

T.C.

İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ TİYATRO VE ÇİZGİ FİLM
ALGILARINA DAİR KARŞILAŞTIRMALI BİR ÇALIŞMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Reha Hazel ÇUTUK

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı
Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı

Eylül/2021

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ TİYATRO VE ÇİZGİ FİLM
ALGILARINA DAİR KARŞILAŞTIRMALI BİR ÇALIŞMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Reha Hazel ÇUTUK
(Y1912.413007)

Temel Eğitim Ana Bilim Dalı
Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin KAZAN

Eylül/2021

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Tiyatro ve Çizgi Film Algılarına Dair Karşılaştırmalı Bir Çalışma” adlı çalışmamın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazdığımı ve yararlandığım eserlerin kaynakça da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.
(.../09/2021)

Reha Hazel ÇUTUK

ÖNSÖZ

Öncelikle tezsiz yüksek lisans olarak başladığım yolculukta bana olan inancıyla beni yüreklendirerek tezli yüksek lisansa başlamama vesile olan, öğrettikleri ve güzel kalbiyle hayatıma dokunan merhume Sayın Yrd. Doç. Dr. Aylin SÖZER'e şükranlarımı sunuyorum.

Bu çalışma sırasında yapmak istediklerim için yol gösteren ve fırsat veren değerli danışman hocam Sayın Dr. Öğr. Hüseyin KAZAN'a, çalışmamda bulunan resim analizi için eğitim aldığım ve eğitim sonrasında desteğini esirgemeyen Sayın Doç. Dr. Serhat Armağan KÖSEOĞLU'na ve fikirlerine başvurmaktan çekinmediğim hocam Sayın Dr. Ali Yiğit KUTLUCA'ya teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca hayatımın her anında varlığını ve gücünü yanımda hissettiğim babama, çalışma sırasında desteklerini asla esirgemeyen arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Eylül,2021

Reha Hazel ÇUTUK

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARININ TİYATRO VE ÇİZGİ FİLM ALGILARINA DAİR KARŞILAŞTIRMALI BİR ÇALIŞMA

ÖZET

Sanat çocukların hayatında birçok farklı şekilde yer almaktadır. Tiyatro çocukların okul öncesi dönemde tanıştığı bir sanat dalı olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk tiyatrosu farklı anlamlar taşısa da çocuk tiyatrosu dendiğinde akla gelen yetişkinlerin çocuklar için sahneledikleri tiyatrolar gelmektedir. Çocuğun izleyici konumunda yer aldığı bu tiyatronun niteliği oldukça önemlidir. Benzer şekilde çocuğun izleyici konumunda bulunduğu bir başka tür çizgi filmlerdir. Çocuğun alıcı konumunda yer aldığı tiyatro ve çizgi filmler bu araştırmanın konusunu oluşturmaktadır.

Okul öncesi dönem çocukların tiyatro ve çizgi filmlere dair algılarını gözlem, soru formları ve yaptıkları resimler ile ortaya koymaya çalışmak ve ebeveynlerin tiyatro ve çizgi filmlere yönelik tutumlarını belirlemek bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Okul öncesi dönemin hassasiyetini göz önünde bulundurduğumuzda çocuklara izlettiğimiz tiyatro ya da çizgi filmlerin niteliği daha önemli hale gelmektedir. Çocuk tiyatrolarını erken çocukluk dönemi özelinde inceleyecek olması, çalışmanın çocuk tiyatrolarının niteliğinden ziyade çocukların tiyatroyu nasıl algıladıkları üzerine yapılacak olması, çocukların tiyatro ve çizgi film algılarının yanı sıra ebeveynlerin de tiyatroya ve çizgi filme bakış açılarının incelenmesi, ayrıca çocuğun izleyici konumunda bulunduğu bu iki olguyu karşılaştırılacak olması bu çalışmayı önemli kılmaktadır.

Okul öncesi dönem çocuklarının tiyatro ve çizgi film algılarına dair karşılaştırmalı olarak yapılan bu çalışma nitel bir araştırma olarak planlanmıştır.

İstanbul Anadolu Yakası'nda bulunan 3 farklı özel anaokulundaki 60-72 ay arası 20 çocuk ve 16 ebeveyn araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır. Çalışmada çocuk resimleri, soru ve gözlem formları kullanılmıştır. Çocuklarla yapılan çalışmada 10 çocuğa 13 dakikalık “Çizmeli Kedi” çizgi filmi ve 10 çocuğa 26 dakikalık “Çizmeli Kedi” tiyatro oyunu izlettirilmiştir. 16 ebeveyn ile görüşme yapılarak veriler toplanmıştır. Elde edilen verilerin analizi için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda pandemi süreci nedeniyle tiyatroyla tanışamayan çocuklar olduğu, çocukların tiyatro oyununu anlamakta ve anlatmakta zorlandıklarını fakat izletilen çizgi filmin çocuklar için daha anlaşılır olduğu, ebeveynlerin tiyatroya karşı tutumlarının daha olumlu olduğu görülmüştür. Ayrıca ebeveynlerin tiyatro ve çizgi film seçim kriterlerinde yaşa uygunluğun ortak kriter olduğu, tiyatrodaki sahneye ulaşım kolaylığı yani tiyatroların yerinin önemli olduğu, çizgi filmde ise şiddet içeriğinin bulunmamasının anne babalar için önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Tiyatro, Çizgi film, Çocuk Tiyatrosu, Okul öncesi, Erken Çocukluk.

A COMPARATIVE STUDY ON PRESCHOOL CHILDREN'S PERCEPTIONS OF THEATER AND CARTOONS

ABSTRACT

Art exists in various ways in children's lives. Theater is an art form which children come across at preschool ages. Although children's theater has a variety of meanings to it, what usually comes to mind is the plays in which adults are performing for the children audience, which makes the quality of such plays is vitally important. Similarly, another genre which has children as audience is cartoons. Overall, these two genres which puts children in a receptive position make up the topic of this research.

The main aim of this research is to reveal preschool children's perceptions of theater and cartoons through observation, questionnaires, and paintings drawn by children; and also to reveal parents' attitude towards theater and cartoons. Taking into account how sensitive the preschool period is, the quality of preferred plays and cartoons become more significant. Moreover, this study is important in terms of how it aims to investigate children's theater specifically based on early childhood and through children's perceptions rather than the mere quality of the plays; and how it aims to compare children's theater and cartoons and investigate the parents' perspectives towards the two.

This comparative study is planned to investigate these using a qualitative approach. The sample of the study is 16 parents and 20 children (60 to 72-month-old) from 3 private preschools. Children's pictures, question and observation forms were used in the study. Ten children were shown the 13-minute Puss in Boots the cartoon, while the other group of 10 children were shown the 26-minute Puss in Boots play. All

parents have completed an interview. Content analysis was used to analyze the qualitative data.

The results suggest that there are children who have not yet been able to see a play due to the circumstances of the pandemic, and that children have difficulties understanding and discussing about plays, whereas cartoons are easier for them to understand. In contrast, it is found that parents have a more positive attitude towards theater than cartoons. Moreover, it is found that the main criterion for theater preferences of parents is the physical proximity and accessibility of the theater, while for cartoons the criterion is for them to have no violence-related content. Lastly, the common criterion for play or cartoon preferences of parents is the age-appropriateness.

Key Words: Theatre, Cartoon, Children's Theatre, Preschool, Early Childhood.

İÇİNDEKİLER

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL VE ONAY SAYFASIHata! Yer işareti tanımlanmamış.

ONUR SÖZÜ ii

ÖNSÖZ..... iii

ÖZET..... iv

ABSTRACT vi

İÇİNDEKİLER viii

FOTOĞRAF LİSTESİ xi

I. GİRİŞ..... 1

A. Problem Cümlesi 3

B. Araştırmanın Amacı 3

C. Araştırmanın Önemi 3

D. Varsayımlar 4

E. Sınırlamalar..... 4

II. KURAMSAL ÇERÇEVE..... 6

A. Tiyatro 6

1. Türkiye’de Çocuk Tiyatrosu Tarihi 6

2. Çocuk ve Tiyatro 10

3. Çocuk Tiyatrosunun Bileşenleri 13

4. Çocuk Tiyatrosu ile İlgili Ulusal Ölçekte Yapılan Araştırmalar 19

5. Çocuk Tiyatrosu ile İlgili Uluslararası Ölçekte Yapılan Araştırmalar 21

B. Çizgi Film 23

1. Çizgi Film Tarihi 23

2. Çocuk ve Çizgi Film 26

3. Çizgi Film Bileşenleri 31

4. Çizgi Film ile İlgili Ulusal Ölçekte Yapılan Araştırmalar..... 33

5. Çizgi Film ile İlgili Uluslararası Ölçekte Yapılan Araştırmalar..... 35

III. YÖNTEM..... 38

A. Araştırmanın Modeli 38

B. Çalışma Grubu..... 38

C. Veri Toplama Araçları.....	39
D. Verilerin Toplanması ve Analizi	40
IV. BULGULAR.....	42
A. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Tiyatro ve Çizgi Film İzleme Öncesinde Yöneltilen Sorulara Verdikleri Cevaplara İlişkin Bulgular	42
1. “Sence Tiyatro / Çizgi Film Ne Demek?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Bulgular.....	43
2. “Tiyatroda / Çizgi Filmde En Sevdiğin Şey Nedir?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Bulgular	44
3. “Tiyatroda / Çizgi Filmde En Sevmediğin Şey Nedir?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Bulgular	45
4. “İzleyeceğin Tiyatro / Çizgi Film Kendin Mi Seçersin?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Bulgular	46
B. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Tiyatro ve Çizgi Film İzlerken Sergiledikleri Davranışlara İlişkin Bulgular	47
C. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Tiyatro ve Çizgi Film İzledikten Sonra Yöneltilen Sorulara Verdikleri Cevaplara İlişkin Bulgular	48
1. “İzlediğin Tiyatro / Çizgi Filmde En Sevdiğin Sahne Hangisiydi?” Sorusuna İlişkin Bulgular	48
2. “Tiyatroda/Çizgi Filmde Neler Olduğunu Kısaca Anlatabilir Misin?” Sorusuna İlişkin Bulgular.....	49
D. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Tiyatro ve Çizgi Filme Dair Çizdikleri Resimlere İlişkin Bulgular	50
1. Çizim Sırasına İlişkin Bulgular.....	50
2. Kullanılan Renklere İlişkin Bulgular	51
3. Çizimde Kullanılan Yüz İfadelerine İlişkin Bulgular	52
4. Çizim ile İlgili Anlatıma İlişkin Bulgular	53
E. Ebeveynlerin Tiyatro ve Çizgi Film Çöçuklarına İzletme Sıklıklarına İlişkin Bulgular.....	53
F. Ebeveynlerin Çocuklarının İzledikleri Tiyatro ve Çizgi Filmlerin İçeriklerinin Kontrolü ile İlgili Kullandıkları Yöntemler ve Kontrole Bakış Açıklarına İlişkin Bulgular.....	54
G. Ebeveynlerin Tiyatro ve Çizgi Filmlerin Faydalarına Dair Görüşlerine İlişkin Bulgular.....	55
H. Ebeveynlerin Çocuklarına İzlettirecekleri Tiyatro ve Çizgi Filmlere Karar Verme Süreçlerine İlişkin Bulgular	56
I. Ebeveynlerin Çocuklarına İzlettirecekleri Tiyatro ve Çizgi Film Seçimlerinde Belirledikleri Kriterlere İlişkin Bulgular.....	57
J. Ebeveynlerin Tiyatro/Çizgi Film İzleme Sonrasında Çocukları ile Ettikleri Sohbetin Niteliğine İlişkin Bulgular	58
K. Ebeveynlerin Gözlemlerine Göre, Çocukların Tiyatro ve Çizgi Film İzledikten Sonraki Davranışlarına İlişkin Bulgular.....	59

V. TARTIŞMA, SONUÇ, ÖNERİLER.....	61
A. Tartışma.....	61
B. Sonuç	66
C. Öneriler.....	68
VI. KAYNAKÇA.....	69

FOTOĞRAF LİSTESİ

FOTOĞRAF 1. Çocuk Tiyatrosu Dergisi Anket Soruları	9
FOTOĞRAF 2. Koşan Domuz Figürü	24
FOTOĞRAF 3. Fantasmagorie, Emila Cohl	25
FOTOĞRAF 4. Resim.3. K2'ye ait çizim.....	51
FOTOĞRAF 5. Resim.4. E6'ya ait çizim	52

I. GİRİŞ

Okul öncesi dönem çocuklarının tiyatro ve çizgi film algıları ve ebeveynlerin tiyatro ve çizgi filme bakış açılarının incelendiği çalışmanın giriş bölümünde problem durumu, alt problemler, araştırmanın amacı ve önemi, sınırlılıklar ve tanımlar üzerinde durulacaktır.

Sanat, her insanın hayatında yeri olan, kimi zaman kişinin üretici kimi zaman sanatın türüne göre dinleyici, izleyici gibi farklı şekillerde dahil olduğu bir kavramdır. Tıpkı yetişkinler gibi çocuklar da günlük yaşantıları içinde sanatın birçok farklı haliyle karşılaşmakta hatta icra etmektedirler. Kimi zaman dinledikleri bir şarkı, kimi zaman çizdikleri resimler ve yoğurma maddeleriyle ürettikleri objeler, kimi zaman katıldıkları dans, kimi zaman oyun sırasında yaptıkları taklitler/roller ve drama çalışmalarıyla her çocuk sanatla temas etmektedir. Tiyatro çocuğun oyun sırasındaki taklitleriyle hayatında var olmasının yanı sıra çocuğun izleyici olarak yer aldığı profesyonel oyuncuların çocuklar için sahneledikleri oyunlarla da yer almaktadır. Brecht (1993) tiyatroyu, insanlar arasında geçen yaşanmış ya da kurgu türü olayların insanları eğlendirmek amacıyla canlandırılması olarak tanımlamıştır (Brecht, 1993:25). Her ne kadar öncelikli işlevi eğlendirmek olsa da ortaya çıktığı Antik Çağdan bu yana tiyatronun eğitici yönünden faydalanılmıştır.

Çocukların hayatı tanımaya, kavramları öğrenme ve anlamlandırmaya çalıştıkları kritik okul öncesi dönemde çocuklara sunduğumuz her şeyin onların hayatında olumlu ya da olumsuz etkilerinin olabileceğini göz ardı etmemek gerekir. Bir yetişkin gittiği bir tiyatro oyunundan hoşlanmadığında ya da bir hata fark ettiğinde o oyuncu, yönetmen ya da yazarın oyunu bir daha tercih etmeyebilir. Fakat çocuk izleyici için aynı muhakeme becerisi söz konusu değildir (Kuyumcu, 2000:38). Bu noktada öncelikle çocuk tiyatrosunun yazımından sahnelenmesine kadarki süreçte yer alanların ve sonrasında ebeveynlerin ve öğretmenlerin daha hassas davranmaları gerekmektedir.

Çocukluğun ilk yıllarında gelişimin çok hızlı olduğu ve bu gelişimi sağlayacak olan ilk kişilerin anne ve baba olduğunu düşündüğümüzde; anne ve babaların sanata

karşı olan ilgi ve tutumları çok önemlidir. Tiyatro sanatı özelinde ele aldığımızda; anne ve babalar, tiyatro oyunları ve çocuklar arasındaki birleştirici ve denetleyici unsur olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

Benzer şekilde çocuğun izleyici konumunda yer aldığı ve her çocuk için vazgeçilmez olan çizgi filmler için de benzer hassasiyetlerin gösterilmesi gerekmektedir. Tiyatrodan farklı olarak çocuklar çok daha erken çizgi filmler ile tanışmaktadırlar ve çizgi film izlemenin hemen her çocuğun günlük rutini haline geldiğini söylemek mümkündür. Tiyatro için birleştirici ve denetleyici unsur olan ebeveynler çocuk ve çizgi film arasında denetleyici bir rol üstlenmektedirler. Yapılan araştırmalarda ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte çizgi film seyretmelerinin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Öyle ki ebeveynlerin çocuklarıyla çizgi film seyrederken karşılaştıkları olumsuz mesaj, içerik ya da davranışların çocukla konuşarak olumlu bir öğretiye dönüştürülebileceği belirtilmektedir.

Çizgi filmlerin olumsuz etkileri ile ilgili yapılan çok sayıdaki araştırmanın yanı sıra olumlu etkileri üzerinde duran çalışmalar da mevcuttur. Doğru seçilmiş bir çizgi film ile çocukların kavram ve kişilik gelişimlerini desteklemek mümkündür. Çizgi filmler zengin görsellikleri sayesinde çocuklar için anlaşılması güç olan kavramların öğretilmesini sağlayan bir araç olarak kullanılmaktadır. Çocukların dünyasına kolaylıkla girmeyi başaran ve çocuğun hayal dünyasını zenginleştiren çizgi filmlerin kültür aktarımında da rolü bulunmaktadır.

Çocuk tiyatrosu ile ilgili literatürde ulaşılabilen kaynaklarda, yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak tiyatrosunun niteliği üzerine yapıldığı görülmüştür. Benzer şekilde çizgi film ile ilgili yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak içeriklerine yönelik ve barındırdıkları kavramlar ile ilgili olduğu görülmüştür. Ayrıca çizgi filmlerdeki şiddet unsuru ile ilgili hem ulusal hem de uluslararası alanda fazlaca çalışma yapılmış olması dikkat çekmektedir. Çocuk tiyatrosu ve çizgi film ile ilgili ulusal ve uluslararası alanda yapılan çalışmalara ayrı bir başlık açılarak ilerleyen bölümlerde detaylı bir şekilde yer verilmiştir.

A. Problem Cümlesi

İncelenen araştırmalar ve çalışmalar doğrultusunda, okul öncesi dönem çocuklarının tiyatro ve çizgi film algılarının yaptıkları resimler, yöneltilen sorulara verdikleri cevaplar ve yapılan gözlemler üzerinden analiz edilmesi ve ebeveynlerinin tiyatro ve çizgi filmlere bakış açılarının incelenmesi bu araştırmanın yöneldiği problem cümlesini belirlemektedir. Buradan yola çıkarak araştırmanın problem cümlesi; *Okul öncesi dönem çocuklarının tiyatro ve çizgi filme dair algıları nasıl farklılaşmaktadır ve ebeveynlerinin tiyatro ve çizgi filme bakış açıları nedir?* olarak belirlenmiştir.

B. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, 60-72 aylık okul öncesi dönem çocukların tiyatro ve çizgi filmlere dair algılarını gözlem, soru formları ve yaptıkları resimler ile ortaya koymaya çalışmak ve ebeveynlerin tiyatro ve çizgi filmlere yönelik tutumlarını belirlemektir.

C. Araştırmanın Önemi

Ulaşılabilen çalışmalarda çocuk tiyatrosu ile ilgili ulusal alanda yapılan çalışmaların ağırlıklı olarak tiyatro metinlerinin ve tiyatro unsurlarının niteliği üzerine odaklandığı görülmüştür. Ayrıca özel olarak okul öncesi dönem ya da erken çocukluk döneminde tiyatro ile ilgili yapılan çalışmalar oldukça azdır. Uluslararası alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde tiyatronun eğitime entegre edilmesi ve tiyatronun farklı türleri üzerine yoğunlaştığı görülmüştür.

Çizgi film araştırmaları ile ilgili literatürde ulaşılabilen ulusal kaynaklar incelendiğinde çalışmaların ağırlıklı olarak çizgi filmlerdeki şiddet unsuruna odaklandığı görülmüştür. Uluslararası literatür tarandığında ise ulaşılabilen kaynaklarda ulusal kaynaklara benzer şekilde çizgi filmlerdeki şiddet üzerine yapılmış çalışmaların yanı sıra çizgi filmlerin dil ve sosyal gelişime etkileri üzerine yapılan çalışmalara, çizgi filmlerin çocukların yeme alışkanlıkları ve satın alma davranışları üzerine çalışmalara ulaşılmıştır. Çizgi film ile ilgili literatürde dikkat çeken diğer çalışmalar ise çizgi filmlerdeki cinsiyet kavramı ve çizgi filmlerin kalitesi üzerine yapılmış içerik analizi çalışmalarıdır.

Bütün bunlardan farklı olarak, okul öncesi dönemdeki çocuğun izleyici konumunda olduğu tiyatro gösterisinin ve çizgi filmin çocuk için ne ifade ettiği de önemlidir. Ayrıca okul öncesi dönem çocuğa sahip ebeveynlerinin tiyatroya ve çizgi filme bakış açıları çocuklar üzerindeki etkisi bağlamında önemli hale gelmektedir.

Çocuk tiyatrolarını erken çocukluk dönemi özelinde inceleyecek olması, çalışmanın çocuk tiyatrolarının niteliğinden ziyade çocukların tiyatroyu nasıl algıladıkları üzerine yapılacak olması, çocukların tiyatro ve çizgi film algılarının yanı sıra ebeveynlerin de tiyatroya ve çizgi filme bakış açılarının incelenmesi, ayrıca çocuğun izleyici konumunda bulunduğu bu iki olguyu karşılaştırılacak olması bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Bu araştırma özgün bir çalışma olarak literatüre katkı sağlayacak olması bakımından önemlidir.

D. Varsayımlar

Bu araştırmada;

- Çalışma grubunda bulunan tiyatro ve çizgi film izletilen çocukların gelişimsel özelliklerinin birbirine yakın olduğu,
- Bu çocukların olağan gelişen çocuklar olduğu,
- Çalışma grubunun evreni temsil ettiği,
- Çalışmada kullanılan soru formunun, çalışma grubunun tiyatro ve çizgi film kavramıyla ilgili algılarını ortaya koymayı sağlayacak geçerli ve güvenilir bir form olduğu varsayılmıştır.

E. Sınırlamalar

Bu araştırma;

- İstanbul’da ikamet eden 20 aile ile,
- 60-72 ay aralığındaki 20 çocuk ile ve bu çocuklardan 16 tanesinin bir ebeveyniyle,
- Kullanılan soru ve gözlem formu ile,
- Pandemi süreci nedeniyle tiyatronun video olarak izlettirilmesiyle,

- 2020-2021 eğitim ve öğretim yılları arası ile sınırlıdır.

II. KURAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu bölümünde tiyatro ve çizgi film kavramları, tiyatro ve çizgi film tarihi, çocuk tiyatroları ve çizgi filmlerin bileşenleri ve bu alanlarda yapılan ulusal ve uluslararası araştırmalara yer verilmiştir. Araştırmanın kavramsal çerçevesi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

A. Tiyatro

Bu bölümde Türkiye’de çocuk tiyatrosu tarihi, tiyatro ve çocuk ilişkisi, çocuk tiyatrosunun bileşenleri ve ulusal ve uluslararası alanda çocuk tiyatrosu ile ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

1. Türkiye’de Çocuk Tiyatrosu Tarihi

Ülkemizde çocuk tiyatrosu tarihi Meşrutiyet dönemine kadar gitmektedir. Bu tarihe kadar çocukların tiyatro olarak seyrettikleri, Karagöz-kukla ve ortaoyunudur. Bu oyunlar çocuklar için değil yetişkinler için sergilenen oyunlardır. Çocuklar için özel ve ayrı bir yapı içermeyen bu oyunların çocuk tiyatrosu kapsamında değerlendirilmesi mümkün değildir (Sınar, 2006:186). Meşrutiyet’in ilânından sonra çocuk tiyatrosu ile ilgili çalışmalar da başlamıştır. 1915 yılında Maarif-i Umumiye Nezareti’nin (Millî Eğitim Bakanlığı) çıkardığı yönetmelikte okullardaki sahne dersi “terbiye-i tarihiye ve edebiye dersi” olarak belirtilmiştir (Nutku, 2006:71). Dersin adından anlaşılacağı üzere tiyatro yoluyla çocukların eğitilmesi amaçlanmıştır. Bu yönetmelikle birlikte okullarda çocukların tiyatro ile uğraşması sağlanmıştır ve belirli günlerde okullarda gösteriler yapılmaya başlanmıştır (Maden, 2010:238). Bu çalışmalara katkı sağlayan İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, okullarda tiyatro konusu üzerinde önemle durmuş, bu çalışmaların doğaçlama olarak gerçekleştirilmesi gerektiğinin altını çizmiştir ve tavsiye ettiği yöntemler günümüzde de güncelliğini korumaktadır (Kuyumcu, 2014:712). Çocuk tiyatrosu ile ilgili atılan bu adımların amacının tiyatronun eğitici gücünden faydalanmak olduğu görülmektedir. Öyle ki,

okul temsillerinde ciddiyetsizlik olarak görülebilecek davranışlara kesinlikle yer verilmemiştir çünkü bu temsillerin amacı sadece eğitim olarak görülmüştür (Baltacıoğlu, 2006:99). Yani okul temsilleri çocukların seyirci olarak yer aldığı eğlence tiyatrosu değil, çocukların oyuncu konumunda olduğu eğitim odaklı yürütülen bir etkinlik olarak karşımıza çıkmaktadır. O yıllarda yapılan bu çalışmalar günümüzde “yaratıcı drama” çalışmalarına denk düşmektedir. Kısaca okul temsilleri çocuk tiyatrosundan ayrılmaktadır. Dolayısıyla bu çalışmaları “çocuklar için yapılan tiyatro” olarak değil “çocuklarla tiyatro” olarak değerlendirmeliyiz (Kuyumcu, 2016:9).

Buradan yola çıkarak kavramsal bir karışıklığa sebep vermemek adına çocukların oyuncu olarak yer aldığı oyunlar ve seyirci olarak yer aldığı oyunları birbirinden ayırmak gerekir. Nutku (2015:271), “Darülbedayiden Şehir Tiyatrosu’na” adlı kitabında bu kavramsal karışıklığı gidermek adına çocuk tiyatrosu denilince akla gelenleri sınıflamış ve tanımlamıştır. Buna göre;

1. Çevresel sahne içinde çocukların, çocuklar için sergiledikleri gösteri (Müsamere)
2. Çevresel sahne içinde çocukların yetişkinler önünde sergiledikleri gösteri (Müsamere)
3. Yetişkinlerin çocuklara katılmaları ya da onlar için oynamaları; bu da iki açıdan ele alınabilir:

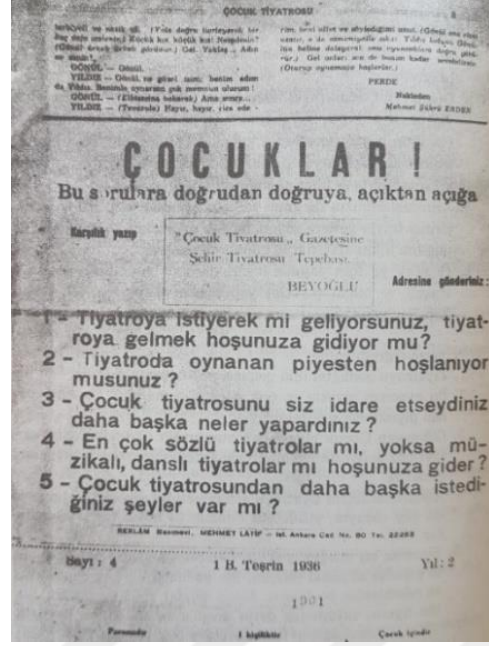
- Profesyonel sanatçıların büyük tiyatrolarda, çok sayıda seyirci önünde oynadıkları, çocuklar için yapılan büyük yapımlar (Çocuk Tiyatrosu)

- Uzman pedagogların ya da oyuncu-eğitimcilerin çocuklarla birlikte oynadıkları çocuk oyunları (Yaratıcı Drama)

4. Çocukların seyirci ortasında oynadıkları oyunlar (Okul Tiyatrosu)
 5. Yetişkinlerin gurur duydukları, çocuklar için büyük bir tiyatro binası
 6. Çocukların mutlu oldukları küçük bir oyun alanı (Okulda Drama)
- (Nutku, 2015:271).

Bu sınıflamaya göre yapılan çalışmanın konusunu profesyonel sanatçılar tarafından çocuklar için sergilenen büyük yapımlar tanımına karşılık gelen “Çocuk Tiyatrosu” oluşturmaktadır.

Tiyatro kültürünün çocuklarla buluşması ülkemizde Cumhuriyetin ilanından sonra olmuştur. Meşrutiyetle birlikte eğitim sistemine dahil edilen çocuklarla tiyatro çalışmaları 1. Dünya Savaşı ve Kurtuluş Savaşıyla birlikte zayıflamıştır ve önemini kaybetmiştir. Fakat Cumhuriyet'in ilanıyla çocuk tiyatrolarına verilen önem artmıştır (Özertem, 1992:41). Tiyatronun eğitici unsuru göz ardı edilmemiştir fakat bunun yanı sıra geleceğin tiyatro seyircisini yetiştirmek amaçlanmıştır. Atatürk'ün talimatıyla Muhsin Ertuğrul çocuk tiyatrolarıyla ilgili araştırma yapmak üzere Sovyetler Birliğine gönderilmiştir. Muhsin Ertuğrul 1935 yılında geri döndüğünde, Şehir Tiyatroları bünyesinde profesyonel çocuk tiyatrosunu açmıştır. 1935 yılında M. Kemal Küçük'ün yazdığı tiyatro eseri olan “Çocuklara İlk Tiyatro Dersi” oyununu sergilemiştir. Daha sonra sahnelenen çocuk oyunlarında Cumhuriyet devrimleriyle değişen hayat çocuklara anlatılmaya ve benimsetilmeye çalışılmıştır (Nutku, 2006:130). İlk çocuk tiyatrosu çalışmaları beklenen ilgiyi görememiş ve hayal kırıklığı yaratmış olsa da kısa sürede beklenen ilgiyi görmüş ve izleyici sayısı artmıştır. “Çocuk Tiyatrosu” dergisi çıkarılmış, belli bir süre bu dergiler tiyatroya giriş bileti olarak kullanılmıştır ve bu şekilde çocuklara ulaşılmaya çalışılmıştır. Derginin arkasında bulunan sorularla çocukların düşünceleri ve sahnelenen tiyatronun çocuklardaki karşılığı tespit edilmeye çalışılmıştır (Özertem, 1992:53). Çocukların cevapladığı anket sorularıyla, çocukların neleri sevdikleri neleri sevmedikleri saptanarak hazırlanan oyunların çocukların beklentilerine göre şekillenmesi sağlanmıştır. Çocukların tiyatroya gitme alışkanlığı kazanması ve sorulan sorularla bu sürecin bir parçası olarak hissetmelerini sağlayarak tiyatroyu içselleştirmeleri bakımından bu derginin önemli bir adım olduğunu görmekteyiz. Dergide bulunan bir diğer önemli bölüm ise; “Tiyatro Hocanızın Gözüne İlişen Kabahatleriniz” başlığı altında çocukların tiyatro izlerken uymaları gereken kurallar öğretilmeye çalışılmıştır (Okurlar, 2010:21). Yani tiyatro kültürünü çocuklara aşılama amaçlanmıştır.

FOTOĞRAF 1 “Çocuk Tiyatrosu” Dergisi Anket Soruları (İstanbul Şehir Tiyatroları, akt. Özertem,1992:56)

Muhsin Ertuğrul’un Şehir Tiyatroları bünyesinde faaliyete geçirdiği çocuk tiyatrosu Türkiye’nin ilk ödenekli çocuk tiyatrosu olmuştur. Çocuk tiyatrosu; ilk on yılında geçirdiği düzenli süreçten sonra Muhsin Ertuğrul’un Devlet Konservatuvarı “Tatbikat Sahnesi” nin başına geçmek üzere bir süreliğine Şehir Tiyatrosu sanat yönetmenliğinden ayrılıp Ankara’ya gitmesiyle sekteye uğramıştır (Nutku, 2006:130). Bu dönemde çocuk oyunlarının çocuklar tarafından sahnelenmesi kararı alınmıştır. “Çocukları sadece çocuklar anlar” düşüncesiyle alınan bu karar eleştirilere maruz kalmıştır. On beş yıl süren çocuk tiyatrosundaki bu durağan dönemde daha önce sahnelen oyunların tekrarı oynanmıştır ve bu da bizlere yeni oyunların yazılmadığını göstermektedir (Özertem, 1992:59). Bu durağan dönem Muhsin Ertuğrul’un 1959 yılında yeniden Şehir Tiyatroları baş yönetmenliğine atanmasıyla son bulmuştur. Yeni ve yerli oyunların sahnelenmesinin yanı sıra bilet fiyatları da ucuzlatılarak tiyatroya ilginin yeniden canlandırılması amaçlanmıştır.

Ankara Devlet Konservatuvarı Tiyatro Bölümü 1941 yılından itibaren “Tatbikat Sahnesi” adı altında çeşitli oyunlar sergilemiş ve 1947 yılında Küçük Tiyatro’nun açılmasıyla bu çalışmalar düzenli hale gelmiştir. Devlet Tiyatroları’nda sergilenen ilk çocuk oyunu ise Mümtaz Zeki Taşkın’ın “Altın Bilezik” adlı oyunu olmuştur. Özel Tiyatrolar içinde ise Ankara Sanat Tiyatrosu 1965-1966 döneminden itibaren çocuk oyunlarına yer veren ilk tiyatro topluluğu olmuştur (bilgicik.com). Sonraki süreçte

yalnızca çocuk oyunları oynayan tiyatro grupları artmıştır hatta bazı bankalar da çocuk tiyatroları kurarak tiyatronun yaygınlaşması ve geleceğin tiyatro izleyicilerinin yetişmesine katkı sağlamışlardır

Günümüzde ise özel tiyatro grupları, belediyeler, ödenekli tiyatrolar ve bankaların desteklediği tiyatro gruplarının sergilediği oyunlar ile çocuk tiyatro çalışmaları devam etmektedir.

2. Çocuk ve Tiyatro

Sanat; insanlar ve toplumlar için vazgeçilmez bir unsurdur. Sanat kavramı insanın var olmasıyla birlikte ortaya çıkmış bir kavramdır. İnsanoğlunun hayatta kalma çabası içinde gelişen yaratıcılık kavramı insanların sanata yönelmesini sağlamıştır (Ağluç, 2013:2). İnsanın var olmasıyla birlikte ortaya çıkan sanat kavramı çok farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. İnsanlar ve dinler kadar eski olan tiyatro, bu sanat dallarından biridir. Bugün bildiğimiz haliyle tiyatronun başlangıcından çok daha öncesine gittiğimizde insanların ava çıkmadan önceki gece ateşin başında avlarının iyi geçmesi için hayvan taklitleri yaptıkları bilinmektedir (Fuat, 1984:9). Taklit unsurunu içermesi bu davranışı danstan ayırıp tiyatro kavramına yaklaştırmaktadır.

Kanıtlanabilirlik açısından baktığımızda, bildiğimiz haliyle tiyatro Hellenler ile ortaya çıkmaktadır. Daha öncesinde farklı medeniyetlerde görülse de tiyatro için inşa edilmiş yapılar bu dönemde görülmektedir (Çorbacı, 2007:19). Araştırmalar ve edinilen bilgiler birçok sanat dalında olduğu gibi tiyatro için de bizlere net bir başlangıç tarihi verebilme konusunda yetersiz kalmaktadır. Antik Yunan tiyatrosu bugün bildiğimiz haliyle tiyatronun başladığı noktadır. Bu dönemde tiyatro farklı bir boyut kazanmış ve tiyatroya; toplumu eğitme, estetik unsurlar barındırma, ideal olanı sunma gibi sistemli düşünceler dahil olmuştur (Semercioğlu, 2020:3). Toplumlara yönlendirebilme kabiliyeti göz ardı edilmeyerek, bu doğrultuda hareket edilmiştir. Antik Yunan Tiyatrosundan başlayarak bu sanat dalı, estetik öneminin yanı sıra iyi ve doğru olanı sunan bir eğitim aracı olarak da kullanılmıştır (Akyüz, 2019:1165). Bu da bize tiyatronun bir sanat dalı olmasının yanı sıra eğitsel temelini de olduğunu göstermektedir.

İnsan dünyaya geldiği andan itibaren yaşama adapte olmaya ve öğrenmeye başlar. Özellikle yaşamın ilk yılları öğrenmenin en yoğun gerçekleştiği yıllardır. Dolayısıyla öğretimde yeterli ve uygun öğretim yöntemlerinin benimsenmesi

gerekliliği yaşamın ilk beş yılındaki çocuklar için tartışılmaz (Omoera, 2011:206). Çocuğun çevresinde olan her şeyi gözlemleyerek ve içgüdüsel merakla kendi deneyimlerini yaratarak sürekli yeni şeyler öğrenme arzusunda olduğu bilinen bir gerçektir. Estetik deneyimler sağlamak ve merak duygusunu canlı tutmak çocuklar için gereklidir (Wilson, 2010:25). Dolayısıyla 0-6 yaşta çocukların zengin uyarılarla karşılaşması, tüm gelişim alanlarını destekleyebilecek nitelikte olması bakımından önem arz etmektedir. Bu çevresel faktörlerin oluşmasında ilk aklımıza gelenler; çocukluk döneminde öğrenmeden ayrı düşünemeyeceğimiz oyun ve sanattır.

Bir insanın tüm yaşam süreci göz önünde bulundurulduğunda; bazı yaşam dilimlerinin, ruhsal ve fiziksel gelişmeler açısından daha kritik dönemler olarak ele alınması gerektiği görülmektedir. 0-6 yaş arasını kapsayan okul öncesi yılları, kişiliğin oluşumu ve şekillenmesi, temel bilgi beceri ve alışkanlıkların kazanılması ve geliştirilmesinde ileriki yaşlara olan etkisi nedeniyle, yaşamın en kritik dönemlerinden biri olarak kabul edilmektedir (Akduman, 2015:6). İşte bu kritik dönemde bilgi, beceri ve alışkanlıkları çocuklara nasıl kazandırdığımız, kişiliğinin şekillenmesine nasıl katkıda bulunduğumuz önemli hale gelmektedir. Tiyatro, fikirden geçen bilişsel işlemler ve yaratıcı öğrenme arasındaki boşluğu azaltma potansiyeline sahiptir (Musacchio, Lanza ve D'Addezio, 2015:80). Dolayısıyla okul öncesi çağda tiyatro sanatını çocukların hayatına dahil etmek önemli bir unsurdur. Çocuğun zihninde merak ettiği fakat deneyimleme fırsatı bulamadığı birçok şey hakkında izlediği tiyatro yoluyla bilgi edinmesi mümkündür. Çocuk tiyatrosu, çocuklara önemli olanları öğretmenin bir yoludur, Tiyatro; tıpkı Antik Yunan Tiyatrosunda olduğu gibi, çocuklar için oynandığında da etkileyici bir sahne sanatı olmasının avantajını kullanmaktadır. Tiyatronun her yaştan izleyici için, etkileyici bir eğitim deneyimi olduğu gerçeğinin yanı sıra, çocukların estetik zevkini şekillendirmekle kalmaz, dünya görüşlerini de genişletir (Charos, 2020:1). Geçmişte yetişkinleri eğitmek için kullanılan tiyatro, çocuklar için de aynı görevi üstlenmiştir.

Öğrenmenin karmaşık bir zihinsel süreç olması okul öncesi dönemde öğrenmenin gerçekleşebilmesi ve kalıcı olabilmesi için farklı yöntem ve etkinliklerin kullanılması kaçınılmazdır. Güneş ve Erkan (2017) tarafından yapılan bir araştırmada 128 çocuğa ÇİÖSİ (çocuklar için öğrenme stilleri indeksi) uygulanmış ve betimsel istatistik sonuçlarına göre aktif öğrenme %65 ve görsel öğrenme %67 ile en baskın öğrenme stilleri olarak belirlenmiştir (Güneş ve Erhan, 2017). Bu araştırmadan yola

çıkarak okul öncesi dönemde öğrenmenin gerçekleşebilmesi için anahtar kelimelerin aktif ve görsel öğrenme olduğunu söyleyebiliriz. İşte bu noktada okul öncesi eğitimde görsel bir sanat olan tiyatronun önemli bir faktör olduğu tekrar karşımıza çıkmaktadır.

Çocuklara doğru davranışları kazandırabilmek için çeşitli yöntemler ve araçlar kullanılır. Bu araçlardan biri de çocukları erken yaşta edebi türlerle buluşturmadır. Hikâye, masal, şiir, tiyatro vb. gibi edebi türler çocukların ilgisini çeken ve onların hayal dünyasına kolaylıkla giren etkileyici edebi türlerdir (Bayrakdar, 2017:5). Okul öncesi dönemde sıklıkla kullanılan edebi türler hikâye ve masallardır. Tiyatro ise sahnede sergilenmesinden dolayı yazılı bir edebi eser olmanın bir adım ötesine geçmektedir. Tiyatro sanatı görsel bir bütünlük ile tüm duyulara hitap ettiğinden yazılı edebi türlerden daha yüksek etkileme gücüne sahiptir (Alpan, 2015:82). Ayrıca müzik, resim, dans gibi farklı sanat dallarını da içinde barındırabilmesi tiyatronun oldukça zengin bir sanat dalı olduğunu bize göstermektedir. Bu zenginlik çocuklar için büyüleyici bir ortam oluşturmaktadır. Günümüzde çocuk tiyatrolarında eğlendirici unsurların daha ön planda olmasına rağmen öğretme, iyi ve doğru olanı gösterme çabasının yok olmadığını görmekteyiz.

Sanat öğrenmeyi destekleyen, çocuklar için eğlenceli ve ilgi çekici bir deneyim olmasının yanı sıra çocukların yaratıcılıklarını ve estetik algılarını geliştiren bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. İlgili alan yazın incelendiğinde erken çocukluk döneminde sanat kavramının ağırlıklı olarak resim ile ilişkilendirildiği görülmektedir. Çocuklar bu dönemde gerek evde gerek okulda ağırlıklı olarak resim çalışmaları yapmaktadırlar. Fakat erken çocukluk yıllarında sanat kavramını sadece eğitimde sanat etkinlikleri olarak adlandırdığımız resim ve yoğurma maddeleri ile yapılan çalışmalar olarak değerlendirmek yetersiz kalacaktır. Sanatın birçok çeşidi olduğunu düşündüğümüzde aslında çocukların oyun oynarken yaptığı rol ve taklitlerin sanatsal bir yönü olduğunu ve çocukların aslında bilinçsizce yaşamlarının birçok anında sanatla iç içe olduklarını söylemek mümkündür. Çocuklarda taklit oyunun ortaya çıkması, tiyatro sanatları becerilerinin başlangıcını gösterir (Susman-Stillman, Englund, Webb ve Grenell, 2018:2). Dolayısıyla tiyatro kavramı çocuklar için çok da yabancı olmayan bir kavramdır. Çocukta, tiyatro çok küçük yaşlarda ilkel bir biçimde ortaya çıkar; önce öykünme sonra deney ile sürdürülen bu ilkel tiyatro biçimi, önce hareketi sonra da konuşmayı kullanır (Nutku, 2006:80). Çocuklar aslında kendi taklit oyunları içinde bilinçsizce tiyatroyu hayatlarına dahil ederler. Tiyatro yaşamdan bir parça

içermesinden dolayı hem yetişkinler hem de çocuklar için etkileyici bir sanattır. Tiyatro; mesaj veren ve etkileşimli olarak öğreten bir sanat dalıdır. Bu etkileşim kişinin izlediği oyunda kendi hayatından bir parça bulması ve bir karakterle özdeşleşmesi yoluyla gerçekleşmektedir. Tiyatro aracılığıyla çocuklar, çocukluktan itibaren toplumlarını etkileyen sorunları keşfetmeye girişirler (Afolabi, 2015:488) ve bu sorunları çözmenin yaratıcı yollarını çocuk yaşta tiyatrodan öğrenebilirler.

Çocuk tiyatrolarının eğitimde bir araç olarak kullanılmasının dışında eğlendirici yanı ve çocuklarda sanat sevgisi ve bilincinin oluşmasına olan katkıları da göz ardı edilmemelidir. Tiyatro kazanımların gerçekleştirilmesi ve temel dil becerilerinin zenginleştirilmesi amacıyla kullanıldığı gibi, ayrıca öğrencilerin birey olarak hayata bakış açılarının değişmesi ve dünyaya farklı gözlerle bakmalarını sağlamak amacıyla da kullanılmaktadır (Altunbay, 2012:750). Kişiliğin temellerinin atıldığı, dünyanın en aktif şekilde anlamlandırılmaya çalışıldığı okul öncesi dönemde tiyatronun eğlendirirken aynı zamanda eğitici olması ve bütün bunları sanatsal estetikle çocuğa verebilmesi çocuk tiyatrolarının önemini artırmaktadır.

3. Çocuk Tiyatrosunun Bileşenleri

Çocukların dünyayı, çevrelerinde olup bitenleri yetişkinlerden farklı algıladıkları bilinen bir gerçektir. Bu farklılık çocuklar için hazırlanan tiyatro oyunlarının da farklı olması ihtiyacını doğurmaktadır. Sanatın en eskisi olan tiyatroda; sahne hareketi, dans, müzik, konuşma ve şarkı, doğal tasarım, kostümler, aydınlatma ve müzik unsurlarıyla senaryo birleşmektedir. Dolayısıyla tüm bu unsurların ayrı ayrı ele alınıp çocuklar için uygun bir halde sunulması gerekmektedir. Çocuklar için yazılmış olan tiyatro metnlerinin ya da çocuklar için sahnelenen tiyatro oyunlarının çocuğa görelilik ilkelerine ve çocuk gerçekliğine uygun olması gerekmektedir (Akyüz, 2019:1176). Sadece yazılan tiyatro metninin değil dekor, kostüm gibi tiyatroya ait tüm unsurların çocuklara uygun olması gerekmektedir. Tiyatro, performansın kendisinden daha uzun süre olumlu etkiler üretmelidir (Johari, Saidon ve Maniam, 2018). Bu etkiyi yaratabilmenin yolu ise çocuklara göre hazırlanmış bir tiyatro oyunu sunmaktan geçmektedir. Çocuk tiyatrosu hazırlanırken metin yazımından sahnelenmesine, oyuncu seçiminden dekor, kostüm, müzik gibi unsurların tasarımına kadar her aşamada bilimsel veriler ışığında hareket etmek, özellikle psikoloji biliminden faydalanmak gereklidir.

Tiyatro yazarı Ayvaz'ın 2014 yılında kaleme aldığı “Çocuklar için Dramatik Edebiyat/Çocuk Tiyatrosu” adlı yazısında çocuk seyircinin dikkat öğeleri başlığı altında sırasıyla çocuğun;

- 1.Oyunun konusu
- 2.Oyunun duygusal düzeyi
- 3.Oyuncuların oynayış biçimi
- 4.Kostüm ve dekor
- 5.Müzik, ses efektlerini algıladıklarını belirtmiştir (Ayvaz, 2014:706)

Tiyatro oyununun ortaya çıkarılmasındaki ilk basamak konunun belirlenmesi ve tiyatro metninin yazılması olarak görülse de her şeyden önce hedef yaş grubunun belirlenmesi ve konu ve tiyatro metninin buna göre şekillenmesi gerekmektedir. Ülkemizde tiyatro ayrımı yetişkin ve çocuk tiyatrosu şeklinde yapılmaktadır. Aslında ilgili alan yazın incelendiğinde çocuk tiyatrosu için yaş gruplarının ayrı olduğu görülmektedir. Kuyumcu (2016), çocuk tiyatrosundaki yaş gruplarının ayrışmasını Piaget'in gelişim dönemleri teorisiyle açıklamıştır. Bu ayrıma göre araştırmamızın hedef yaş grubunu “2-7 yaş İşlem Öncesi Dönem” oluşturmaktadır. Bu dönemde çocukların gelişimsel özellikleri göz önünde bulundurulduğunda oyunların daha kısa olması, hareket ve görselliğin ön planda olması, ışıkların tamamen kapatılmaması ve az seyircili küçük salonlarda oynanması gerekmektedir (Kuyumcu, 2016:31-34). Her yaş grubunun farklı özellikleri olduğunu düşündüğümüzde bu ayrımın önemli olduğunu söyleyebiliriz. Çocuklukta gelişimin hızlı olması çocuğun ihtiyaç ve beklentilerinin hızla değişmesi anlamına gelmektedir. Çocuğun yaşına uygun içeriklerin sunulması gerekmektedir. Bu noktada çocuklar için tiyatro oyunu seçen ebeveynlerin ve eğitimcilerin yeterli bilgiye ulaşamadıkları bilinmektedir. Ülkemizde tiyatro oyunlarının afiş ve ilanlarında hangi yaş grubuna hitap ettiği belirtilmemektedir. Selek (2020), çocuk tiyatro afişlerini grafik tasarım açısından incelediği çalışmasının bir bölümünde, çoğu ülkede çocuklar ve gençler için hazırlanan tiyatro oyunlarının afişlerinde hedef yaş grubunun belirtildiğini fakat ülkemizde bu uygulamanın yok denecek kadar az olduğunu belirtmiştir (Selek, 2020:42). Bu da bize ülkemizde çocuk tiyatrolarının daha fazla önemsenmesi gerektiğini göstermektedir.

Çocuklar için tiyatro metni yazarken hedef yaş grubunun gelişim ve ihtiyaçlarını iyi tanımak oldukça önemlidir. Tiyatro metnini sadece yazıldığı zaman değil sahnelendiği zaman da değerlendirmek gerekmektedir. Çünkü metni okuduğumuzda her şey olması gerektiği gibi görünse de sahnelendiğinde farklılaşabilir. Tiyatro metni diğer edebi yazınlardan farklı olarak sahnelenince tamamlanır (Nutku, 2001:22). Hedef yaş grubu belirlenerek hazırlanmış bir çocuk tiyatrosunun sahnelenirken; yetişkin tiyatrosunda olduğu gibi kullanılan dil, karakterler, oyuncuların performansı, dekor, kostümler ve müzik gibi birçok faktör bir araya gelerek zengin bir gösteri ortaya konmaya çalışılmaktadır.

Maden (2007), çocuk tiyatrosunda başarı sağlamak için yapılacakları;

1. Çocuk Tiyatrosunu başlı başına bir sanat olarak kabul etme
2. Hedef kitleyi belirleme
3. Toplumsal koşulları dikkate alma
4. Çocuk gözüyle oyuna bakma
5. Konu seçimi ve olay örgüsünün sağlamlığı
6. Çocuk için çocuksu bir dil çocuksu bir üslup
7. Karakter seçiminde örnek olabilme
8. Oyun zenginleştirici unsurların seçimi (Müzik, Kostüm, Şarkılar, Şiirler vb.) şeklinde sıralamıştır (Maden, 2007:9).

Çocuk tiyatrosunda kullanılan dil, diyalog ve monologlar oldukça önemlidir. Hedef yaş grubu düşünülerek hazırlanan oyunun önemi burada da karşımıza çıkmaktadır. Okul öncesi döneme hitap eden bir tiyatro oyununu düşündüğümüzde diyalog ve monologların kısa ve anlaşılır olması izleyen çocukların dikkatlerinin dağılmaması açısından gereklidir. İçerik açısından değerlendirdiğimizde okul öncesi dönem çocuklarının farklı söylemleri kolayca öğrendiklerini göz önünde bulundurduğumuzda dilin doğru ve güzel kullanılması önemli hale gelmektedir (Kuyumcu, 2000:52-53). Çocuk tiyatrolarında zaman zaman düzgün kullanılmayan bir dil ya da çocukların yaşlarına uygun olmayan söylemlerin güldürü elde etmek amacıyla kullanıldığı görülmektedir. Çocuk tiyatrosu hazırlanırken her bir etmen üzerinde ayrı ayrı hassasiyet gösterilerek durulması gerekmektedir. Çocuk tiyatrosunda dil karakterler arası iletişimi sağladığı gibi, oyuncular ve seyirciler

arasında da iletişimi kuran bir unsurdur (Erkek, 2006:93). Çocuğun izlediği oyuna dahil olmasının tek yolu olan dil çocuk tiyatrosunun vazgeçilmez unsurlarındandır.

Yazılan çocuk tiyatro metninde ortaya çıkan karakterler de aynı şekilde önemli bir unsurdur. Çocuk tiyatrosu metni yazan kişinin; hedeflediği yaş grubunu iyi tanınması, senaryoyu yazması ve karakterleri oluşturması için çok önemlidir. Karakterler, çocuklara uygun ve özdeşleşebileceği karakterler olmalıdır. Çocuk oyununda ilgi çekici karakterlere yer vermek ve karakterlerin farklılığını sağlayarak, oyunun akışını kolaylaştırmak ve zenginleştirmek doğru bir yaklaşımdır (Saygı, 2015:72). Oyunun kahramanı, çocukların en çok özdeşleştiği karakter olmaktadır. Bu sebeple karakterlerin kişilik özellikleri, çocuklara iyi örnek olabilecek nitelikte olmalıdır. Ayrıca çocukların karakterle daha kolay özdeşleşmelerini sağlamak amacıyla oyunun kahramanının çocuklarla yakın ya da aynı yaşta bir karakter olması gerektiği görüşü hakimdir (Goldberg, 2008:131). Oluşturulan karakterlerin profesyonel oyuncular tarafından canlandırılması gerekmektedir. Oyuncu tiyatro metnine hayat veren kişi olarak sadece ezberlediklerini söylemekle kalmaz, söylediği her kelimeyi içselleştirerek bedeniyle bütünleştirir.

Tiyatronun belki de en büyüleyici unsurlarından biri sahne dekoru ve kostümlerdir. Sahne dekoru ve kostümler çocukları bambaşka bir dünyanın içine çekmektedir. Çocuklar izledikleri bir tiyatro oyununun konusunu sahnede gördükleri dekor ve kostümlerin bütünlüğüyle birlikte hafızalarına yerleştirir ve her bir unsuru bütün olarak kavrarlar (Davis, Watkins ve Jsfield, 2010). Bu nedenle konu, dekor ve kostümlerin birbirini tamamlayıcı nitelikte ve uygun olması önemlidir. Dekor; çocuğun sahnede ilk gördüğü ve merakını tetikleyen ilk şey olarak, kostüm ise; karakterin kim olduğu, statüsü ve kişiliği ile ilgili ilk bilgiyi veren görsel unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır (Keskin, 2015:163-164). Dolayısıyla bu görsel unsurların ahengi ve çocuklara uygun olması oldukça önemlidir. Belki de hayatında ilk kez tiyatroya gelmiş bir çocuk için, bu deneyimde karşısına çıkan ilk unsurlar, tiyatroyu çok sevdirebileceği gibi hoşlanmamasına da sebep olabilir. Dekorda ilgi çekmek amacıyla tiyatronun konusuna hizmet etmeyen fazladan nesnelerin ve abartılı renklerin kullanılmaması, var olan her bir nesnenin oyunun konusuna ve oyuncuya hizmet etmesi gerekir (Brecht, 1982:100). Fazladan kullanılan nesneler ve renkler izleyicinin konudan kopmasına ve dikkatinin dağılmasına neden olabilir.

Yani dekorlar ve kostümler hazırlanırken de diğer aşamalarda olduğu gibi hedef yaş grubunun özelliklerinin iyi bilinerek onlara uygun tasarımların yapılması gerekmektedir. Çocukların ilgisinin çocuk tiyatrosundaki en önemli şey olduğunu görebilsek, onların dünyalarının derinliklerine inmeye, hangi koşulda neye ne tepki verdiklerini ve ne düşündüklerini anlamaya başlayabiliriz (Eluyefa, 2017:5-6). Çocuğun dünyasını anlamak; çocuklar için yapılan her işte olduğu gibi çocuk tiyatrosu için de olumlu etkiler yaratan, hatta hazırlığı kolaylaştırıcı bir unsurdur.

Çocuk tiyatrosunun bir diğer önemli unsuru olan müzik, görsel uyaranların tamamlayıcısı olarak işitsel bir uyaran olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle erken çocukluk dönemindeki çocukların hareket ihtiyacı ve dikkat sürelerinin kısa oluşu çocuk tiyatrolarında müziğin önemini ve işlevini artıran etmenlerdir. Çocuk tiyatrosunun eğlence işlevi düşünüldüğünde bunu sağlayan en önemli kavramlar mizah ve müziktir. Çocuklar yetişkinlerden farklı olarak tiyatrodaki müziği dinlemek ya da alkış tutmakla yetinmeyip zıplayabilir hatta dans edebilirler. Tiyatrodaki müzik, izleyicinin duygularını uyumlu hale getirir, dramatik motifler yaratır, hatta çocukların karakterlerin duygularını anlamalarına katkı sağlar (Aram ve Mor, 2009). Müzik, çocuk tiyatrosunda sadece eğlence unsuru olarak kullanılmamaktadır. Giriş müziği ile çocukların oyuna hazırlanması ve konsantre olması amaçlanırken, giriş müziğinin yanı sıra karakterlerin tanıtımına yönelik müzikler, durumu anlatan müzikler, atmosfer yaratmak ve duyguları ifade etmek amacıyla kullanılan müzikler ve çocukların keyifli ve coşkulu bir şekilde salondan ayrılmasını amaçlayan final müzikleri kullanılmaktadır (Helvacı ve Bağcı, 2019). Tüm bu açılarıdan çocuk tiyatrosunda müzik; çocuğun sahnelenen oyundan uzaklaşmasını engellemesi, konuyu, durumları ve karakterleri tanımasına ve anlamasına katkısı, eğlendirici bir unsur olarak çocuğun tiyatrodan keyif almasını sağlaması bakımından önemli bir bileşendir.

Müzikle paralel olan çocuk tiyatrosunda dans unsuru eğlendirici ve oyuna hareket katan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca oyunda verilen konuyu pekiştiren hareketlerle konu eğlenceli ve görsel bir şekilde izleyicilere aktarılabilmektedir. Çocuk Tiyatrosunda dans karışık olmamalı, akıcı bir koreografiye sahip olmalıdır ve çocukların da bulundukları konumda katılabilecekleri hareketlere yer verilmelidir (Ertinel, 2002:142). Bu açıdan değerlendirdiğimizde çocuğun oyunun bir parçası olarak hissetmesini sağlaması, çocuğun hareket ihtiyacını gidermesi ve

dolayısıyla konsantrasyonunu artırması bakımından dans unsuru çocuk tiyatrosu için oldukça önemlidir.

Çocuk tiyatrosunda ışıklandırma da tiyatronun bir bileşeni olarak tıpkı tiyatro müziklerinde olduğu gibi oyunun duygusunu yansıtan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Işıklama tasarımı oyunun görsel hale gelmesini sağlayan bir unsur olmasının yanı sıra estetik verileri ortaya çıkaran dolayısıyla sadece teknik değil estetik bilgi de gerektiren bir bileşendir. Işıklıandırmada kullanılan her rengin ifade ettiği bir duygu bulunmaktadır;

- Kırmızı; canlılık, heyecan verir. Bunun yanı sıra, kan, ölüm, yangın imgesi yaratır
- Mavi; dinlendiricidir, ferahlık verir, düşündürür. Bunun yanı sıra, derinlik, açıklık, hayal imgesi verir
- Yeşil; açık tonda olursa dinlendirir, koyu tonda ise keder verir
- Beyaz; yalnız başına sıkıntı verir, monotondur
- Sarı; neşe verir, denge yaratır. Bunun yanı sıra, ilkbahar, gençlik, yiğitlik, korkaklık, yangın, hile, hastalık imgesi yaratır
- Pembe; hayal imgesi yaratır (Geçici, 2012).

Sahneye göre tasarlanan ışıklandırma tiyatronun konusu ve duygusuyla bütünleşerek görsel bir şölen sunmaktadır. Işıklıandırma sadece aydınlatma ile değil karartma yoluyla da kullanılan bir tiyatro unsurudur. Fakat burada önemli olan okul öncesi dönemdeki çocuklar için tiyatro oyunu hazırlanırken sahnenin tamamen karartılmaması gerektiğidir (Kuyumcu, 2016:32). Tiyatroda yapılan karartma çocukların korkmasına ve tiyatrodan uzaklaşmasına neden olabilir.

Çocuklar için büyüleyici ve estetik bir deneyim olan tiyatronun sahnelenebilmesi için her bir unsurun çocuklara göre planlanması ve uygulanması gerekmektedir. Çocuklara sunulan her şeyin, çocuklar tarafından herhangi bir süzgeçten geçirilmeden hafızalarında yer ettiğini düşündüğümüzde, görsel ve işitsel bir uyaran olarak çocuk tiyatrosunun onların hayatındaki etkisinin oldukça kuvvetli olduğunu söylemek mümkündür. Bu deneyimin çocuklar üzerinde olumlu etkiler yaratması, sanatla ilişkilerini güçlendirmesi, yeni şeyler öğrenmesi ve eğlenmesi; tüm

bu tiyatro unsurlarının dengeli, kararlı, ölçülü ve çocuklara uygun bir şekilde bir araya gelmesiyle mümkündür.

4. Çocuk Tiyatrosu ile İlgili Ulusal Ölçekte Yapılan Araştırmalar

Bu başlık altında, çocuk tiyatrosu ile ilgili ulusal alanda yapılan çalışmalara yer verilmiştir.

Ülkemizde çocuk tiyatrosu ile ilgili erken çocukluk özelinde son 15 yılda yapılan çalışmalar belirli bir çerçevede sınırlı kalmıştır. Literatür incelendiğinde çocuk tiyatrolarının nitelikleri üzerine yapılan çalışmalar göze çarpmaktadır. Akkuş (2006), 1980 sonrası sahnelenmiş çocuk tiyatroları metinlerindeki cinsiyetçilik üzerine çalışmış ve cinsiyetçilik barındıran eserlerin çocuklara sunulmaya devam ettiği sonucuna ulaşmıştır.

Ölmez, (2009) Bursa ilinde devlet tiyatroları ve özel tiyatrolar tarafından 2008-2009 tiyatro sezonu içinde sahnelenen çocuk oyunlarının uygunluğunu çocuk, veli, drama öğretmenleri ve tiyatro yönetmenlerinin görüşleriyle değerlendirmiştir. Çalışma sonucunda çocuk tiyatrosunun temel karakteristiklerini; fiziksel koşullar, dil özellikleri, içerik ve karakter, görsel ve işitsel elemanlar, oyuncular, yazar ve yönetmenin özellikleri ve etkileşim özellikleri olarak belirlemiştir.

Tarhan (2010) ise, Ankara Devlet Tiyatrosu'nda 2008-2009 sezonunda oynanan çocuk oyunlarını biçim ve içerik boyutlarını, oyunların eğitim, eğlence ve estetik boyutlarını ve duygusal yönünü içerik analizi yöntemiyle ortaya koymaya çalışmıştır.

Afacan (2015), Bursa Devlet Tiyatrolarında sahnelenen çocuk oyunların metinleri üzerine bir inceleme yapmıştır. Tiyatro oyunlarındaki eğitsel kavramları tespit etmeye çalışmıştır. Bursa Devlet Tiyatrosu'nun kuruluşundan 2000 yılına kadar sahnelenen çocuk oyunları üzerine yaptığı çalışmada oyunları; biçim ve öz, kişiler, olay örgüsü, zaman ve mekân, dil ve üslup, seyirci sayısı kriterlerine göre incelemiştir. Çalışmada tiyatro oyunlarında ağırlıklı olarak verilmeye çalışılan kavramın "Barış" olduğu fakat çevre temizliği, hayvan sevgisi, dürüstlük gibi kavramlarında sıkça işlendiği sonucuna ulaşılmıştır.

Aycan (2011), çocuk tiyatro metinlerinin içeriği üzerine yaptığı araştırmasında Devlet Tiyatrolarının 2007- 2008 / 2008-2009 sezonlarında sahnelediği 16 yerli çocuk oyununun içerik, biçim, dil ve anlatım özelliklerini incelemiştir. Çalışma sonucunda

sahnelenen oyunların içerik, biçim. Dil ve anlatım özellikleri bakımından çocuklar için uygun olduğu görülmüştür.

Erken çocukluk dönemi için yapılan tiyatrodaki nitelikli oyun sahneleme sürecinin özellikleri üzerinde duran Schulte (2012), yaptığı araştırma ile bir çocuk tiyatrosunda bulunması gereken özellikleri ortaya koymuştur. Almanya'daki Starke Stücke 17.Uluslararası Çocuk ve Gençler için Tiyatro Festivali, Türkiye'deki 7. Küçük Hanımlar Küçük Beyler Tiyatro Festivali ve 42. Danimarka Çocuk ve Gençler için Sahne Sanatları Festivali'nde sahnelenen oyunlarda gözlem aracılığıyla yapılan çalışma sonucunda nitelikli çocuk oyunları sahnelemenin karşısındaki engellere vurgu yaparak, çocuk tiyatrolarına yetişkin tiyatrosu kadar özen gösterilmediği ve erken çocukluk dönemi için nitelikli tiyatro sahnelemenin önündeki en büyük engelin; yetişkinlerin erken çocukluk dönemindeki çocuğa olan yaklaşımı olduğunu savunmuştur. Çocuk tiyatrosu için alt yaş sınırı belirlemenin önemini vurgulamıştır.

Ateş (2016) ise, çocuk tiyatro metinlerindeki ötekileşme üzerine çalışmıştır. Genel olarak çocuk tiyatro metinlerinde farklı şekillerde ötekileştirme yapıldığını saptamış ve nitelikli çocuk oyunlarının eksikliğine dikkat çekmiştir.

Şen (2018), 1980-2008 yılları arasında yazılmış yerli çocuk tiyatrosu metinlerinin söz varlığı açısından incelenmesi üzerine bir çalışma yapmış ve çocuk tiyatro metinlerinde sık kullanılan ifadeleri tespit etmeye çalışmıştır. Çalışmada 100.000 sözcükten oluşan havuzda toplam 7264 farklı sözcük belirlenmiştir. Söz varlığı öğelerinde özel adların en fazla sıklığa (3099) sahip olduğu, atasözlerinin ise (16) en az sıklıkta olduğunu saptamıştır. Farklılık sıklığı açısından ise deyimlerin (947), özel adlardan (886) daha fazla çeşitlilik gösterdiği görülmüştür.

Uzunkaya (2019), çocuk tiyatro metinlerinde toplumsallaşma sürecinin tasarlanması üzerine inceleme yapmıştır. Buna göre incelediği tiyatro oyunlarında toplumsallaşma sürecini olumsuz etkileyebilecek mesajlar içerdiğini vurgulamıştır.

Şaşmaz (2018), 2016-2017 sezonunda Devlet Tiyatrolarında oynanan çocuk oyunlarının değerler eğitimi ve Türkçe 'ye katkısı bakımından inceleyerek niteliksel bir çalışma ortaya koymuştur. Çocuk tiyatrolarının Türkçe ve değerler eğitimi için yararlanılabilecek kaynaklar olduğunu fakat tiyatro oyunlarında atasözlerinin yeteri kadar kullanılmadığına dikkat çekmiştir.

Çocuk tiyatrolarının niteliği üzerine yapılan bu çalışmaların yanı sıra, çocuk tiyatrosu unsurları üzerine yapılmış çalışmalarda bulunmaktadır. Örneğin; Keskin (2015), çocuk tiyatrosunda güldürü elde etme yöntemleri üzerine yaptığı çalışmasında çocuk tiyatrosunda mizah unsuruna dikkat çekmiştir.

Helvacı ve Bağcı (2018) ise, çocuk tiyatrosunda müziğin işlevi üzerine çalışarak, çocuk tiyatrosunun vazgeçilmez bir unsuru olan müziğin altını çizmiştir. 7 farklı tiyatro oyunu üzerinde yapılan çalışmada sözlü-sözsüz müziğin çok önemli bir işlevi bulunduğu, oyun içerisinde kullanılan başlıca unsur olduğu görülmüştür.

Çocuk tiyatrosunda hikâye anlatıcılığı üzerine araştırma yapan Kurt (2020), hikâye anlatıcılığının çocuk tiyatrosu alanında önemli iletişimsel olanaklar yaratabileceği sonucuna varmıştır.

Savumlu (2019), kendi yazdığı bir çocuk tiyatrosu metnini kukla tiyatrosu ve black light tekniği ile birleştirerek sahnelemiş ve bu şekilde farklı tekniklerin harmanlanmasıyla sahnelenen bir çocuk tiyatrosunun 6-9 yaş arası çocukların oldukça ilgilerini çektiğini ortaya koymuştur.

Temuçin (2007), çocuk tiyatrosunda sanatsal bir anlatım aracı olarak kuklanın önemi üzerine çalışmıştır. Çocuk ve kukla arasındaki ilişkiye değindiği çalışmasında obje tiyatrosunun değerini vurgulamıştır.

5. Çocuk Tiyatrosu ile İlgili Uluslararası Ölçekte Yapılan Araştırmalar

Bu başlık altında, çocuk tiyatrosu ile ilgili uluslararası alanda yapılan bazı çalışmalara yer verilmiştir.

Uluslararası literatür incelendiğinde ise çocuk tiyatrosu ile ilgili farklı çalışmalara rastlanmaktadır. Wood; (2005) drama ve tiyatronun kazanımlarını ele alarak iki olgu arasındaki farklılıkları ortaya koymuştur.

Drury ve Fletcher-Watson (2017), ülkemizde örneğine pek sık rastlanmasa da yurtdışında yaygın olan bebek tiyatroları üzerine bir araştırma yapmışlardır. Benzer şekilde Fletcher-Watson, Fletcher-Watson ve McNaughton; (2014) yaptıkları çalışmada, TEY (Erken yıllar tiyatrosu) içindeki güncel uygulamaların soruşturulması için, öncelikle çok genç izleyiciler için tiyatro olgusuna kısa bir bakış sağlamış ve performans oluşturunucuların üç yaşından küçük izleyiciler için

performanslarını nasıl uyarladıklarını araştırmışlardır. Literatürde üç yaşından küçük çocuklar için tiyatro performanslarının tartışmalı olduğu görülmüştür.

Jakson (2004), çocuklara doğru beslenme alışkanlıklarının kazandırılabilmesinde tiyatronun etkisini araştırdığı çalışmanın sonucunda, tiyatronun olumlu etkisi olduğunu fakat bu olumlu etkinin devamı için ilgi çekici müdahalelerin devam etmesi gerektiğini vurgulamıştır.

Eluyafa (2017), çocuk tiyatrosunun eğitici yönü üzerine çalışmış ve sadece eğlence amaçlı tiyatroların sahnelenebileceğini fakat tiyatronun eğitici tarafından faydalanılmasının doğru olacağını savunmuştur.

Reason (2012), tiyatro performansı izleyen çocuklara resim çizdirerek performansla ilgili hatırladıklarını belirlemeye çalışmıştır, Reason (2008), daha önce yaptığı bir araştırmada ise çocuklarla felsefe çalışmasında uyaran olarak tiyatro kullanarak sonuçları değerlendirmiştir.

Aram ve Mor (2009), tiyatro göstergebilim programı ve öykü anlama programı arasında bir karşılaştırma yaparak, tiyatro göstergebiliminin tiyatro öğelerini anlamada ve bunları performansın özelliklerine bağlamada daha etkili olduğunu saptamışlardır. Yani çocuklar tiyatro oyununu izlemeden önce hareket, dekor, kostümler, aksesuarlar ve müzik gibi unsurları dramatik etkinliklerle deneyimlediklerinde tiyatronun daha iyi anlaşıldığını görmüşlerdir.

Johari (2018), yönetmenlerin tiyatroyu, çocuk izleyiciler için nasıl işlediğini ve çocukların tiyatro sonrasındaki görüşlerini ortaya koymaya çalışmıştır. Çocuklarla yapılan görüşmeler doğrultusunda elde edilen veriler göstermiştir ki; çocuklar karakterlere sempati ve empati duymaktadır. Ayrıca ankete katılan çocukların çoğu özellikle oyuncu ile aralarında doğrudan etkileşimin olduğu sahneleri beğendiklerini ifade etmişlerdir.

Schiller (2005) ise, 5-12 yaş arası çocukların sahne sanatları ile ilgili algıları üzerine boylamsal bir çalışma yürütmüştür. Üç yıl süren çalışma sonucunda sahne sanatlarının çocuklar için birçok fayda sağladığını ve çocukların sanatla birlikte öğrendiklerini hayatlarının her alanına bir şekilde dahil ettiklerini ortaya koymuşlardır.

Klein ve Schonmann; (2009) çocuk tiyatrosuna çocukların ve yetişkinlerin bakış açılarını inceleyerek, tiyatro oyunu ile ilgili eleştirilerini oyundan beklentileri üzerinde açıklamaya çalışmışlardır.

Price, Gean ve Barnes; (2015) Bilim müzesinde sergilenen canlı gösteri programına katılan ve katılmayan çocukların öğrenme ile ilgili farklılıklarını ortaya koymayı amaçlamış ve araştırma sonucunda canlı gösteriye katılan çocukların olumlu kazanımları olduğunu ifade etmiştir.

Mages, (2016) eğitimde kullanılan farklı drama ve tiyatro türlerinin avantaj ve dezavantajlarını irdelemiştir.

Miles (2018), yaptığı araştırmada çocukların tiyatroyla ilgili algılarının sadece izlenen performansla sınırlı kalmadığını, oluşturulan belirli rutinlerle çocukların ilişkide ürettikleri zengin anlamlara odaklanmıştır. Bir tiyatro gezisini; yapılan yolculuk, gezi sırasında yenilen yiyecekler ve yaşanan tüm rutinleriyle ele alarak daha geniş bir çerçeveden bakmıştır.

Fletcher-Watson (2018), erken yıllar tiyatrosu (TEY) kapsamında şu anki uygulama için profesyonel sanatçılar tarafından tiyatro gösterilerinin geliştirilmesi ve yaratılması noktasında teorik bir destek sağlamayı amaçlamışlardır.

Kapstein ve Goldstein; (2019) yaptıkları araştırmada disiplinler arası etkileşime dikkat çekerek tiyatro öğrencilerine gelişim psikolojisi temelli kurs vermişler ve olumlu sonuçlarından bahsetmişlerdir.

B. Çizgi Film

Bu bölümde çizgi film tarihi, çizgi film ve çocuk ilişkisi, çizgi filmin bileşenleri ve ulusal ve uluslararası alanda çizgi film ile ilgili yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

1. Çizgi Film Tarihi

Çizgi film ve animasyon teknik açılarından farklı olmalarına rağmen literatürde bu iki kavramın birbirleri yerine kullanıldığı görülmüştür. Türk Dil Kurumunda çizgi film; “Bir konuyla ilgili olarak karakterlerinin hareketlerini belirtecek biçimde art arda çizilmiş resimlerden oluşan sinema filmi” olarak, animasyon ise; “canlandırma” olarak tanımlanmıştır. Kavramsal bir karışıklık olmaması adına bu araştırmada çocukların televizyonda, sinemada, internet ortamında izledikleri içeriklerin geneline animasyon çizgi film ayrımı gözetilmeksizin “çizgi film” ifadesi kullanılacaktır

Çizgi film tarihine baktığımızda temelinde, insanların çizdikleri resimlere hareket ediyormuş görüntüsü verme isteği olduğunu söyleyebiliriz. Neanderthal insanların mağara duvarlarına çizdikleri hayvan figürlerinde net olan ayaklar dışında flu çizimlerle hayvanın koştuğu esnadaki hareket görüntüsü verilmeye çalışılmıştır (Kaba, 1992: 5-6). İnsanların durağan resimlere hareket görüntüsü kazandırma çabası bugün bildiğimiz haliyle çizgi filmin yapılmasının temelini oluşturduğunu söylememiz mümkündür. İnsanlığın her alandaki gelişimi; merak, daha iyisini yapma çabası, yeni şeyler deneme isteği ile olmuştur.

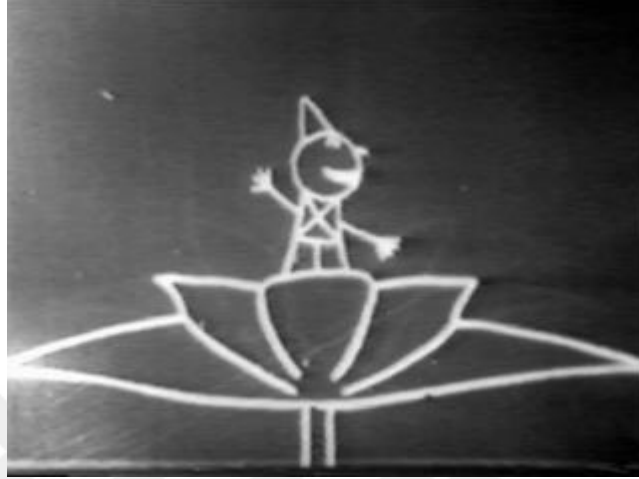

FOTOĞRAF 2. Koşan Domuz Figürü (Altamira, İspanya) (thiagocerejeira.blogspot.com).

Çizgi filmin tarihi gelişimine baktığımızda birçok alandaki gelişimden etkilendiğini görmekteyiz. Çizgi filmin kökeni, Çin’de yapılan gölge oyunları ve arkasından icat edilen “Büyülü Fener” e kadar uzanmaktadır (İmİK, 2011:1). Büyülü fener projeksiyonun atası olarak kabul edilmektedir. Büyülü fener, 17. yüzyılda Athansius Kirchner tarafından icat edilerek; bir gaz lambası ve mercek ile cam üzerine çizilen resimlerin duvara yansıtılmasıyla, eğitim amaçlı ve oyunlarda illüzyon yaratmak amacıyla kullanılmıştır (Göktepe, 2015:11-12). İnsanların resimlere hareket kazandırma isteği sonraki süreçte de devam etmiştir. 19. Yüzyılın başlarında resimleri hareket ediyormuş gibi gösteren çok sayıda oyuncak icat edilmiştir (Atan, 1995:14-18). Çizgi filmin gelişiminin sinema tarihiyle de yakından ilgili olduğu bilinmektedir.

Bugün bildiğimiz haliyle çizgi film türünün ilk örneği 1900’lü yılların başında görülmektedir. Fransız sanatçı Emile Cohl, çizdiği çöp adam figürlerini negatif film kullanarak yansıtmış ve siyah zemin üzerinde beyaz figürler elde ederek oldukça ilgi

çekmiştir (Can, 1995:10). Fantasmagorie adındaki bu çalışma çizgi filmin atası olarak kabul edilmektedir. Bu teknikten yararlanarak Winsor McCay 1914'te ilk çizgi film kahramanı "Gertie The Dinosaur"u (Dinozor Gertie) yaratmıştır ve ardından 1919 yılında Otto Mesmer Felix The Cat'i (Kedi Felix) seyirciyle buluşturmuştur (Aydın ve Gülçur, 2018:3). Kedi Felix o yıllarda oldukça popüler olmuştur.

FOTOĞRAF 3. Fantasmagorie, Emila Cohl (tr.wikipedia.org)

Çizgi filmlerin tarih içindeki gelişimi daha önce belirttiğimiz gibi sinemanın gelişimine paralel olarak devam etmiştir. 1928-1938 Yılları arasında sesli filmlerin üretilmeye başlamasıyla, çizgi film yapımı büyük bir gelişme göstererek, Walt Disney yapımı filmlerin ön plana çıkmasını sağlamıştır (Şenler, 2005:103-105). Çizgi filmlerin gelişmesinde sadece sinema ve teknolojiye ilerlemeler değil ülkelerin içinde bulundukları durumlarda etkili olmuştur. Bu durumlardan en belirgin etki yaratan 2. Dünya Savaşı döneminde; insanların savaşın yarattığı olumsuz psikolojiden uzaklaşabilmeleri adına çizgi filmlerden yararlanılmıştır (Malatyaloğlu, 2014:10). Buradan yola çıkarak çizgi filmlerin sadece çocuklar için değil yetişkinler içinde yapıldığı sonucuna varabiliriz. Çizgi filmin uzun bir geçmişi olduğu aşikardır ve teknolojinin gelişmesi hemen her işin yapılış şeklini değiştirdiği gibi çizgi filmin yapılış şeklini de zaman içinde değiştirmiştir (Michelsen, 2009:13). Başlarda elle çizilerek yapılan çizgi filmler günümüzde çoğunlukla bilgisayarla yapılan çizimlere bırakmıştır.

Dünyadaki bütün bu gelişmeler değerlendirildiğinde ülkemizin çizgi film ve animasyon sektörüne yatırımı oldukça gecikmiştir. Bu alanda yapılan işler; 1930-1940 yılları arasında karikatür sanatçıların bireysel çabalarıyla sınırlı kalmıştır. Durağan geçen yılların ardından 80'li yıllarda TRT'nin ve Kültür Bakanlığı'nın uzun metraj çizgi filmler için verdikleri destekle hareketlenmiştir (Alicenap, 2015:11-26). Teknolojinin hayatın her alanına etkisi olduğunu düşündüğümüzde çizgi film ve animasyon sektörü de teknoloji ile oldukça gelişmiştir. Ülkemizde de çizgi film yapımına dair uzun yıllar süren kimi zaman başarılı kimi zaman başarısız olunan sürecin sonunda teknolojinin ilerlemesine paralel olarak çizgi film sektörü de ilerlemiştir (Samuk, 2018:33). Yerli yapım çizgi filmlerin sayısı her geçen gün artmaktadır. Günümüzde çizgi film gerek toplumsal gerekse ekonomik açıdan oldukça önemli bir sektör haline gelmiştir (İmİK, 2011:1). Çizgi filmin tarihsel gelişimini düşündüğümüzde, geldiğimiz noktada sadece kumandanın tuşuna basarak, evimizin konforunda son teknolojiyle yapılmış birçok çizgi film ve animasyona ulaşabiliyor olmamız sektörün gelişimini gözler önüne sermektedir.

2. Çocuk ve Çizgi Film

Hiç kuşkusuz çizgi film denilince aklımıza ilk gelen çocuklar olmaktadır. Her ne kadar yetişkinlere yönelik çizgi filmler de sektörde yerini başından beri almış olsa da çizgi filmlerin en çok özdeşleştiği kitle çocuklar olmaktadır. Ülkemizde televizyonların evlere girmesiyle birlikte çocukların hayatına dahil olan çizgi filmler günümüzde çocukların hayatının bir parçası haline gelmişlerdir.

Eskiden sadece televizyondan ve belirli yayın saatlerinde çizgi film izleyen çocukların yerini günümüzde; televizyon, bilgisayar, tablet, cep telefonu gibi birçok farklı araçtan, istediği anda sınırsız seçeneğe ulaşabilen çocuklar almıştır. Doğduğu andan itibaren çevresindeki her şeyi tanımaya çalışan çocuk için görsel ve işitsel bir uyaran olarak televizyon çocukların karşılaştığı ilk kitle iletişim aracıdır. Dolayısıyla çocuklar çok erken yaşta çizgi filmlerle tanışmaktadır. Hedef kitlesi çocuklar olan çizgi filmler çocuklar için farklı bir dünya ve yeni fikirler demektir. Fakat çocuklara sunulan bu farklı dünyayı ve yeni fikirleri sadece olumlu olarak anlamak yanlış olacaktır. Çocukları etkileme kabiliyeti oldukça yüksek olan çizgi filmlerin içerikleri, çocuklara verdikleri mesajlar olumlu ya da olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Henüz doğru ve yanlış ayırt etme yetisi kazanmamış olan çocukları bu renkli dünyanın

olumsuz etkilerinden korumanın tek yolu ebeveynlerin bu konuda bilinçlendirilmesinden geçmektedir. Aynı şekilde bu bilinci kullanarak çizgi filmlerin olumlu etkilerinden faydalanmak gerekmektedir.

Çocukların hayatında önemli bir yer tutan çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinin başında saldırganlık davranışının gözlenmesi gelmektedir. Günümüzde çocuklar izledikleri çizgi filmlerdeki davranışları günlük hayata çok farklı şekillerde yansıtmaktadırlar (Waskel, Sakalle, Dixit ve Mahore, 2017:1378). Bu davranışlardan belki de en gözlemlenebilir olanı saldırganlıktır. 1963 yılında Albert Bandura tarafından geliştirilen “Sosyal Öğrenme Kuramı” na göre; birey izlediği başka bireylerin davranışlarını gözlemleyerek ve taklit ederek öğrenmektedir. Çocukların sevdikleri kişi ve karakterlerin davranışlarını taklit etme davranışlarının çok daha fazla olduğunu düşündüğümüzde, izledikleri bir çizgi filmdeki karakterle özdeşleşerek olumlu ya da olumsuz davranışlarını taklit etmeleri neredeyse kaçınılmazdır (Yağlı, 2013:710). Çizgi filmlerin içeriğinde şiddet unsuruna çokça yer verildiği görülmektedir. Özen ve Kartelli (2017) tarafından yapılan bir araştırmaya göre televizyonda yayınlanan çizgi filmlerin %71,43’ünde şiddet varlığı tespit edilmiştir. Çizgi filmlerdeki duygusal, sözel ve fiziksel şiddet varlığı üzerine yapılan bu araştırmayla çocukların şiddet içeren davranışlara çizgi filmler yoluyla maruz kaldıklarını söylemek mümkündür (Özen ve Kartelli, 2017). Çizgi filmlerde bulunan şiddet varlığı ve çocukların üzerindeki etkisi üzerine sayısız araştırma yapılmıştır. Çocukların izledikleri çizgi film karakterinin davranışlarını değerlendirme kabiliyetleri bulunmamaktadır ve çocuklar kendi davranışlarına ya da karakterlerine benzer çizgi film kahramanlarını izlemeyi tercih etmektedir (Özsevgeç ve Saka, 2016). Buradan yola çıkarak farklı sebeplerle saldırgan davranışlar sergileyen çocukların izledikleri çizgi filmlerle bu davranışları pekiştirebileceklerini söylemek mümkündür.

Okul öncesi dönemde henüz doğru ve yanlış ayırt etme becerilerinin gelişmediğini düşündüğümüzde çocuklar izledikleri her şeyi bir süzgeçten geçirmeden hafızalarına almaktadırlar. Çizgi filmlerdeki şiddet unsurunun olağan bir durum gibi gösterilmesi şiddete gerektiği şekilde karşılık verilmemesi henüz gerçekleri ve hayal ürünü olan şeyleri ayırt edemeyen okul öncesi dönem çocuklarında bu davranışların olağan olduğu algısını yaratabileceği unutulmamalıdır. Literatürde sempatik şiddet olarak yer alan bu durum çizgi filmlerde 4 farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır; şiddete karşı tam tersi tepki gösterilmesi, şiddetin beklenen tepkiyi görmemesi, şiddetin

beklendik zarara yol açmaması ve şiddetin normalleştirilmesidir (Atik ve Ebre, 2015). Çoğu araştırmada çizgi filmlerdeki şiddet unsurunun çocuklar üzerinde olumsuz etkilerinin olduğu sonucuna ulaşılmış olsa da aksi görüşte çalışmalarda bulunmaktadır. Örneğin Blumberg, Bierwirth ve Schwartz (2008) çocukların gerçek hayatı ve çizgi filmi ayırabildiklerini, çizgi filmlerdeki şiddetin çocuklar tarafından yanlış bulunduğunu savunmuşlardır (Blumberg, Bierwirth ve Schwartz 2008). Öte yandan şiddetin komedi olarak sunulduğu çizgi filmlerin varlığı göz ardı edilmemelidir. Kirsh (2006) tarafından yapılan araştırmanın sonucunda okul öncesi dönemdeki çocuklar komedikal şiddet içeren çizgi filmi izledikten sonra, daha yüksek oranlarda saldırgan davranış ve daha düşük oranda toplum yanlısı davranış sergiledikleri görülmüştür (Kirsh, 2006). Çocukları izledikleri çizgi filmlerdeki olumsuz davranışların ya da mesajların etkisinden korumanın yolu bilinçli ebeveynlerden ve eğitimcilerden geçmektedir. Ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte çizgi film izlemeleri çizgi filmin içeriğini kontrol etmeleri ve filmdeki olumlu ve olumsuz davranışlarla ilgili sohbet ederek etkiyi yönlendirmelerini sağlamaktadır (Hacıbektaşoğlu, 2014:40). Çocukların yetişkinle birlikte çizgi film izlemesi çizgi filmlerin olumsuz etkilerini azaltıp, olumlu etkilerini artırabilir.

Olumsuz etkilerine rağmen kitle iletişim araçlarının hayatımızın bir parçası olduğunu kabul etmemiz ve çocuklarımızın hayatına dahil olan bu dünyanın olumsuz etkilerinden onları koruyarak, olumlu etkilerinden yararlanmamız gerekmektedir. Çocuklar izledikleri çizgi filmleri içselleştirirler ve bu içselleştirmeye gözlem becerileri gelişir ve çizgi filmin öğretici etkisinden faydalanılabilir (Özen, 2015:45). Günümüzde video paylaşım sitelerinde çok sayıda eğitici çizgi filme rastlamaktayız. Özellikle eğitimcilerin çocukları eğitmek ve öğretici gücünden faydalanmak için bu çizgi filmlerden yararlandıkları bilinmektedir. Görsel bir uyarının etkisi anında gerçekleşir ve yaşına, geçmişine bakılmaksızın tüm öğrenciler eğitim noktasında bir şekilde yanıt verebilmektedir (Rahim, Halim ve Mamat, 2014:8). Örneğin, öğrencilerine su tasarrufunun ne olduğu ve su tasarrufunu nasıl yapılabileceğini öğretebilmek adına öğretmenler bu amaçla yapılmış çizgi filmleri kullanabilmektedirler. Kaya ve Uzoğlu (2019), 2000-2019 yılları arasında çizgi filmlerin eğitimde kullanılması üzerine yapılan çalışmaları inceleyerek, yaptıkları içerik analizinin sonucunda araştırmaların, çoğunlukla çizgi filmlerin öğretimde kullanılmasının öğrenmeyi olumlu etkilediği sonucuna vardıklarını tespit etmişlerdir.

Doğru çizgi filmler doğru sürelerde izletildiğinde çocukların öğrenmelerine destek sağlayabilmektedirler. Çizgi film, önemli bir sanat formu olmasının yanı sıra çocukların gelişmesine olanak sağlayan bir eğitim aracıdır (Gorodyska, 2015:79). Çocuklar üzerindeki etkisinin tartışılmaz olduğunu bildiğimiz çizgi filmleri bilinçli bir şekilde çocuklara sunarak bu alandan fayda sağlamak mümkündür. Çizgi filmlerin bilgilendirici, eğitici, öğretici ve kişilik geliştirici özelliklerinden faydalanmanın tek yolu izletilecek çizgi filmin bilinçli bir şekilde seçilmesiyle mümkün olmaktadır (Emir, 2011:51). Henüz ayırt etme yetisi bulunmayan okul öncesi dönem çocukları için bu bilinçli seçimi ebeveynler yapmalıdır. Bu dönemde gelişimsel bir özellik olarak çocuklar taklit etme eğilimindedirler. Okul öncesi dönemde çocuklar sosyal çevrelerindeki kişi veya kişilerle ya da izledikleri çizgi filmlerdeki karakterlerle olağan şekilde özdeşim kurmaktadır ve bu özdeşim çocukların kişilik gelişiminde etkili olmaktadır (Gümüş ve Adam, 2019:411). Karakterle özdeşleşme olumlu bir karakterle sağlandığında etkisi olumlu olmaktadır. Bu özdeşimin olumsuz özellikler taşıyan bir karakterle sağlandığında etkisinin olumsuz olması kaçınılmazdır. Üstelik çocuklar çizgi film karakterini sadece çizgi filmlerde görmemektedirler. Marketlerdeki ürünlerde, mağazalardaki kıyafetlerde ve kırtasiye ürünlerinde de bu karakterlerle karşılaşmaktadırlar.

Önemli bir görsel ve işitsel uyaran olarak çizgi filmlerin anlaşılması güç kavramları çocuklara aktarabilmek adına kullanılması, yani eğitimde çizgi filmlerden yararlanılması kaçınılmazdır. Çocukların anlamakta güçlük çektikleri soyut kavramlar çizgi filmlerde somut bir şekilde karakterler ve konu üzerinden çocuklara aktarılmaktadır (Malatyaloğlu, 2014:77). Kavram gelişiminin yanı sıra ikinci dil ediniminde çizgi filmlerin kullanıldığı bilinmektedir. Erken yaşta ikinci dil ediniminde çizgi film kullanılmasının olumlu etkileri bulunmaktadır (Köprülü, 2016). Ayrıca çizgi filmlerin kelime haznesini geliştirdiğini savunan çalışmalara literatürde rastlanmaktadır. Çocukların dil edinimini etkileyen faktörlerden biri çevredir ve çizgi filmler bu çevresel faktörlerden biridir (Rezeki, 2021:128). Bu noktada çocuğun yaşı, gelişimi ve çizgi film izleme süresi önem kazanmaktadır. Henüz konuşmaya başlamadan yoğun bir şekilde televizyona maruz kalan çocukların konuşma becerilerinde sorunlar yaşadıkları bilinmektedir. Dolayısıyla doğru zamanda ve uygun sürelerde izletilen çizgi filmin dil gelişimini olumlu yönde etkileyebildiği söylenebilir.

Çizgi filmlerin olumlu etkilerini birkaç maddeyle sıralamak mümkündür. Yağlı (2013)'ya göre çizgi film izlemenin olumlu çocuklar üzerindeki olumlu etkileri;

- Çocukların daha erken yaşta kavrama ve öğrenmesine katkı sağlar.
- Çocukların duygu ve düşünce dünyasının yanı sıra estetik zevkini de geliştirir.
- Hayata bakış açılarını zenginleştirir, evrensel ve milli değerleri eğlenerek öğrenmelerine katkı sağlar.
- Dilsel ve bilişsel becerilerini geliştirir ve onları düşünme ve karşılaştırma yapmaya yöneltir.
- Çocukların iyilik yardımseverlik gibi bazı olumlu davranışları taklit ederek öğrenmelerine sağlar.
- Çizgi filmlerdeki görselliğin ve işitmenin devreye girmesiyle çocuklarda öğrenme daha etkin hale gelir (Yağlı, 2013:718).

Çizgi filmlerin kültür aktarımında önemli bir rolü bulunmaktadır. Çizgi filmlerin çocuklar üzerinde de olumlu sosyal etkileri olduğu bilinmektedir ve çizgi filmler önemli bir eğitim ve sosyalleşme aracıdır. Çocukların yaşadıkları dünya ve ülke ile ilgili anlayışlarını genişletmelerine yardımcı olurlar (Kidenda, 2018:50). Çocuklara yaşadıkları ülkenin kültürünü aktarmadaki en kolay yollardan biri çizgi filmlerdir. Fakat ülkemizde yerli yapım çizgi filmlerin az olması sebebiyle çocuklar farklı ülkelerin kültürünü yansıtan çizgi filmleri daha çok izlemektedirler. Küreselleşmeyle birlikte çocuklar farklı bir kültüre ait değerler ve kodlarla da karşılaşmaktadır (Aydın, 2018:30-31). Çocukların farklı kültürleri tanımaları açısından yabancı çizgi filmleri izlemelerinin olumlu olduğu söylenebilir fakat kendi ülkesine ait kültürü de tanınması için yerli yapım çizgi filmlerin sayısının artırılarak denge sağlanması gerekmektedir.

Genel olarak çocukların neyi ne kadar izledikleri oldukça önemlidir. Çocukların zamanlarının çoğunu ekran karşısında geçirmelerinin olumlu etkiler yaratmasını bekleyemeyiz. Çocukların yaş ve gelişimlerine uygun çizgi filmlerin seçilmesi gerekmektedir. Çocukluğun kendi içinde dönemlere ayrıldığını ve her dönemin farklı ihtiyaç ve özelliklerinin olduğunu düşündüğümüzde, çizgi filmlerin hangi yaş grubuna göre hazırlandığının belirlenmesi oldukça önemlidir.

3. Çizgi Film Bileşenleri

Bu başlık altında çizgi filmlerin üretilmesindeki teknik bileşenlere paralel olarak, izleyicinin görebildiği ve duyabildiği yani izleyici tarafından algılanan bileşenler üzerinde durulacaktır. Çizgi film üretme süreci bir fikir, konu ve bu fikir ve konuya uygun senaryonun yazılmasıyla başlamaktadır. Güçlü bir anlatı yapısı kaliteli bir çizgi film üretmenin temeli ve belirleyici bir özelliğidir (Demir, 2019:19). Bu temeli oluştururken kuşkusuz ilk dikkat edilmesi gereken nokta hedef yaş grubunun belirlenmesidir. Günümüzde bebekler, okul öncesi çağıdaki çocuklar, ilkokul çağındaki çocuklar için farklı özelliklere sahip çizgi filmler üretilmektedir.

Çizgi filmlerin en önemli bileşenlerinden olan karakterler yapım süreci “karakter tasarımı” olarak adlandırılmaktadır. Karakter tasarımı, tüm dış görünüşüyle, mimik ve hareketleriyle kısaca seyircinin görebildiği her bir parçasıyla diğerlerinden ayırt edilebilir görsel bir kimlik oluşturma sürecidir (Özden ve Ülgen,2015:26). Çocuklar için oldukça etkileyici olan karakterlerin tasarımı hedef yaş grubunun özelliklerine göre yapılmaktadır. Karakter tasarımında sadece insan değil; hayvan, doğa üstü varlıklar, hatta cansız varlıklar da kullanılmaktadır. Karakter tasarımı ayrıca çizgi filmde mizahın elde edilmesi açısından önemlidir. Karakter tasarımıyla mizah elde etmenin en önemli yolu abartılı mimiklerdir (Gökçearslan, 2009:85). Çizgi filmde mizah üretme sadece karakterler üzerinden gerçekleşmemektedir. Çizgi film üretim aşamalarından biri olan öykü resimleme (story board) aşamasında film içindeki her bir karenin çizim tekniğine, karakterine, olaylarına, hareketlerine ve diyaloglarına temel oluşturacak şekilde mizah öğeleri belirlenmektedir (Tekdemir, 1994:42). Çizgi filmlerin eğitici rolünün yanı sıra eğlendirici rolünün de bulunması mizahın çizgi film içerisindeki yerini güçlendirmektedir.

Çocukların estetik algılarının gelişiminde çizgi filmlerin etkisi olmaktadır. Üretilen çizgi filmlerde biçim, müzik, renk ve hareketler filmdeki karakterler, diyaloglar ve anlatılan hikâye ile bütünleşerek çocukların estetik yönlerinin gelişmesine katkı sağlayabilir (Aşlıoğlu, 2018:76). Nitelikli bir çizgi film bu olumlu etkiyi yaratırken üretim sürecinde gerekli özenin gösterilmediği bir çizgi film tam tersi bir etki yaratabilir.

Çizgi filmleri çocuklar için cazip kılan bir diğer unsur ise renklerdir. Çizgi film üretiminde renkler ilk kullanılmaya başlandığında gerçeklik etkisini artırmak amacıyla

kullanılmış olsa da zamanla çizgi filmlerin vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiştir. Çizgi filmlerde kullanılan renkler bulundukları sahnedeki duyguları aktarmanın bir aracı olmasının yanı sıra planlı ya da plansız şekilde izleyen üzerinde çeşitli etkiler bırakmaktadır (Demir, 2019:22-23). Renklerin insanlara çağrıştırdığı duygular üzerinde çok sayıda araştırma yapılmıştır.

Çizgi filmlerin bileşenlerinden bir diğeri ise işitsel öğelerdir. İşitsel öğeler karakterlerin seslendirilmesi, efektler ve çizgi filmde kullanılan müziklerden oluşmaktadır. Normal bir filmde görüntü ve ses aynı anda kaydedilebilirken çizgi film üretim sürecinde süreç biraz daha zor olmaktadır. Çizgi film üretilirken çoğunlukla önce sesler kaydedilir daha sonra bu sesler üzerine görseller oluşturulur. Görsellerin konuşmalardan sonra oluşturulması karakterlerin hareketlerini yorumlayabilmek açısından avantaj sağlamaktadır (Çevik,2017:19). İşitsel öğelerden efekt, görsel olarak oluşturulan bir sahnenin işitsel olarak da aktarılabilmesi için kullanılan bir yöntemdir. Daha geniş tanımı ile efekt, radyo ve televizyon yayımlarında, tiyatro oyunlarında, film sözlendirmelerinde, konu gereği kullanılması, bulunması gereken seslerin doğal kaynakların dışında optik, mekanik, kimyasal vb. yollarla, yapay olarak gerçekleştirilmesidir (Türk Dil Kurumu, 2021). Bu tanımdan anlaşılacağı gibi sesin yapay olarak oluşturulması söz konusudur. Efekt, görsel olarak algılanan hareketin veya olayın işitsel olarak da algılanmasını sağlayarak söz konusu durumun vurgulanmasını sağlamaktadır. Bu açıdan çizgi filmde efekt kullanımı vazgeçilmez bir unsurdur. Çizgi film üretim sürecindeki işitsel öğelerden sonuncusu çizgi film müzikleridir. Hayatımızın hemen her alanında karşılaştığımız müzik çizgi filmin bir bileşeni olarak da karşımıza çıkmaktadır. Çizgi filmlerde kullanılan müzikler iki gruba ayrılmaktadır. Birincisi, çizgi filme özel olarak hazırlanan tema müzikleri, İkincisi fon müzikleridir (İmik, 2014:42). Tiyatroda olduğu gibi çizgi filmde müzik kullanımı da benzer amaçlara hizmet etmektedir. Konunun daha net anlaşılması, duyguların müzikle izleyiciye geçirilmesi müzikle gerçekleştirilmektedir. Çizgi filmde anlatımı destekleyici bir unsur olan müzik, üretilen çizgi filmin hedef yaş grubuna uygun olmalıdır.

Çocukların hayatının bir parçası olan çizgi filmlerin üretilmesi oldukça zahmetli bir iş olarak karşımıza çıkmaktadır. Hedef kitlesinin çocuklar olması üretim sürecindeki özenin en üst seviyede olmasını zorunlu kılmaktadır. Çizgi film üretimini çocukların beklentilerini, ihtiyaçlarını, gelişim özelliklerini iyi bilen kişilerin yapması

ya da uzman kişilerin üretilen çizgi filmleri hedeflenen yaş grubuna uygunluğu bakımından incelemesi gerekmektedir. Çizgi filmlerin sadece televizyon ya da sinema aracılığıyla değil internet üzerinden video paylaşım siteleri aracılığıyla da ulaşabildiklerini düşündüğümüzde denetlenmesinin oldukça güç olduğu görülmektedir. İyi yazılmış senaryo, doğru ses ve görsel efektler ve iyi görünen bir karakter, çocuğun çizgi filmin kahramanına takılıp kalmasına ve karakterin; konuşma biçimi, düşünme şekli, beden dili, hatta giyinme biçimi de dahil en ince ayrıntısına kadar taklitçisi olmaya çalışmasına yol açmaktadır (Chabashvili ve Virsaladze, 2018:40). Dolayısıyla etkisi bu kadar güçlü olan çizgi filmlerin çocuklarda olumlu etkiler yaratacak nitelikte olması gerekmektedir. Çocukların nitelikli çizgi filmleri, yaşlarına uygun olarak doğru zamanda ve doğru sürelerde izleyebilmelerinin yolu ebeveynlerin ve eğitimcilerin bu konudaki bilinçli tutumlarından geçmektedir.

4. Çizgi Film ile İlgili Ulusal Ölçekte Yapılan Araştırmalar

Bu başlık altında ulusal alanda çizgi film ile ilgili ulaşılabilen araştırmalardan bazılarına yer verilmiştir.

Çizgi film ile ilgili ulaşılabilen, ulusal ölçekte yapılan araştırmalar ağırlıklı olarak çizgi filmlerdeki şiddet unsuru ve çizgi filmlerdeki şiddetin çocuklardaki etkisi üzerine yapılmıştır. Örneğin; Yıldız (2016) 3-6 yaş arası çocukların tercih ettikleri çizgi filmlerdeki şiddet varlığını belirlemek amacıyla içerik analizi yaptığı çalışmasında toplam 39495 saniye izleme yapılmıştır ve 4220 saniyesinde şiddet unsurları olduğunu belirlenmiştir.

Yaşar (2011) Çizgi filmlerdeki saldırgan içerikli görüntülerin, çocukların serbest oyunlarına etkisini araştırdığı çalışmasının sonucunda, izleme sonrasında saldırgan içerikli çizgi film öğelerini çocukların oyunlarının başlangıç aşamasında daha çok kullandıkları, uygulama ve bitiş evrelerine pek taşımadıkları saptanmıştır.

Şeşen ve Ertürk (2018) tarafından yapılan benzer bir çalışmada şiddet içerikli çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla izleme sonrası sorular sorulmuş ve gözlemler yapılmıştır. Yapılan analizler sonucunda çocukların şiddet içeren hareketlerin yanlış olduğunu ifade ettiklerini fakat farklı gerekçelerle bu davranışlarını sergilediklerini ortaya koymuşlardır.

Televizyonda yayınlanan çizgi filmleri analiz ederek şiddet öğelerini belirlemeye çalışan Temel, Kostak ve Çelikkalp (2014), 10800 saniyelik izlem süresinin 843 saniyesinde farklı türde şiddet içeriğinin olduğunu belirlemişlerdir.

Özdemir ve Ramazan (2012) ise, çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkisini ebeveynlerin bakış açılarıyla değerlendirerek çocukların karakterlerle özdeşleştiğini ve çocukların çizgi filmlerlele bağlantılı talepleri olduğu sonucuna varmışlardır.

Özellikle ilköğretim çağındaki çocukların tüketim ve satın alma tercihlerinin çizgi filmlerden ve çizgi film karakterlerinden etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Çizgi film karakterlerinin çocuklar üzerindeki etkileri ile ilgili yapılan çalışmalar literatürde dikkat çekmektedir. Çizgi film karakterlerinin reklamlarda da kullanıldığına dikkat çeken Çat (2018), 4-6 yaş arasında çocuğu olan 10 anne ile yaptığı odak grup çalışması sonucunda; çocukların reklamlardan etkilendiği ve reklamları inandırıcı buldukları sonucuna ulaşmıştır.

Kaftar ve Yılmaz (2019) tarafından yapılan çalışmada ise çizgi filmlerdeki baskın kişilik özelliklerinin çocuklar üzerindeki etkisini araştırarak, çocukların izledikleri çizgi filmlerin davranışları üzerinde hem olumlu hem olumsuz etkilerinin olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Özsevgeç ve Saka (2018) çocukların izlemeyi tercih ettikleri çizgi filmlerdeki karakterlerin kendi karakterleriyle benzer olduklarını, olumsuz davranışlar sergileyen bir çocuğun benzer davranışlar gösteren karakterinin olduğu çizgi filmi izlemeyi tercih ettiğini saptamışlardır.

Çizgi film karakterleri üzerine yapılan bir diğer çalışmada Akça ve Çilekçiler (2019) 4-6 yaş grubu çocuklarla çalışarak çocukların etkilendikleri çizgi film karakterlerini belirlemeye ve bu karakterlerin çocuklar üzerinde oluşturduğu dijital tehlikeye dikkat çekmeye çalışmışlardır. Araştırma sonucunda çocukların bir çizgi film karakteriyle özdeşleşirken çoğunlukla fiziksel görünümlerini esas aldıklarını ve bunun çocuklarda mükemmellik takıntısı ya da yetersizlik hissi gibi olumsuz etkilerle dijital bir tehlike olabileceği sonucuna varmışlardır.

Şahin ve İlhan (2019) tarafından yapılan benzer bir çalışmada ilkokul öğrencilerinin çizgi film karakterlerine dair algıları üzerine çalışılmış ve çalışma sonucunda karakterlerin olağan dışı özelliklerinin ve cinsiyet faktörünün karakter benimsemedeki önemli faktörler olduğu ortaya konmuştur.

Çizgi filmlerle ilgili yapılan araştırmalarda ebeveynlerin çizgi film ile ilgili görüşlerini ve bakış açılarını yansıtan çalışmalara rastlanmaktadır. Yazıcı, Baydar ve Kandır (2019) tarafından yapılan çalışmada ebeveynlerden alınan veriler doğrultusunda çocukların çizgi filmlerden etkilendiği ve bu etkinin ağırlıklı olarak olumsuz olduğu sonucuna varılmıştır.

Kalan (2010) okul öncesi dönemde çocuğu olan 20 ebeveynle yaptığı görüşmelerde, ebeveynlerin çocuk ve çizgi film arasındaki belirleyici unsur olarak medya okur yazarlığına sahip olmadıkları sonucuna varmıştır.

Yetim ve Sarıçam (2016) tarafından yapılarak çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkileri konusunda ebeveynlerin farkındalık düzeylerini ortaya koymayı amaçlamışlardır. Çalışmanın sonucunda okul öncesi dönemde çocuğu bulunan 25 ebeveyninden alınan veriler doğrultusunda ebeveynlerin çizgi film seçimini çocuklara bıraktıkları, çizgi filmler hakkında bilgi sahibi olmadıkları ve çocuklarıyla izledikleri çizgi filmler hakkında konuşmadıkları bulgusuna ulaşmışlardır.

Literatürde çocukların çizgi film izlemek için en çok kullandıkları araç olan televizyon izleme alışkanlıkları ile ilgili yapılan çalışmalar görülmektedir. Bu araştırmalarda ağırlıklı olarak hangi yaş grubunun ne kadar süre ile televizyon izlediği, televizyonun etkileri, yaş gruplarına göre çizgi film program tercihleri, televizyon izleme alışkanlıkları ve bu alışkanlıkları etkileyen faktörler gibi çalışmalara rastlanmaktadır. Ayrıca belirli bir çizgi film ya da çizgi dizi özelinde yapılan çalışmalar görülmektedir.

5. Çizgi Film ile İlgili Uluslararası Ölçekte Yapılan Araştırmalar

Bu başlık altında uluslararası alanda çizgi film ile ilgili ulaşılabilen araştırmalardan bazılarına yer verilmiştir.

Uluslararası literatürde çizgi film ile ilgili ulaşılabilen çalışmalarda benzer şekilde çizgi filmlerin içerikleri, çizgi film karakterleri ve çocuklar üzerindeki etkileri üzerine çalışmalar görülmektedir. Lodhi, Ibrar, Shamim ve Naz (2018) seçilmiş çizgi filmlerin dil bilimsel analizi ve çocukların dil öğrenimlerine etkisi üzerine yaptıkları karma desenli çalışma sonucunda çizgi filmlerin eğitim, eğlence ve bilgi edinme konusunda çocuklara kaynak olduğunu ve dil gelişimine katkısı olduğunu ifade etmişlerdir. Fakat dil üzerindeki etkisiyle ilgili çizgi filmlerin çok sayıda yabancı kelime barındırdığını ve kültürel anlamda bunun sorun olabileceğini vurgulamışlardır.

Evans Jordan ve Horner (2011) Amerikan Pediatri Derneği'nin ailelere; çocuklarına günde en fazla 2 saat televizyon izletmelerini tavsiye etmesi üzerine bu tavsiyeye uyan ailelerle çalışarak nitel bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırmanın sonucunda ailelerin çocuklarına televizyon izlemede zaman sınırlaması getirmeye sıcak baktıkları fakat bunun bazı zorlukları olduğu sonucuna varmışlardır. Bu zorluklar; çocukların zaman sınırlamasına tepki göstermeleri, ailelerin televizyona alternatif yaratma konusundaki yetersizliği ve ailelerin televizyon izlemeye yönelik olumlu algıları olarak sıralanmıştır. Araştırmada televizyon zaman sınırlamasının ailedeki çatışmayı artırdığı görülmüştür.

Çizgi film karakterleri ve çizgi filmlerdeki cinsiyetçilik ile ilgili yapılan çalışmalar literatürde dikkat çekmektedir. Klein ve Shiffman (2006) çizgi filmlerdeki fiziksel çekicilikle ilgili mesajlar üzerine yaptıkları çalışma sonucunda, çizgi filmlerde fiziksel olarak çekici olan karakterlerin toplum yanlısı eylemler gerçekleştirme olasılıklarının daha yüksek olduğu sonucuna varmışlardır. Yani bu araştırma çizgi film karakterlerinin fiziksel özellikleri üzerine yapılmış ve fiziksel olarak çekici olan karakterlerin olumlu, çekici olmayan karakterlerin olumsuz davranışları olduğu ile ilgili mesajlar içerdiği sonucuna varılmıştır.

Karakterlerin görünümü üzerine yapılan benzer bir çalışmada Harriger, Serier, Luedke, Robertson ve Bojorquez (2018) 2004-2016 yılları arasında gösterilen çocuk animasyon filmlerindeki görünüm ile ilgili temalar üzerinden gerçekleştirdikleri içerik analizi sonucunda, araştırmaya dahil ettikleri filmlerde erkek kaslılığı ve kişisel ilişkilerin rolüne odaklanan görünüşle ilgili temaların önemli ölçüde diğer temalardan fazla olduğunu görmüşlerdir.

Hare (2017) 1980-2016 yılları arasındaki en çok hasılat yapan 150 animasyon filmindeki karakterlerin cinsiyet oranını araştırdığı çalışmasının sonucunda erkekler karakterlerin hem merkezi hem de yardımcı rollerde ezici bir çoğunluğuna sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Ahmed ve Wahab (2014) çizgi filmlerdeki cinsiyet rol tasviri üzerine yaptıkları çalışmalarında dünya çapında izlenen bir çocuk kanalındaki çizgi filmleri araştırmışlardır. Araştırma sonucunda erkek karakterlerin baskın olduğu, kadın karakterlerin ise bir dereceye kadar önemli bir karakter olarak sunulduğu sonucuna varmışlardır.

Animasyon filmlerindeki cinsiyete ilişkin bir başka çalışma filmlerin afişleri üzerine yapılmıştır. Aley ve Hahn (2020) tarafından 152 popüler film afişi üzerinde yapılan araştırma sonucunda; ana karakterlerin erkek olma ihtimalinin daha yüksek olduğunu ve erkeklerin daha güçlü olarak tasvir edildiğini ortaya koyulmuştur.

Ostrov, Gentile ve Crick (2006) erken çocuklukta medyaya maruz kalan çocuklar üzerinde 2 yıllık boylamsal bir çalışma yürüttükleri çalışmada; kızlar için ilişkisel saldırganlık ve okuldaki erkekler için fiziksel saldırganlık ile medyaya maruz kalma arasında ilişki olduğu sonucuna varmışlardır.

Bose ve Philip, (2019) çizgi filmlerin çocuklar üzerindeki etkileri üzerine ebeveynler ile yaptıkları araştırma sonucunda; çocukların çizgi filmlerdeki davranışları gerçek hayata yansıttıklarını ve çocukların dünyasında kurgu ve gerçeklik arasında açık bir paralellik olduğunu ortaya koymuşlardır.

Colman ve diğerleri (2014) animasyon filmlerindeki ölümleri inceledikleri çalışmada bu sahnelerin çocuklar üzerindeki olumsuz etkilerinin altını çizmişlerdir ve olumlu bir bakış açısıyla da yaklaşarak “Aslan Kral” çizgi filminde karakterin babasının ölümüyle başlayan yas tutma ve sağlıklı bir kabule varma sürecinin uygun bir model olarak görülebileceğini belirterek, çizgi filmlerde ölüm ile ilgili oluşturulan uygun modellerin çocuk ve yetişkin arasındaki ölüm ile ilgili tartışmayı başlatmak için değerli bir kaynak olabileceğini belirtmişlerdir.

III. YÖNTEM

A. Araştırmanın Modeli

Okul öncesi dönem çocuklarının tiyatro ve çizgi film algılarına dair karşılaştırmalı olarak yapılan bu çalışma nitel bir araştırma olarak planlanmıştır. Nitel araştırma yöntemi, son yıllarda sosyal bilimler alanında gittikçe tercih edilen bir yöntem haline gelmiştir (Karataş, 2015). Çalışma, daha derinlemesine bir araştırma yapabilmek adına nitel bir araştırma olarak planlanmıştır. Nitel yöntem, insanların inançlarını, deneyimlerini, tutumlarını, davranışlarını ve etkileşimlerini anlamak için kullanılır (Pathak, Jena, ve Kalra, 2013). Tiyatro ve çizgi film algıları üzerine yapılan çalışmada nitel yöntem kullanılmıştır.

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum çalışması desenlerinden bütüncül çoklu durum deseni kullanılmıştır. Durum çalışması, bir sistemin nasıl işlediği hakkında sistematik bilgi toplamak için çoklu veri toplama kullanılarak sistemin derinlemesine incelenmesini içeren metodolojik bir yaklaşımdır (Chmiliar, 2010). Araştırmada iki farklı kavramla ilgili veriler karşılaştırılmak üzere toplanarak, çocuk ve ebeveynlerle çalışılmıştır ve veri toplama için birden fazla araç kullanılmıştır. Farklı veri toplama araçları kullanılarak daha derinlemesine bir araştırma tasarlanmasından ve hem çocuk hem de ebeveyn ile çalışılacak olmasından dolayı bu desen seçilmiştir. Çocukların tiyatro ve çizgi film algılarını kendi içinde analiz ettikten sonra karşılaştırılacak olmasından dolayı araştırmanın bütüncül çoklu durum desenine göre planlanması uygun görülmüştür (Subaşı ve Okumuş, 2017).

B. Çalışma Grubu

Araştırma için örneklem belirlemede içinde bulunulan pandemi sürecinin getirdiği kısıt nedeniyle “seçkisiz olmayan örneklem” yönteminin bir kolu olan “uygun örneklem” yöntemi kullanılmıştır. Uygun örneklem, örneklemin kolay ulaşılabilir ve kolay uygulanabilir olmasını hedefleyen bir örneklem türüdür

(Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2012:13). İstanbul Anadolu Yakası'nda bulunan 3 farklı özel anaokulundaki 60-72 ay arası 20 çocuk ve 16 ebeveyn araştırmanın çalışma grubunu oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan 16 ebeveyn 30 yaş ve üzeri, en az lisans mezunudur. Katılımcıların tamamı orta gelir seviyesine sahip ebeveynlerdir.

C. Veri Toplama Araçları

Okul öncesi dönem çocuklarının tiyatro ve çizgi film algılarını karşılaştırmaya ve ebeveynlerin bakış açılarını değerlendirmeye yönelik yapılan bu çalışmada “Veli Onay Formu”, “Çocuk Tiyatrosu Soru ve Gözlem Formu”, “Çizgi Film Soru ve Gözlem Formu” “Çocuk Resimleri”, “Tiyatro Ebeveyn Görüşme Formu” ve “Çizgi Film Ebeveyn Görüşme Formu” kullanılmıştır.

Çocuklara tiyatro ya da çizgi filmi izlemeden önce hazırlanan sorular sorularak yapılandırılmış görüşmenin ilk aşaması tamamlanmıştır. İzleme öncesinde çocuklara;

Daha önce tiyatroya gittin mi? / Ne sıklıkla çizgi film seyredersin?

Sence tiyatro / çizgi film ne demek?

Tiyatroda / çizgi filmde en sevdiğin şey nedir?

Tiyatroda / çizgi filmde en sevmediğin şey nedir?

İzleyeceğin tiyatroyu / çizgi filmi kendin mi seçersin? soruları yöneltilerek izleme öncesi algıları ortaya konmaya çalışılmıştır.

Çocuklar tiyatro ya da çizgi filmi izlerken hazırlanan gözlem formu kullanılarak yapılan ilk gözlemler daha kapsamlı halde veri toplanmaya çalışılmıştır. Gözlem formunda; “Sakindi, Hareketliydi, Dikkatliydi, Sıkıldı, Eğlendi, Korktu” olarak 7 farklı gözlem kriterinin yanı sıra gözlenen farklı davranışlar, yaptıkları yorumlar ve sordukları sorular da kaydedilmiştir.

İzleme sonrasında;

İzlediğin tiyatro / çizgi filmde en sevdiğin sahne hangisiydi?

İzlediğin tiyatro / çizgi filmde neler olduğunu kısaca anlatabilir misin? soruları yöneltilerek izledikleri ile ilgili algıları ve hissettikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Çocuklarla yapılan çalışmanın son aşamasında çocuklardan izledikleri ile ilgili resim yapmaları istenerek çizim aşamasında gözlem formu kullanılarak resimlerin analizinde kullanılmak üzere veriler elde edilmiştir. Resim analizi ile ilgili alınan eğitim sonunda hazırlanan sorular uzman görüşü alınarak kullanılmıştır. Çizim sırasındaki gözlem formunda; çocuğun figür çizim sırası, ağırlıklı olarak kullandığı renkler, mevcut ise çizimde kullandığı yüz ifadeleri gözlem kriterlerini oluşturmaktadır. Çizim sonrasında çocuklardan çizdikleri resmi anlatmaları istenmiştir ve anlatım sırasındaki gözlemler kaydedilmiştir. Araştırmanın veri toplama araçlarından biri olan resim, çocuğun dünyayı kendi gözünden, kestirme yoldan ve sade bir şekilde ifade edebildiği bir aktivitedir (Dilci, 2017:14). Çocukların severek gerçekleştirdiği bu aktiviteyle aynı zamanda kendilerini ifade edebiliyor olmaları onları anlamak isteyen herkes için bir avantaj sağlamaktadır. Okul öncesi dönemde çocuklar tarafından çizilen resimler, çocuklardan doğrudan ve dolaylı olarak onların iç dünyaları ile ilgili bilgi toplamada bir araç olduğu için araştırmacılar tarafından fazlaca tercih edilen bir yöntemdir (Can-Başay, Aytar, 2019:39). Çocuğun iç dünyasını belki de kelimelerle ifade edemediği şeyleri yaptığı resme yansıtması daha detaylı veri elde edebilmek açısından önemlidir. Çocuklar çizdikleri resimlerde kendilerini, duygularını, düşüncelerini, öğrendiklerini ve etkilendikleri konuları yansıtmaktadırlar (Güven, 2009). Fakat çocukların çizdiği resimlerin uzman kişilerce analiz edilmesi önemli bir konudur.

Dolayısıyla bu araştırma için veri toplama aracı olarak çocuklar için hazırlanmış görüşme ve gözlem formları, ebeveyn görüşme formları, çocuk çizimleri, demografik form kullanılacaktır.

D. Verilerin Toplanması ve Analizi

60-72 ay arası 20 çocuk ve 16 ebeveyn ile yapılan bu çalışmada, çocuklarla yapılacak uygulama öncesi; ebeveynlere “Veli Onay Formu” imzalatılmıştır. Çocuklarla yapılan çalışmada 10 çocuğa 13 dakikalık “Çizmeli Kedi” çizgi filmi ve 10 çocuğa 26 dakikalık “Çizmeli Kedi” tiyatro oyunu izlettirilmiştir. İzlettirilen tiyatro oyunu Eti Çocuk Tiyatrosu’na ait video paylaşım sitelerinde bulunan “Çizmeli Kedi” oyunudur. İçinde bulunulan pandemi süreci nedeniyle çocukların tiyatroya götürülmesi mümkün olmadığından tiyatro oyununun videosu izlettirilmiştir. Orijinal uzunluğu 50 dakika olan tiyatro oyunu konu bütünlüğü bozulmayacak şekilde

kısaltılarak 26 dakikaya indirilmiştir. Oyunda Çizmeli Kedi masalının orijinal konusuna sadık kalınmış fakat küçük değişiklikler ve yan karakterlerle özgünleştirilmiştir. İzlettirilen çizgi film video paylaşım sitelerinde bulunan “Çizmeli Kedi” masalının orijinal haline sadık kalınarak hazırlanmış bir çizgi filmidir.

Çocuklarla bireysel olarak sessiz bir ortamda yürütülen çalışmada tiyatro verilerinin toplanması her çocuk için ortalama 35 dakika, çizgi film ile ilgili verilerin toplanması ortalama 25 dakika sürmüştür. İzleme öncesi soruların ardından izleme esnasındaki gözlem formu doldurulmuş ardından izleme sonrası sorulara ve resim çizme aşamasına geçilmiştir. Ebeveynlerle yapılan görüşmeler ise ortalama 20 dakika sürmüştür. Katılımcı ebeveynlerden sekiz kişiye tiyatro, sekiz kişiye çizgi film ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

Elde edilen verilerin analizi için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi genel tanımıyla görüşme, gözlem ve yazılı materyaller ile elde edilen ham verilerin bilimsel bir şekilde ele alınabilecek hale getirilmesini amaçlayan bir analiz yöntemidir (Prasad, 2008).

IV. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde çocuk ve ebeveynlerle yapılan çalışmayla elde edilen verilerin içerik analizi yöntemiyle analizi sonucunda elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bulgular paylaşılırken katılımcılara verilen kodlar kullanılmıştır. Tiyatro ile ilgili yapılan çalışmaya katılan öğrenciler için “T” çizgi film ile ilgili yapılan çalışmaya katılan öğrencilere “Ç” kodları verilerek numaralandırılmıştır. Ebeveynlerle yapılan çalışmada ise çizgi film sorularının yöneltildiği ebeveynlere “ÇE”, tiyatro sorularının yöneltildiği ebeveynlere ise “TE” kodu verilerek numaralandırılmıştır.

A. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Tiyatro ve Çizgi Film İzleme Öncesinde Yöneltilen Sorulara Verdikleri Cevaplara İlişkin Bulgular

Çocuklara tiyatro ya da çizgi filmi izlemeden önce hazırlanan sorular sorularak yapılandırılmış görüşmenin ilk aşaması tamamlanmıştır. İzleme öncesinde çocuklara; Daha önce tiyatroya gittin mi? / Ne sıklıkla çizgi film seyredersin?

Sence tiyatro / çizgi film ne demek?

Tiyatroda / çizgi filmde en sevdiğin şey nedir?

Tiyatroda / çizgi filmde en sevmediğin şey nedir?

İzleyeceğin tiyatroyu / çizgi filmi kendin mi seçersin soruları yöneltilerek izleme öncesi algıları ortaya konmaya çalışılmıştır.

Tiyatro ile ilgili yapılan çalışmaya katılan 10 çocuktan üç tanesi daha önce hiç tiyatroya gitmediklerini ifade etmişlerdir. Daha önce tiyatroya gittiğini ifade eden yedi çocuktan beş tanesi ise pandemiden dolayı artık tiyatroya gidemediklerini ifade etmişlerdir. Çizgi film izleme sıklığı ile ilgili sorulan soruya ise çalışmaya katılan 10 çocuğun tamamı her gün çizgi film izlediklerini ifade etmişlerdir.

Bulgular, pandemi nedeniyle henüz tiyatroyla tanışmayan ve tiyatronun ne olduğunu bilmeyen okul öncesi dönem çocuklarının olduğunu ve bunun yanı sıra çizgi film izleme sıklığının yine pandemi nedeniyle arttığını göstermektedir.

1. “Sence Tiyatro / Çizgi Film Ne Demek?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılan 60-72 ay arası 10 çocuğa “Sence Tiyatro Ne Demek?” sorusu yöneltilerek verilen cevaplar görüşme formuna yazılarak kayıt altına alınmıştır. Verilen yanıtlar incelendiğinde yapılan tanımlarda katılımcılardan T1 ve T5 tiyatronun öğretici işlevi, T3 ve T4 sahne ve kostüm unsuru, T2 ve T6’nın ise tiyatronun eğlendirici işlevi üzerine yoğunlaştığı ve katılımcılardan T7 ve T1’in tiyatroyu “sirk” ile ilişkilendirdiği görülmüştür. Daha önce tiyatroya gitmemiş olan T2 ve T3 soruyu yanıtsız bırakırken, katılımcılardan T7 daha önce tiyatroya hiç gitmediği halde tiyatroyu “Sirkte yapılır, seyirciler var, güldürmeye çalışıyorlar” şeklinde tanımlamıştır. Tiyatroya ilişkin tanım sorusuna verilen cevaplar incelendiğinde dört farklı kod elde edilmiştir. Kodlar; “Öğretici Etkinlik”, “Sahne Oyun”, “Güldürü” ve “Sirk” olarak ayrılmıştır.

Çalışmaya katılan 60-72 ay arası 10 çocuğa “Sence Çizgi Film Ne Demek?” sorusu yöneltilerek verilen cevaplar görüşme formuna yazılarak kayıt altına alınmıştır. Soruya verilen yanıtlar incelendiğinde; “Çocuk Filmi”, “Youtube” ve “Televizyondaki Film” şeklinde 3 farklı koda ulaşılmıştır. Katılımcılardan Ç1, Ç3, Ç1 ve Ç2 çizgi filmi tanımlarken çocuklar için yapılan ya da çocukların izlediği filmler olarak tanımlamışlardır ve sadece çocukların izlediğini vurgulamışlardır. Katılımcılardan Ç5 ve Ç4 çizgi filmi video paylaşım sitesi olan Youtube ile ilişkilendirirken, Ç2 ve Ç3 televizyon ile ilişkilendirmişlerdir. Yanıtları kodlara dahil edilemeyen katılımcılardan Ç4 “Bazen Batman olabilir” ve Ç6 “Uzun film demek” yanıtlarını vermişlerdir.

Çizgi film ve tiyatro tanımına ait veriler incelendiğinde okul öncesi dönem çocuklarının tiyatroyu çizgi filmde olduğu gibi doğrudan çocukla ilişkilendirmedikleri görülmüştür. Tiyatro ile ilgili yapılan tanımlarda tiyatronun öğretici-eğlendirici işlevi ve sahne, kostüm gibi bileşenleri üzerinden tanımlar yapılmıştır. Çizgi film ile ilgili tanımlarda ise izlendiği yere ve çocuklar için olduğuna vurgu yapan tanımlamalar görülmüştür. Yapılan tiyatro tanımları tiyatrodaki kullanılan kostüm ve dekorların oldukça önemli ve ilgi çekici bileşenler olduğunu göstermektedir. Çocukların

tiyatroyu ebeveynleriyle izlerken çizgi filmi çoğunlukla tek başlarına izlemeleri, toplumda da çizgi filmin doğrudan çocukla ilişkilendiriliyor olması çizgi film tanımı ile ilgili verileri açıklar niteliktedir.

2. “Tiyatroda / Çizgi Filmde En Sevdğin Şey Nedir?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılan 60-72 ay arası 10 çocuktan daha önce tiyatroya gitmiş yedi çocuğa “Tiyatroda En Sevdğin Şey Nedir?” sorusu yöneltilerek verilen cevaplar görüşme formuna yazılarak kayıt altına alınmıştır. Daha önce tiyatroya gitmemiş olan T2, T7 ve T3’e izleme öncesi sorulardan tanım sorusu dışındaki sorular yöneltilmemiştir. Geriye kalan yedi katılımcının verdikleri cevaplar incelendiğinde; T4 ve T5 tiyatrodaki en çok komik olan şeyleri sevdiklerine ve T1 ve T3 ise tiyatrodaki şarkıları sevdiklerine vurgu yapmışlardır. Katılımcılardan T1 daha önce gittiği tiyatrodan yola çıkarak en çok “köpekbaldızı” nı sevdiğini ifade etmiştir. T2 “Aklıma gelmiyor” T6 ise “Korkulu sahneleri severim” cevabını vermiştir. Verilen yanıtlar doğrultusunda “Güldürü” ve “Şarkı” olarak iki farklı koda ulaşılmıştır.

Çalışmaya katılan 60-72 ay arası 10 çocuğa “Çizgi Filmde En Sevdğin Şey Nedir?” sorusu yöneltilerek verilen cevaplar görüşme formuna yazılarak kayıt altına alınmıştır. Katılımcılardan Ç1, Ç1 ve Ç4 verdikleri yanıtlarda heyecan ve macera vurgusu yaparlarken, Ç6 ve Ç3 dinozor ve robot gibi belirli figürleri görmeyi sevdiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan Ç2, Ç4 ve Ç2 Batman, Rapunzel, Maşa ve Koca Ayı gibi sevdikleri karakterlere vurgu yaparken Ç3 “Uykumu getirmesini seviyorum”, Ç5 “Çizgi filmde deniz görmeyi seviyorum” şeklinde cevap vermişlerdir. Tüm yanıtlar incelendiğinde “Macera”, “Figür” ve “Popüler Karakterler” olarak üç farklı koda ulaşılmıştır.

Okul öncesi dönem çocuklarının çizgi film ve tiyatrodaki sevdikleri şeyler kategorisine ait veriler incelendiğinde tiyatro ile ilgili verilen yanıtların tiyatronun eğlendirici işlevi etrafında toplandığı görülmektedir. Çizgi film ile ilgili ulaşılan veriler ise çocukların çizgi filmlerde heyecan ve maceradan hoşlandıklarına ayrıca karakterlerin ya da sevdikleri, ilgi alanlarına giren figürlerin çizgi filmi sevmelerinde ve izlemelerinde etkisinin olduğu görülmüştür. Çizgi filmlerin sürekliliği çizgi film karakterlerini çocuklar için daha önemli hale getirmektedir. Çocuklar sevdikleri bir karakteri tekrar tekrar izleme şansı elde edebilmektedirler. Tiyatroda süreklilik söz

konusu olmadığından çocukların izledikleri bir tiyatro ile ilgili etkilendikleri bileşenin eğlence ve güldürü olduğu görülmektedir.

3. “Tiyatroda / Çizgi Filmde En Sevmediğin Şey Nedir?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılan 60-72 ay arası 10 çocuktan daha önce tiyatroya gitmiş yedi çocuğa “Tiyatroda En Sevmediğin Şey Nedir?” sorusu yöneltilerek verilen cevaplar görüşme formuna yazılarak kayıt altına alınmıştır. T2 ve T5 tiyatrodan komik olmayan kısımları sevmediklerini ifade etmişlerdir. T1 daha önce izlediği tiyatrodan yola çıkarak soruyu cevaplayarak “Balıkçıyı bağlamasını sevmem”, T1 “Gösterinin geç başlamasını sevmem”, T3 “Dans etmeleri saçma dansları sevmem”, T4 “Sahnedeki olmasını sevmem daha yakınımda olsun isterdim”, T6 ise “korkunç olmayan kısımları sevmem” şeklinde cevaplamışlardır. Verilen cevaplar doğrultusunda çocukların tiyatrodan sevmedikleri şeyler kategorisinde ulaşılan tek kod “komik olmaması” olmuştur.

Çalışmaya katılan 60-72 ay arası 10 çocuğa “Çizgi Filmde En Sevmediğin Şey Nedir?” sorusu yöneltilerek verilen cevaplar görüşme formuna yazılarak kayıt altına alınmıştır. Ç1, Ç6 ve Ç3 bebekler için olan çizgi filmleri sevmediklerini, Ç4, Ç5, Ç1 ve Ç4 çizgi filmlerde kötülükleri ve kötü adamları sevmediklerini ifade etmişlerdir. Ç3 “Tahmin ettiğimin olmaması”, Ç2 “Pijamaskelileri sevmem” şeklinde cevaplarırken Ç2 çizgi filmlerde sevmeyi bir şey olmadığını söylemiştir. Okul öncesi dönem çocuklarının çizgi filmlerde sevmedikleri şeyler ile ilgili verdikleri cevaplardan “yaşa uygun olmaması” ve “kötülük” olarak iki koda ulaşılmıştır.

Okul öncesi dönem çocuklarının çizgi film ve tiyatrodan sevmedikleri şeyleri belirlemek amacıyla yöneltilen soru ve alınan cevapların analiziyle; çocukların tiyatronun eğlendirici işlevini ön planda tuttıklarını sıkıcı olmasından hoşlanmadıklarını, çizgi filmlerde ise kendilerinden yaşça daha küçük çocuklara hitap eden çizgi filmleri izlemekten hoşlanmadıkları ve çizgi filmlerdeki kötü karakterleri ve kötülükleri sevmedikleri görülmüştür. Çocukların bebekler için olan çizgi filmlerden hoşlanmamaları tıpkı tiyatrodan olduğu gibi sıkıcı bulmalarından kaynaklanmaktadır. Çizgi filmde macera ve heyecanı seven çocuklar için bu beklentilerini karşılamayan çizgi filmlerden hoşlanmamaları olağandır. Çocukların tiyatrodan sevdikleri şeylere paralel olarak sevmedikleri şeyler de eğlendirici işlev

üzerine yoğunlaşmaktadır. Çocuklar tiyatrodan eğlence ve güldürü beklemektedirler. Daha önce tiyatroya giden çocukların bu yaşantılarıyla çocuk tiyatrosunun olmazsa olmaz unsuru olan eğlence kavramını tiyatro ile özdeşleştirdikleri görülmüştür.

4. “İzleyeceğin Tiyatroyu / Çizgi Filmi Kendin Mi Seçersin?” Sorusuna Verilen Cevaplara İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılan 60-72 ay arası 10 çocuktan daha önce tiyatroya gitmiş yedi çocuğa “İzleyeceğin tiyatroyu kendin mi seçersin?” sorusu yöneltilerek verilen cevaplar görüşme formuna yazılarak kayıt altına alınmıştır. Sorunun yöneltildiği yedi çocuktan beş tanesi (T2, T1, T3, T5, T6) gidecekleri tiyatroyu anne ve babalarının seçtiğini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan T4 “Ailemle birlikte seçeriz” şeklinde cevaplarırken, T1 “Bulduğumuz ilk tiyatroya gideriz” şeklinde yanıtlamıştır.

Çalışmaya katılan 60-72 ay arası 10 çocuğa “İzleyeceğin Çizgi Filmi Kendin mi Seçersin?” sorusu yöneltilerek verilen cevaplar görüşme formuna yazılarak kayıt altına alınmıştır. Katılımcılardan Ç1, Ç3, Ç4, Ç5, Ç6, Ç3 ve Ç4 izleyecekleri çizgi filmi kendilerinin seçtiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan Ç1 ve Ç2 bazen kendilerinin bazen ebeveynlerinin seçtiğini söylerken, Ç1 daima annesinin seçtiğini ifade etmiştir.

Okul öncesi dönem çocuklarının izleyecekleri tiyatro ve çizgi film seçimlerini kimin yaptığını belirlemek amacıyla yöneltilen soru neticesinde; gidilecek olan tiyatroya ebeveynlerin karar verdikleri fakat aynı durumun çizgi film için geçerli olmadığı görülmüştür. Ebeveynlere yöneltilen benzer soruda ise sadece bir katılımcı çizgi filmi çocuğunun seçtiğini ifade etmiştir. Diğer katılımcılar birlikte seçtiklerini belirtmişlerdir. Tiyatro için elde edilen verilerde ise çocukların yanıtlarıyla ebeveynlerin yanıtları örtüşmektedir. Çizgi filmin kolay ulaşılabilir olması çocuğun gün içerisinde herhangi bir yetişkinin yardımı olmaksızın çizgi film izleyebilmesi çizgi film seçimini kimin yaptığına dair ulaşılan bulguları açıklar niteliktedir. Tiyatronun ise zaman ve mekân olarak belirli kısıtlarının olması tiyatro seçimini ebeveynlerin yapıyor olmasını açıklamaktadır.

B. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Tiyatro ve Çizgi Film İzlerken Sergiledikleri Davranışlara İlişkin Bulgular

Çocuklarla yapılan çalışmada 10 çocuğa 13 dakikalık “Çizmeli Kedi” çizgi filmi ve 10 çocuğa 26 dakikalık “Çizmeli Kedi” tiyatro oyunu izlettirilmiştir. Çocuklar tiyatro ya da çizgi filmi izlerken hazırlanan gözlem formu kullanılarak yapılan ilk gözlemle daha kapsamlı halde veri toplanmaya çalışılmıştır. Gözlem formunda; “Sakindi, Hareketliydi, Dikkatliydi, Sıkıldı, Eğlendi, Korktu” olarak yedi farklı gözlem kriterinin yanı sıra gözlenen farklı davranışlar, yaptıkları yorumlar ve sordukları sorular da kaydedilmiştir.

Tiyatro izleyen 10 çocuğun izleme sırasında yapılan gözlemleri doğrultusunda tamamının sakin ve dikkatli bir şekilde izlediği görülmüştür. Katılımcılardan T2, T3, T5, T6, T2 ve T7’nin komik sahnelerde güldüğü, T1, T3, T5, T7 ve T3’ün ilk 10 dakikadan sonra sıkıldığı gözlenmiştir. T5 izlemenin 12. Dakikasında “Çok uzun bir tiyatro” ifadesini kullanmıştır. T1 ise 15. Dakikada “Ne zaman bitecek” diye sormuş fakat sonrasında tiyatrodaki ilgi çekici sahnelerle birlikte dikkatini toplayarak, şarkılara başını sallayarak eşlik etmiştir.

Benzer şekilde çizgi film izleyen katılımcıların tamamının dikkatli ve sakin bir şekilde izlediği gözlemlendi. Katılımcılardan Ç1, Ç2 ve Ç4’ün izlerken eğlendiği, Ç3’ün 10. Dakikada sıkıldığı görüldü ve bu durumu “Çok uzun bir çizgi film” yorumuyla ifade etti.

Okul öncesi dönem çocuklarının tiyatro ve çizgi film izlerken sergiledikleri davranışlar karşılaştırıldığında; tiyatro izleyen çocukların yarısının bazı sahnelerde ya da belli bir süreden sonra sıkıldıkları gözlenmiştir. İzlettirilen tiyatro kısaltılmış olmasına rağmen çocuklar için uzun gelmiştir. Bunda ekrandan izlemelerinin etkisi söz konusu olsa da bazı sahnelerin çok uzun olması, diyalogların yoğun ve uzun olması çocukların izlerken sıkılmalarını açıklamaktadır. Çizgi film izlemede yapılan gözlemlerde sadece bir katılımcının sıkıldığı görülmüştür. Çocukların çizgi filme daha aşina olmaları, izlettirilen çizgi filmde çok uzun sahnelerin ve diyalogların olmaması severek izlemelerini açıklar niteliktedir.

C. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Tiyatro ve Çizgi Film İzledikten Sonra Yöneltilen Sorulara Verdikleri Cevaplara İlişkin Bulgular

İzleme sonrasında;

İzlediğin tiyatro / çizgi filmde en sevdiğin sahne hangisiydi?

İzlediğin tiyatro / çizgi filmde neler olduğunu kısaca anlatabilir misin? soruları yöneltilerek izledikleri ile ilgili algıları ve hissettikleri belirlenmeye çalışılmıştır.

1. “İzlediğin Tiyatro / Çizgi Filmde En Sevdiğin Sahne Hangisiydi?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Tiyatro izleme sonrası 10 çocuğa yöneltilen “En Sevdiğin Sahne Hangisiydi? Sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde T4, T7 ve T2’nin tiyatro oyununun ilk sahnesi olan çizmeli kedinin konuşmaya başladığı sahneyi sevdiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan T1 ve T5 ise çizmeli kedinin olduğu sahneleri sevdiklerini söylemişlerdir. Katılımcılardan T2 ve T1 hatırlamadıklarını, T3 ise dans ettikleri sahneyi sevdiğini ifade etmiştir. T6 çocukların en çok reaksiyon verdikleri ve güldükleri bir sahneyi ifade ederek “Saat konuşuyordu adamın en korktuğu şeyi söylüyordu “fare” diyordu” şeklinde yanıtladı. T3 en sevdiği sahneyi “Çizmeli kedi madalyonu birleştirdi, kötülüğü ortaya çıkardı, devi fare yaptı” diyerek oyunda düğümün çözüldüğü sahneye vurgu yapmıştır. Verilen yanıtlar doğrultusunda “Şaşırtıcı sahneler” ve “Başkahraman” olmak üzere iki kod elde edilmiştir.

Çizgi film izleme sonrası 10 çocuğa yöneltilen “En Sevdiğin Sahne Hangisiydi? Sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde Ç1, Ç2, Ç4, Ç5 ve Ç1’in çizmeli kedinin fareye dönüşen devi yuttuğu sahneyi vurguladıkları görülmüştür. Katılımcılardan Ç3 ve Ç6 tüm sahneleri sevdiklerini ifade ederlerken, Ç2 “Erkek çocuk üzgünken kedinin konuşmaya başladığı yer”, Ç3 “Prenses vardı birisiyle evlendi orayı sevdim” şeklinde yanıtlamışlardır. Katılımcılardan Ç4 ise hatırlamadığını ifade etmiştir. Alınan verilerin analizi doğrultusunda çizmeli kedinin fareyi yutması, çizmeli kedinin konuşmaya başlaması gibi şaşırtıcı olay ve durumlara vurgu yapıldığı görülmüştür. Buradan yola çıkarak “Şaşırtıcı sahneler” koduna ulaşılmıştır.

Çocukların tiyatrodan ya da çizgi filmde şaşırtıcı buldukları sahneleri sevdikleri görülmüştür. Ayrıca tiyatrodan başkahramanın olduğu sahneler daha çok ilgi görürken çizgi filmde böyle bir ayrımın olmadığı genel olarak çizgi filmin sevildiği

görülmektedir. İzlettirilen tiyatro oyununda başkahraman olan Çizmeli Kedi'nin gerek hareketleri gerek konuşması ve sahnedeki enerjisiyle oyunun en ilgi çeken karakteri olması çocukların başkahramanın olduğu sahneleri daha çok sevmelerini açıklamaktadır.

2. “Tiyatroda/Çizgi Filmde Neler Olduğunu Kısaca Anlatabilir Misin?” Sorusuna İlişkin Bulgular

Tiyatro izleme sonrası 10 çocuğa yöneltilen “Çizgi Filmde Neler Olduğunu Kısaca Anlatabilir Misin?” Sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde T2 ve T1 hatırlamadıklarını ifade etmişlerdir. İzledikleri tiyatroyla ilgili en detaylı anlatımı yapan T3 ve T5 olmuştur. Özellikle T3 diğer katılımcıların fark etmediği bir detayı fark ederek kötü adamın avı ve aşçıyı saat ve saksıya çevirdiğini belirtmiştir. Diğer katılımcılar oyundaki saat ve saksının avcı ve aşçı olduğunu fark etmedikleri görülmüştür. T5 ise sahnedeki dekorlar da dahil olmak üzere oyunun hikayesini anlatmıştır. Katılımcılardan T7 ve T2 sadece ilk sahneyi anlatırken, T1, T4 ve T6 sadece en etkilendikleri sahneyi anlatmışlardır. T3 ise sadece son sahneyi anlatmakla yetinmiştir.

Çizgi film izleme sonrası 10 çocuğa yöneltilen “Çizgi Filmde Neler Olduğunu Kısaca Anlatabilir Misin?” Sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde Ç4'ün hatırlamadığını ifade ettiği; Ç1, Ç4, Ç5, Ç1 ve Ç3'ün ise tek bir sahneyi anlattıkları görülmüştür. Katılımcılardan Ç2, Ç3, Ç6 ve Ç2 izledikleri filmin tamamını detaylarıyla anlatmışlardır.

Okul öncesi dönem çocuklarının izlediklerinden ne anladıklarını ve ne kadarını anladıklarını belirlemeye yönelik sorulan “Tiyatroda/Çizgi Filmde Neler Olduğunu Kısaca Anlatabilir Misin?” sorusuna ilişkin elde edilen bulgularda tiyatro izletilen çocuklardan iki tanesi konuyu detaylarıyla anlatabilmişlerdir. Çizgi filmde ise bu sayı 4'e çıkmaktadır. Yapılan araştırmada çocukların izledikleri tiyatrodaki detayları fark etmekte zorlandıkları görülmüştür. Çizgi film izleyen çocuklar konuyu anlama ve anlatmada daha başarılı olmuşlardır. Tiyatro izleyen çocuklar konuyu anlamakta zorlanmışlardır. Gerek süresi gerek konuşmaların hızlı oluşu gerek konusun karmaşıklığı çocukların tiyatronun konusunu anlamakta ve detayları fark etmekte zorlanmalarına neden olmuştur.

D. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Tiyatro ve Çizgi Filme Dair Çizdikleri Resimlere İlişkin Bulgular

Çocuklarla yapılan çalışmanın son aşamasında çocuklardan izledikleri ile ilgili resim yapmaları istenerek çizim aşamasında gözlem formu kullanılarak resimlerin analizinde kullanılmak üzere veriler elde edilmiştir. Çizim sırasındaki gözlem formunda; çocuğun figür çizim sırası, ağırlıklı olarak kullandığı renkler, mevcut ise çizimde kullandığı yüz ifadeleri kaydedilmiştir. Analiz aşamasında çizimin genel duygu ve konusu uzman yardımıyla analiz edilmiştir.

1. Çizim Sırasına İlişkin Bulgular

İzledikleri tiyatro ile ilgili çizim yapan 10 çocuktan beş tanesinin ilk çizdiği figür tiyatronun başkahramanı olan Çizmeli Kedi olmuştur. T1, T4, T5, T6 ve T3'ün ilk çizdiği figür Çizmeli Kedi olurken, T2 ve T2'nin ilk çizdiği figür sahnede dekor olarak bulunan “sandık” olarak kaydedilmiştir. T2 tek figür kullanmıştır. T1 ve T3'ün ise ilk çizdikleri figür sahne arkasındaki fonda bulunan “Şato” resmi olmuştur. T7 tek figür olarak kral çizmiştir. Çizim sırasına ilişkin “Başkahraman” ve “Dekor” olmak üzere iki farklı koda ulaşılmıştır.

İzledikleri çizgi film ile ilgili çizim yapan 10 çocuktan üç tanesi ilk figür olarak “Çizmeli Kedi” çizmişlerdir. Ç4, Ç5 ve Ç1'in ilk çizdiği figür çizmeli kedi olurken Ç3 ve Ç4 ilk olarak “prens”, Ç1 ve Ç2 gökyüzü çizmişlerdir. Ç3 ve Ç2 ise ilk olarak “yatak” Ç1 ise ilk olarak “fare” çizmiştir. Analiz edilen veriler doğrultusunda “Başkahraman”, “Prens”, “Gökyüzü” ve “Yatak” olarak dört farklı koda ulaşılmıştır.

Tiyatro ve çizgi film ile ilgili yapılan resimlerdeki çizim sırası karşılaştırıldığında, çocuklar için izledikleri tiyatro veya çizgi filmde en çok etkilendikleri karakterin başkahraman olduğu görülmektedir. Fakat tiyatro oyununda başkahramanın çizgi filme kıyasla daha ön planda olduğu görülmüştür. Benzer bulguya “en sevdiğin sahne hangisi?” sorusuyla da ulaşılmıştır. İzlettirilen tiyatro oyununda en çok dikkat çeken karakterin başkahraman olması çocukların çizimlerine yansımıştır. Çizgi film ile ilgili ulaşılan “prens” kodunu kız çocuklarının prenses figürünü çok sevmeleri açıklamaktadır. Çizgi film çizimleriyle elde edilen “yatak” kodu çizgi filmin ilk sahnesindeki ölüm kavramının çocuklar için oldukça etkileyici olduğunu açıklamaktadır.

2. Kullanılan Renklere İlişkin Bulgular

İzledikleri tiyatro ile ilgili resim yapan 10 çocuğun çizdikleri resimlerdeki ağırlıklı renk kullanımları incelenmiştir. Buna göre; T1, T4 ve T7'nin belirgin bir renk kullanmadığı, T1, T3 ve T6'nın ağırlıklı olarak mavi, sarı ve kırmızı renklerini kullandıkları görülmüştür. T2 mavi ve sarı, T5 kırmızı, T3 mor ve yeşil, T2 ise kırmızı ve sarı rengi yoğun olarak kullanmışlardır. Tiyatro çiziminde kullanılan renklerle ilgili “Mavi”, “Sarı” ve “Kırmızı” kodlarına elde edilmiştir.

İzledikleri çizgi film ile ilgili resim yapan 10 çocuğun çizdikleri resimlerdeki ağırlıklı renk kullanımları incelenmiştir. Buna göre; çalışmaya katılan Ç1, Ç3, Ç4, Ç1, Ç3 ve Ç4'ün çizimlerinde baskın olarak kullandıkları herhangi bir renk görülmemiştir. Ç2 resminde ağırlıklı olarak mavi rengi kullanırken Ç5 sarı ve turuncu renkleri yoğun olarak kullanmıştır. Ç6 ve Ç2'nin çizimlerinde mavi, koyu yeşil, siyah ve kahverengi ağırlıklı olarak kullanılmıştır. Çizgi film çiziminde Ç6 ve Ç2'nin olumsuz duyguları ya da üzüntüyü çağrıştıran siyah ve kahverengi kullanmaları; filmin ilk sahnesinde değirmencinin ölmesi ile ilişkilendirilebilir. Hatta Ç2'nin çizdiği resimde filmin ilk sahnesini resmettiği görülmektedir. Ç2 çizdiği resimde filmin ilk sahnesini çizerek değirmenciye yatakta yatarken ve oğlunu başında beklerken resmetmiştir. Ç6 ise çizdiği resmi anlatırken “Değirmenci öldüğü için evinden uzaklaşmış” ifadesini kullanmıştır. Veriler değerlendirildiğinde “Mavi”, “Yeşil” ve “Kahverengi” kodları elde edilmiştir.

FOTOĞRAF 4.. K2'ye ait çizim

FOTOĞRAF 5. E6'ya ait çizim

Tiyatro ile ilgili çizilen resimlerde canlı renklerin kullanıldığı, çizgi film ile ilgili yapılan resimlerde ise çocukların ağırlıklı renk kullanımlarının düşük olduğu, çizimlerinde baskın renk bulunmayan çocukların boyaları sadece çizim için kullandıkları ve renklendirme yapmadıkları görülmüştür. Çizgi filmle ilgili olumlu duyguları yansıtan canlı renk kullanımının yanı sıra olumsuz duyguları yansıtan koyu renklerin de kullanıldığı görülmüştür. Çizim sırasına ilişkin elde edilen bulgulara benzer şekilde çizgi film resmi çizen çocukların resimlerinde koyu renkleri kullanmaları; izlettirilen çizgi filmin ilk sahnesinde yer alan hastalık ve ölüm kavramlarının çocuklarda olumsuz duygulara yol açması olarak açıklanabilir.

3. Çizimde Kullanılan Yüz İfadelerine İlişkin Bulgular

İzledikleri tiyatro ile ilgili çizim yapan 10 çocuğun çizimleri incelendiğinde; katılımcılardan T1'in herhangi bir yüz ifadesi kullanmadığı, T5'in çizimlerinde şaşkın bir yüz ifadesi kullanmayı tercih ettiği, T4'ün ise nötr bir yüz ifadesi çizdiği görülmüştür. Diğer katılımcılar T2, T1, T3, T6, T3, T7 ve T2'nin ise mutlu yüz ifadeleri kullandıkları görülmüştür. Veriler doğrultusunda "Mutlu" koduna ulaşılmıştır.

İzledikleri çizgi film ile ilgili çizim yapan 10 çocuğun çizimleri incelendiğinde; katılımcılardan Ç2, Ç4 ve Ç5'in çizimlerinde yüz ifadesi kullanmadıkları görülmektedir. Ç1 ve Ç3 üzgün ifadeler kullanırken Ç1 çiziminde nötr bir yüz ifadesi kullanmıştır. Diğer katılımcılar Ç3, Ç6, Ç2 ve Ç4 ise çizimlerinde mutlu yüz ifadeleri kullanmayı tercih etmişlerdir. Veriler doğrultusunda "Mutlu" ve "Üzgün" kodlarına ulaşılmıştır.

Tiyatro ile ilgili çizim yapan çocukların çoğunluğunun çizimlerinde mutlu yüz ifadeleri kullandıkları fakat çizgi film ile ilgili çizim yapan çocuklarda mutlu yüz ifadesi kullanma oranının daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durum; izlettirilen çizgi filmde masalın orijinal konusuna sadık kalınarak herhangi bir güldürü unsuru barındırmazken, tiyatrodaki çocuk tiyatrosunun olağan bir parçası olarak güldürü öğeleri barındırmasından ve izleyen çocuklarda olumlu duygular uyandırmasından kaynaklanmaktadır.

4. Çizim ile İlgili Anlatıma İlişkin Bulgular

Tiyatro ile ilgili çizimlerini anlatan T1 ve T7, çok sıkıldıkları için tek figür yapmak istediklerini belirterek çizdikleri şato ve kral figürlerini, T1, T4, T3 tiyatro oyunundaki karakterleri çizerek karakterleri tanıtmışlardır. Katılımcılardan T2, T3, T5, T6 ve T2 ise ağırlıklı olarak sandık, diğer dekorlar ve sahne ile ilgili anlatım yapmışlardır. Veriler doğrultusunda “Karakterler” ve “Sahne ve Dekor” olarak iki farklı koda ulaşılmıştır.

Çizgi film ile ilgili çizimlerini anlatan katılımcılardan Ç3 izleme sonrasındaki anlatımına paralel olarak detaylı bir şekilde çizimini anlatmıştır. Katılımcılardan Ç2 sadece şato çizdiğini çünkü karakterleri çizemeyeceğini belirtmiştir. Ç5, Ç1, Ç3 ve Ç4 çizimlerinde sadece karakterlere yer vererek anlatımlarında herhangi bir olay ya da sahneye yer vermemişlerdir. Ç1, Ç4, Ç6 ve Ç2 ise çizimlerinde izleme sonrası anlatımlarına paralel olarak en etkilendikleri sahneleri çizerek anlatmışlardır. Veriler doğrultusunda “Karakterler” ve “Etkileyici Sahne” olarak iki farklı koda ulaşılmıştır.

Çizgi film ve tiyatro ile ilgili yapılan resimlerin anlatımına ilişkin bulgular karşılaştırıldığında her ikisinde de karakter çizimlerinin ağırlıkta olduğu görülmüştür. Çocukların tiyatro ile ilgili çizimlerini anlatırken karakter ve sahne dekorlarından bahsetmeleri tiyatro ile ilgili konu ya da etkileyici bir sahnenin akıllarında kalmamasından kaynaklandığı, fakat çizgi filmde etkilenen sahneyle ilgili anlatımların yer alması izletilen çizgi filmin çocuklar için daha anlaşılır olduğunu göstermektedir.

E. Ebeveynlerin Tiyatro ve Çizgi Filmi Çocuklarına İzletme Sıklıklarına İlişkin Bulgular

Okul öncesi dönem çocuklarının tiyatro ve çizgi filme dair algıları üzerine yapılan karşılaştırmalı çalışmada ebeveynlerin bakış açılarına da yer verilerek daha

kapsamlı veri elde edilmiş ve gerekli analizler yapılmıştır. Çalışmaya katılan ebeveynler 30 yaş ve üzeri, en az lisans mezunudur.

Çalışmaya katılan sekiz ebeveyne “Çocuğunuz hangi sıklıkta tiyatro izliyor?” ve katılımcı sekiz ebeveyne “Çocuğunuz hangi sıklıkta çizgi film izliyor?” soruları yöneltilerek alınan cevaplar kaydedilmiştir. Tiyatro izleme sıklığı ile ilgili yöneltilen soruya katılımcılar pandemi öncesindeki tiyatroya gitme sıklıklarına göre cevap vermişlerdir.

Katılımcılardan TE1, TE2, TE3, TE6 ve TE8 pandemi öncesinde ayda bir kez çocuklarını tiyatroya götürdüklerini ifade etmişlerdir. TE4 ve TE7 yılda beş kez gittiklerini, TE5 ise yılda 6-7 kez çocuklarını tiyatroya götürdüklerini ifade etmişlerdir.

Çizgi film izleme sıklığı ile ilgili yöneltilen soruya katılımcıların tamamı sürelerinde farklılık olmakla beraber çocuklarının her gün çizgi film izlediklerini ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan altı ebeveyn çocuklarının pandemi sürecinde daha çok çizgi film izlemeye başladığını ifade etmişlerdir.

Pandemi sürecinde çocukların tüm günlerini evde geçiriyor olmaları ve ebeveynlerin sürekli çocuklarıyla ilgilenemiyor olmaları bu süreçte çizgi film izlenme oranının artmasına neden olmuştur.

F. Ebeveynlerin Çocuklarının İzledikleri Tiyatro ve Çizgi Filmlerin İçeriklerinin Kontrolü ile İlgili Kullandıkları Yöntemler ve Kontrole Bakış Açılarına İlişkin Bulgular

Görüşme yapılan ebeveynlere “Çocuğunuzun izlediği tiyatronun/çizgi filmlerin içeriklerini kontrol ediyor musunuz? Ediyorsanız bu kontrolü nasıl sağlıyorsunuz?” sorusu yöneltilerek verilen cevaplar kaydedilmiştir.

Tiyatro ile ilgili yapılan görüşmede katılımcılardan TE1, TE3, TE5 ve TE6 çocuklarını götürecekleri tiyatronun içeriğini internet üzerinden araştırdıklarını, TE7 tanıdık tavsiyeleriyle ve güvendiği tiyatro topluluklarını tercih ederek kontrol sağladığını ifade etmiştir. Katılımcılardan TE2, TE4 ve TE8 ise izleme öncesinde kontrol şanslarının fazla olmadığını ifade etmişlerdir. TE6 “Tiyatroyu çocuğumla birlikte görme şansım oluyor. İzlerken eğer uygun bulmadığım bir durum olursa yarıda

kesip çıkabilirim” ifadesini kullanmıştır. Bu veriler doğrultusunda “internet araştırması” ve “kontrol edilemez” olarak iki farklı koda ulaşılmıştır.

Çizgi film ile ilgili soruların yönetildiği katılımcılardan ÇE4, ÇE5, ÇE6 ve ÇE7 çocuklarının izlediği çizgi filmlerin yaşlarına uygun olmasına özen gösterdiklerini bunun için akıllı işaretlerden yararlandıklarını ifade etmişlerdir. ÇE2 ve ÇE3 çizgi film içerik kontrolü için internetten faydalandıklarını, ÇE1 ise çocuğuyla birlikte izlediğini ifade etmiştir. ÇE8 daha önce kontrol ettiği çizgi filmleri çocuğuna izlettiğini söylerken ÇE5 ayrıca reklamsız olmasına özen gösterdiğini ifade etmiştir. Bu veriler doğrultusunda “İnternet Araştırması” ve “Yaşa Uygunluk” olmak üzere iki farklı koda ulaşılmıştır.

Bulgular doğrultusunda internetin ebeveynler tarafından kullanılan önemli bir içerik kontrol aracı olduğu, çizgi filmin içeriğini kontrol etmek mümkün iken tiyatro için bu durumun daha zor olduğu görülmüştür. Tiyatronun canlı bir performans olması ve gidip izlemeden fikir edinmenin güç olması tiyatronun içeriğinin ebeveyn tarafından kontrol edilmesini güçleştirmektedir.

G. Ebeveynlerin Tiyatro ve Çizgi Filmlerin Faydalarına Dair Görüşlerine İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılan ebeveynlere “Çizgi Filmlerin/Tiyatronun Çocuğunuz İçin Fayda Sağladığını Düşünüyor Musunuz? Düşünüyorsanız Sizce Nasıl Bir Fayda Sağlıyor?” sorusu yöneltilerek verilen cevaplar kaydedilmiştir.

Katılımcılardan TE1 tiyatronun fayda sağladığını söyleyerek “Çocuğumun iletişim becerileri ve kendini ifade etme becerisi gelişiyor. Ayrıca hayal gücünü destekliyor ve tiyatrodaki gördüğü davranışları hayatına katıyor” şeklinde ifade etmiştir. Katılımcılardan TE2 tiyatronun çocuğunun hayal dünyasını geliştirdiğini ve olumlu davranışları öğrendiğini ifade ederken TE3 sanatla farklı bakış açıları geliştirdiğini belirtmiştir. TE4 dil gelişimine olan katkısını vurgulamış TE5 ise çocuğunun televizyon dışında da eğlenebileceği şeyler olduğunu görmesi bakımından faydalı olduğunu düşündüğünü ifade etmiştir. Katılımcılardan TE6 dil ve sosyal gelişimine olumlu etkisi olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılardan TE7 birçok katkısı olduğunu ifade ederek tiyatro ile çocuğunun sanatsal bir etkinlik içinde bulunduğunu, gözlem yeteneğinin ve yaratıcılığının geliştiğini, hayal gücünün desteklendiğini ve düşünme

becerilerinin geliştiğini ifade etmiştir. Son olarak TE8 tiyatro ile çocuğunun olaylara farklı açılardan bakabilme becerisinin geliştiğini ifade etmiştir. Analiz edilen veriler doğrultusunda “Dil Gelişimi” “Hayal Gücü” “Olumlu Davranış” “Sanat” “Farklı Bakış Açısı” olmak üzere beş farklı koda ulaşılmıştır.

Çizgi film ile ilgili görüşme yapılan ebeveynlerden ÇE3, ÇE7 ve ÇE8 çizgi filmlerin çocukları için herhangi bir faydası olduğunu düşünmediklerini ifade etmişlerdir. ÇE2, ÇE5 ve ÇE6 öğretici çizgi filmlerin katkı sağladığını, ÇE1 ve ÇE4 ise çizgi filmlerin çocuklarının hayal dünyasını geliştirdiğini belirtmişlerdir. Ayrıca ÇE4 mizah duygusunun geliştiğini ifade etmiştir. Veriler doğrultusunda “Faydasız” “Öğretici” ve “Hayal Gücü” olmak üzere üç farklı koda ulaşılmıştır.

Ebeveynlerin tiyatro ile ilgili olumlu tutumlara sahip oldukları fakat çizgi film ile ilgili olumsuz tutumlara sahip ebeveynlerin olduğu görülmüştür. Çocukların çizgi filmi daha sık izlemeleri ve izledikleri çizgi filmlerle ilgili ebeveynlerin denetiminin bazen yetersiz kalıyor olması bu durumu açıklamaktadır.

H. Ebeveynlerin Çocuklarına İzlettirecekleri Tiyatro ve Çizgi Filmlere Karar Verme Süreçlerine İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılan ebeveynlere “Çocuğunuzun izleyeceği tiyatro/çizgi film seçimini çocuğunuzla birlikte mi yapıyorsunuz? Çocuğunuza uygun olmadığını düşündüğünüz tiyatro/çizgi filmi izlemek isteyen çocuğunuzu ikna edebiliyor musunuz? Nasıl?” sorusu yöneltilerek verilen yanıtlar kaydedilmiştir.

Tiyatro ile ilgili soruları yanıtlayan katılımcılardan TE1, TE2, TE3, TE4 ve TE8 çocuklarını götürecekleri tiyatro oyununu kendilerinin seçtiğini, TE5, TE6 ve TE7 ise birlikte seçtiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların tamamı uygun bulmadıkları bir oyunu izlemek isteyen çocuklarını gerekli açıklamaları yaparak ikna ettiklerini ifade etmişlerdir.

Çizgi film ile ilgili soruları yanıtlayan ÇE1, ÇE2, ÇE4, ÇE5 ve ÇE7 çocuklarının izleyeceği çizgi filmi birlikte seçtiklerini, ÇE6 ve ÇE8 bazen birlikte seçtiklerini ve katılımcılardan ÇE3 çocuğunun seçtiğini ifade etmiştir. Uygun bulmadıkları bir çizgi filmi izlemek isteyen çocuklarını konuşarak ikna ettiklerini fakat bazen zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

Ebeveynlerin uygun olmayan içeriğe sahip olan bir tiyatro oyununu izlemek isteyen çocuklarını ikna etmekte zorlanmadıkları fakat aynı durumun çizgi film için zorlaştığı görülmüştür. Bu durum çocukların televizyona karşı geliştirdikleri bağımlılık ve bu bağımlılık karşısında engellendiklerinde tepki göstermeleriyle açıklanabilir.

I. Ebeveynlerin Çocuklarına İzlettirecekleri Tiyatro ve Çizgi Film Seçimlerinde Belirledikleri Kriterlere İlişkin Bulgular

Çalışmaya katılan ebeveynlere “Çocuğunuzun izleyeceği tiyatroyu/çizgi filmi hangi kriterlere göre seçiyorsunuz?” sorusu yöneltilerek verilen cevaplar kaydedilmiştir.

Tiyatro ile ilgili soru yöneltilen ebeveynlerin tamamı yaşına uygun olmasına özen gösterdiklerini ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra katılımcılardan TE1, TE2, TE3, TE6, TE7 ve TE8 oyunun konusuna dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcılardan TE1 ve TE2 için sahnenin bulunduğu yer yani ulaşım kolaylığı da önemli bir kriter olarak kaydedilmiştir. Ayrıca katılımcılardan TE5 oyundaki karakterlere, TE8 verdiği mesaja ve TE1 internet üzerindeki görselleri inceleyerek dekorlara dikkat ettiğini ifade etmişlerdir. Bu verilerden yola çıkarak “Yaşa Uygunluk” “Konum” ve “Konu” olmak üzere üç farklı koda ulaşılmıştır.

Çizgi film ile ilgili soru yöneltilen ebeveynlerden ÇE4, ÇE6 ve ÇE7 yaşına uygun olmasına dikkat ettiklerini, ÇE2, ÇE4 ve ÇE5 şiddet içermeyen çizgi filmleri tercih ettiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcılardan ÇE1 ve ÇE7 ayrıca konusunun önemli olduğunu belirtmişlerdir. ÇE3 herhangi bir kriteri olmadığını birlikte izlediklerini söylerken, ÇE8 ise cinsiyetçi söylem içermeyen ve popüler karakterlerin yer almadığı çizgi filmler olmasına özen gösterdiğini ifade etmiştir. Ayrıca ÇE1 ve ÇE8 görselliğinin önemine vurgu yapmışlardır. ÇE8 görsellikle ilgili görüşünü şu şekilde ifade etmiştir “Çizimlerinin çocuk normlarına uygun olduğu çizgi filmleri tercih ediyorum”. Veriler doğrultusunda “Yaşa Uygunluk” “Şiddet içermeyen” “Konu” ve “Görsellik” olarak dört farklı koda ulaşılmıştır.

Bulgular doğrultusunda ebeveynler için hem tiyatro hem de çizgi film seçiminde en önemli kriterlerin yaşa uygunluğu ve konu olduğu görülmüştür. Tiyatronun erişilmesi daha güç bir yapıya sahip olması ebeveynlerin tiyatro seçimlerinde

konumunun önemli olmasını açıklamaktadır. Çizgi film seçim kriterlerinde ise şiddet içeriğinin bulunmamasına özen göstermeleri; çizgi filmlerde bulunan şiddet öğelerinin çocuklarının üzerindeki etkilerinin farkında olduklarını ve bu durumdan çocuklarını korumak istediklerini göstermektedir.

J. Ebeveynlerin Tiyatro/Çizgi Film İzleme Sonrasında Çocukları ile Ettikleri Sohbetin Niteliğine İlişkin Bulgular

Katılımcılara “Çocuğunuzla izlediği tiyatro/çizgi film ile ilgili sohbet ediyor musunuz? Ediyorsanız bu sohbetin niteliği hakkında kısaca bilgi veriniz.” Sorusu yöneltilerek yanıtlar kaydedilmiştir.

Tiyatro ile ilgili soru yöneltilen katılımcıların tamamı çocuklarının izledikleri tiyatro oyunundan ne anladıklarını ifade edebilecekleri sorular yönelttiklerini belirtmişlerdir. TE1 ve TE6 ayrıca karakterlerin davranışları hakkında konuştuklarını, TE1 ve TE3 çocuklarına tiyatrodaki neyi sevip neyi sevmediklerini sorduklarını belirtmişlerdir. TE7 “Yaptığı doğru muydu? Sence ne yapmalıydı?” şeklinde sorular sorarak karakterlerin davranışları üzerinden düşünme becerilerini geliştirebilecek sorular yönelttiğini ifade etmiştir. Veriler doğrultusunda “Öğreti” “Davranışlar” ve “Beğeniler” olarak üç farklı koda ulaşılmıştır.

Çizgi film ile ilgili soru yöneltilen ebeveynlerden ÇE1, ÇE3, ÇE6 ve ÇE7 izleme sonrasında çocuklarıyla çizgi film karakterleri hakkında konuştuklarını belirtmişlerdir. Katılımcılardan ÇE2, ÇE4 ve ÇE8 çocuklarının izlediği çizgi filmde ne anladıklarını ifade edebilecekleri sorular yönelttiklerini, ÇE5 ve ÇE7 ise karakterlerin davranışları ile ilgili konuştuklarını ifade etmişlerdir. ÇE8 çocuğuyla yaptığı sohbetin niteliğini şu şekilde ifade etmiştir “Çizgi filmi çocuğumla beraber izliyorum dolayısıyla izlerken yanlış anlayabileceğini düşündüğüm bir yer olursa sohbet başlatıp ne anladığını anlamaya çalışıyorum”. Veriler doğrultusunda “Karakterler” “Öğreti” ve “Davranışlar” olmak üzere üç farklı koda ulaşılmıştır.

Bulgular doğrultusunda ebeveynlerin çizgi film ya da tiyatro izleme sonrasında çocuklarının ne öğrendiklerine odaklandıkları ve izlenilen tiyatro ya da çizgi filmdeki karakterlerin davranışları üzerinden çocukları için öğretiler oluşturma çabasında oldukları görülmektedir. Anne baba olmanın verdiği sorumlulukla çocuklarına yeni şeyler öğretme ve olumlu davranış geliştirme çabaları bu durumu açıklamaktadır.

K. Ebeveynlerin Gözlemlerine Göre, Çocukların Tiyatro ve Çizgi Film İzledikten Sonraki Davranışlarına İlişkin Bulgular

Katılımcılara “İzlediği tiyatro/çizgi filmlerin çocuğunuzdaki yansımaları nasıl oluyor?” sorusu yöneltilerek verilen yanıtlar kaydedilmiştir.

Tiyatro ile ilgili soru yöneltilen ebeveynlerden TE1, TE2, TE4, TE7 ve TE8 tiyatro izledikten sonra çocuklarının tiyatrodaki olumlu davranışları örnek aldıklarını ifade etmişlerdir. TE2 bu durumu “Toplumsal konularda duyarlılığı çok artıyor. Deniz kirliliği, yaşlılara ve engellilere öncelik verme gibi olumlu davranışları tiyatro sayesinde gelişti” şeklinde ifade etmiştir. Benzer şekilde TE6 “Örneğin daha önce gittiğimiz “Çirkin Ördek Yavrusu” tiyatrosundan sonra çevresindeki farklı görünen insanlara karşı daha nazik ve duyarlı davrandığımı gözlemledim” ifadesiyle olumlu etkisine vurgu yapmıştır. Katılımcılardan TE3 “Görsel hafızasının, ifade becerilerinin ve hayal gücünün geliştiğini gözlemliyorum” şeklinde ifade etmiştir. TE5 eğlendiğini, TE6 ise herhangi bir yansımasının olup olmadığı ile ilgili gözlem yapmak için resim çizdirdiğini ifade etmiştir. Veriler doğrultusunda “Olumlu Davranış” koduna ulaşılmıştır.

Çizgi film ile ilgili soru yöneltilen ebeveynlerden ÇE1 ve ÇE4 çizgi film izledikten sonra çocuklarının filmdeki karakterlerin ürünleri ya da reklamlardaki ürünlerden satın almak istediklerini ifade etmişlerdir. ÇE3, ÇE4 ve ÇE7 çocuklarının izledikleri çizgi filmi canlandırdıklarını, ÇE2 ise çocuğunun donuklaştığını gözlemlediğini belirtmiştir. ÇE5 kontrol dışı izleme sonrası olumsuz davranışlar geliştirdiğini, ÇE6 yeni şeyler öğrendiğini, ÇE8 izlediği filme göre olumlu ya da olumsuz olarak davranışlarına yansıdığını ifade etmişlerdir. Veriler doğrultusunda “Satın Alma İsteği” “Canlandırma” ve “Davranışa Yansıma” olarak üç farklı koda ulaşılmıştır.

Ebeveynlerin çizgi film ya da tiyatro izleme sonrasında çocuklarında gözlemledikleri davranışlarla ilgili karşılaştırma yapıldığında; tiyatronun daima olumlu etki yarattığına, çocuklarının davranışlarını olumlu etkilediğine inandıkları görülmüştür. Ebeveynlerin gözlemlerine göre çizgi filmin olumsuz etkilerinin çocuklarda gözlemlendiği görülmüştür. Ticari kaygılarla yer alan reklamlar ya da karakterlere ait ürünlerin piyasada çokça yer alması çocuklarda satın alma isteği

yaratırken, çizgi filmlerde şiddet içeriğinin oldukça fazla bulunmasından kaynaklanan şiddet davranışlarının artması ebeveynlerin bu tutumunu açıklar niteliktedir.

V. TARTIŞMA, SONUÇ, ÖNERİLER

A. Tartışma

Okul öncesi dönem çocuklarının tiyatro ve çizgi filme dair algıları üzerine yapılan karşılaştırmalı çalışmada ebeveynlerin bakış açılarına da yer verilerek daha kapsamlı veri elde edilmiş ve gerekli analizler yapılmıştır.

İçinde bulunduğumuz pandemi sürecinin sadece sağlık sorunu olarak değil hayatımızın birçok alanındaki etkisi nedeniyle sosyal ve psikolojik bir soruna dönüştüğü bir gerçektir. Araştırma sonucunda elde edilen verilerde tiyatro ile ilgili çalışma yapılan 10 çocuktan üçü daha önce tiyatroya gitmediklerini ifade etmişlerdir. Çocukların sanatla tanıştığı okul öncesi dönemde daha tiyatronun ne olduğunu bilmeden ilkokula başlayacak çocukların olması çarpıcı bir gerçektir. Bunun yanı sıra yine pandeminin etkisiyle çocukların daha çok çizgi film izlemeye başladığı ebeveynleri tarafından ifade edilmiştir. Benzer şekilde Arat ve Ogelman (2021) ebeveynler ile yaptıkları çalışmanın sonucunda pandemi sürecinde çocukların televizyon izleme süresinin arttığını ortaya koymuşlardır (Arat ve Ogelman, 2021). Kolay ulaşılabilir olması, maliyetinin düşük olması, televizyonun ebeveynler için bakıcı konumuna gelmesi çizgi filmin olması gerekenden daha çok izlenmesine yol açmaktadır.

Çizgi film ve tiyatro tanımına ait veriler incelendiğinde okul öncesi dönem çocuklarının tiyatroyu çizgi filmde olduğu gibi doğrudan çocukla ilişkilendirmedikleri görülmüştür. Tiyatro ile ilgili yapılan tanımlarda tiyatronun öğretici-eğlendirici işlevi ve sahne, kostüm gibi bileşenleri üzerinden tanımlar yapılmıştır. Davis, Watkins ve Jsfield (2010) tarafından yayınlanan ve Yerdelen tarafından çevirilen çalışmada oyun çağındaki bir çocuk için sahnedeki görselliğin, dekorların ve kostümlerin önemine

vurgu yapılarak bu unsurların çocuk için çok etkileyici olduğu belirtilmiştir (Davis, Watkins ve Jsfield, 2010). Yapılan tiyatro tanımları tiyatroda kullanılan kostüm ve dekorların oldukça önemli ve ilgi çekici bileşenler olduğunu göstermektedir. Çizgi film ile ilgili tanımlarda ise izlendiği yere ve çocuklar için olduğuna vurgu yapan tanımlamalar görülmüştür. Çocukların tiyatroyu ebeveynleriyle izlerken çizgi filmi çoğunlukla tek başlarına izlemeleri, toplumda da çizgi filmin doğrudan çocukla ilişkilendiriliyor olması tanımla ilgili verileri açıklar niteliktedir.

Okul öncesi dönem çocuklarının çizgi film ve tiyatroda sevdikleri şeyler kategorisine ait veriler incelendiğinde tiyatro ile ilgili verilen yanıtların tiyatronun eğlendirici işlevi etrafında toplandığı görülmektedir. Samurçay (2008) yabancı ülkelerde çağdaş yazarların çocuk tiyatrosunun işlevleri ile ilgili yazdıkları yazılarda en önemli buldukları işlevin eğlendirme işlevi olduğunu belirtmiştir (Samurçay, 2008:14). Çizgi film ile ilgili ulaşılan veriler ise çocukların çizgi filmlerde heyecan ve maceradan hoşlandıklarına ayrıca karakterlerin ya da sevdikleri, ilgi alanlarına giren figürlerin çizgi filmi sevmelerinde ve izlemelerinde etkisinin olduğu görülmüştür. Çizgi filmlerin sürekliliği çizgi film karakterlerini çocuklar için daha önemli hale getirmektedir. Çocuklar sevdikleri bir karakteri tekrar tekrar izleme şansı elde edebilmektedirler. Tiyatroda süreklilik söz konusu olmadığından çocukların izledikleri bir tiyatro ile ilgili etkilendikleri bileşenin eğlence ve güldürü olduğu görülmektedir.

Okul öncesi dönem çocuklarının çizgi film ve tiyatroda sevmedikleri şeyleri belirlemek amacıyla yöneltilen soru ve alınan cevapların analiziyle; çocukların tiyatronun eğlendirici işlevini ön planda tuttıklarını sıkıcı olmasından hoşlanmadıklarını, çizgi filmlerde ise kendilerinden yaşça daha küçük çocuklara hitap eden çizgi filmleri izlemekten hoşlanmadıkları ve çizgi filmlerdeki kötü karakterleri ve kötülükleri sevmedikleri görülmüştür. Çocukların bebekler için olan çizgi filmlerden hoşlanmamaları tıpkı tiyatroda olduğu gibi sıkıcı bulmalarından kaynaklanmaktadır. Çizgi filmde macera ve heyecanı seven çocuklar için bu beklentilerini karşılamayan çizgi filmlerden hoşlanmamaları olağandır. Çocukların tiyatroda sevdikleri şeylere paralel olarak sevmedikleri şeyler de eğlendirici işlev üzerine yoğunlaşmaktadır. Çocuklar tiyatrodan eğlence ve güldürü beklemektedirler. Daha önce tiyatroya giden çocukların bu yaşantılarıyla çocuk tiyatrosunun olmazsa olmaz unsuru olan eğlence kavramını tiyatro ile özdeşleştirdikleri görülmüştür.

Okul öncesi dönem çocuklarının izleyecekleri tiyatro ve çizgi film seçimlerini kimin yaptığını belirlemek amacıyla yöneltilen soru neticesinde; gidilecek olan tiyatroya ebeveynlerin karar verdikleri fakat aynı durumun çizgi film için geçerli olmadığı görülmüştür. Çizgi filmin kolay ulaşılabilir olması çocuğun gün içerisinde herhangi bir yetişkinin yardımı olmaksızın çizgi film izleyebilmesi çizgi film seçimini kimin yaptığına dair ulaşılan bulguları açıklar niteliktedir. Tiyatronun ise zaman ve mekân olarak belirli kısıtlarının olması tiyatro seçimini ebeveynlerin yapıyor olmasını açıklamaktadır. Ebeveynlere yöneltilen benzer soruda ise sadece bir katılımcı çizgi filmi çocuğunun seçtiğini ifade etmiştir. Diğer katılımcılar birlikte seçtiklerini belirtmişlerdir. Tiyatro için elde edilen verilerde ise çocukların yanıtlarıyla ebeveynlerin yanıtları örtüşmektedir.

Okul öncesi dönem çocuklarının tiyatro ve çizgi film izlerken sergiledikleri davranışlar karşılaştırıldığında; tiyatro izleyen çocukların yarısının bazı sahnelerde ya da belli bir süreden sonra sıkıldıkları gözlenmiştir. İzlettirilen tiyatro kısaltılmış olmasına rağmen çocuklar için uzun gelmiştir. Bunda ekrandan izlemelerinin etkisi söz konusu olsa da okul öncesi dönemdeki çocuğun sahnede izleyeceği tiyatronun 20-30 dk olması idealdir. Okul öncesi için ayrıca hazırlanan tiyatroların olmaması süresi daha uzun olan oyunlara okul öncesi çocuklarını mahkûm etmektedir. Çizgi film izlemede yapılan gözlemlerde sadece bir katılımcının sıkıldığı görülmüştür. Çocukların çizgi filme daha aşina olmaları izlettirilen çizgi filmde çok uzun sahnelerin olmaması severek izlemelerini açıklar niteliktedir.

Çocukların tiyatroda ya da çizgi filmde şaşırtıcı buldukları sahneleri sevdikleri görülmüştür. Ayrıca tiyatroda başkahramanın olduğu sahneler daha çok ilgi görürken çizgi filmde böyle bir ayrımın olmadığı genel olarak çizgi filmin sevildiği görülmektedir. İzlettirilen tiyatro oyununda başkahraman olan Çizmeli Kedi'nin gerek hareketleri gerek konuşması ve sahnedeki enerjisiyle oyunun en ilgi çeken karakteri olması çocukların başkahramanın olduğu sahneleri daha çok sevmelerini açıklamaktadır.

Yapılan araştırmada çocukların izledikleri tiyatrodaki detayları fark etmekte zorlandıkları görülmüştür. Çizgi film izleyen çocuklar konuyu anlama ve anlatmada daha başarılı olmuşlardır. Tiyatro izleyen çocuklar konuyu anlamakta zorlanmışlardır. Gerek süresi gerek konuşmaların hızlı oluşu gerek konusun karmaşıklığı ile izlettirilen tiyatronun ilkökul öğrencileri için daha uygun olduğunu söylemek mümkündür.

Tiyatro ve çizgi film ile ilgili çizilen resimler ve anlatımlar karşılaştırıldığında çocukların çizgi film ile ilgili detayları daha kolay çizimlerine ve anlatımlarına yansıttıkları fakat tiyatrodaki bir olay ya da sahneyi çizmekten çok karakterleri çizdikleri görülmüştür. İzlettirilen çizgi filmin başında Çizmeli Kedi masalına sadık kalınarak değirmencinin öldüğü sahneye yer verilmiştir. Bu sahne çocukların çizimlerine, kullandıkları renklere ve anlatımlarına yansımıştır. Çizim sırasına ilişkin elde edilen bulgulara benzer şekilde çizgi film resmi çizen çocukların resimlerinde koyu renkleri kullanmaları; izlettirilen çizgi filmin ilk sahnesinde yer alan hastalık ve ölüm kavramlarının çocuklarda olumsuz duygulara yol açması olarak açıklanabilir. Burkitt vd. (2003) çocukların olumsuz konular için daha koyu renkler kullanma eğiliminde olduklarını ve bu koyu renklerin (yani, kahverengi ve siyah) tipik olarak çocukların en az tercih ettiği renkler olarak sıralandığını ifade etmektedirler (Burkitt, Barrett ve Davis, 2003). Tiyatroda karakter harici öğelerin çocuklar için çok ilgi çekici olduğu, çizimlerinde dekorlara sıklıkla yer verdikleri görülmüştür. Tiyatro ile ilgili çizim yapan çocukların çoğunluğunun çizimlerinde mutlu yüz ifadeleri kullandıkları fakat çizgi film ile ilgili çizim yapan çocuklarda mutlu yüz ifadesi kullanma oranının daha düşük olduğu görülmektedir. Bu durum; izlettirilen çizgi filmde masalın orijinal konusuna sadık kalınarak herhangi bir güldürü unsuru barındırmazken, tiyatrodaki çocuk tiyatrosunun olağan bir parçası olarak güldürü öğeleri barındırmasından ve izleyen çocuklarda olumlu duygular uyandırmasından kaynaklanmaktadır.

Çizgi film ve tiyatro ile ilgili yapılan resimlerin anlatımına ilişkin bulgular karşılaştırıldığında her ikisinde de karakter çizimlerinin ağırlıkta olduğu görülmüştür. Çocukların tiyatro ile ilgili çizimlerini anlatırken karakter ve sahne dekorlarından bahsetmeleri tiyatro ile ilgili konu ya da etkileyici bir sahnenin akıllarında kalmamasından kaynaklandığı, fakat çizgi filmde etkilenen sahneyle ilgili anlatımların yer alması izletilen çizgi filmin çocuklar için daha anlaşılır olduğunu göstermektedir.

Ebeveynlerle yapılan çalışma doğrultusunda tiyatro ve çizgi film içerik kontrolü ile ilgili internet üzerinden yapılan araştırmaların ön planda olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra tiyatronun içerik kontrolünün çizgi filme göre daha zor olduğu, çizgi filmlerde bulunan akıllı işaretlerin ebeveynler tarafından kullanıldığı ve işlevsel olduğu görülmüştür. Banko, İlhan ve Şallı'nın (2017) yaptığı araştırmanın sonucunda ebeveynlerin eğitim durumları ve akıllı işaret kullanımları arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (Banko, İlhan ve Şallı, 2017). Araştırmaya katılan ebeveynlerin

en az lisans mezunu olması akıllı işaret kullanımı ile ilgili çıkan sonucu destekler niteliktedir.

Tiyatro ve çizgi filmin faydasına dair ebeveyn görüşleri karşılaştırıldığında; ebeveynlerin tiyatroya bakış açılarının daha olumlu olduğu görülmüştür. Çizgi filmin faydası ile ilgili ebeveynlerin daha çekimser oldukları görülmüştür. Benzer şekilde Koçak ve Göktaş'ın (2020) ebeveynlerin çizgi filmlere yönelik bakış açılarını ve görüşlerini inceledikleri çalışmalarında çizgi filmlerin çocuklarının gelişimleri için fayda sağlayan bir araç olup olmadığı konusunda ebeveynlerin kararsız oldukları tespit edilmiştir (Koçak ve Göktaş, 2020). Çocukların tiyatro tanımlarından elde edilen verilere paralel olarak ebeveynlerin de tiyatronun eğitici/öğretici işlevine vurgu yaptıkları görülmüştür. Çocukların dil gelişiminde her gün izledikleri çizgi filmin pandemi öncesi ortalama ayda bir kez gidilen tiyatrodan daha etkili olması olasıyken; ebeveynlerin tiyatronun çocuklarının dil gelişimine olumlu katkıları olduğunu ifade etmeleri fakat çizgi film ile ilgili aynı şeyi düşünmemeleri şaşırtıcı bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır. Ebeveynlerin tiyatro ve çizgi filmin faydasına dair ortak görüşleri hayal gücünü geliştirmesidir.

Ebeveynlerin tiyatro ve çizgi film seçim kriterlerinde çocuğun yaşına uygun olması ve konusunun ortak kriter olarak görüldüğü saptanmıştır. Ebeveynler yaş grubu belirtilen oyunları tercih etmektedirler. Tiyatro seçiminde ebeveynlerin ulaşım kolaylığına dikkat etmeleri nitelikli çocuk tiyatrolarının yaygınlaşmasının ve daha ulaşılabilir olmasının önemini gözler önüne sermektedir. Ebeveynlerin çocukları için uygun buldukları ve tercih ettikleri bir tiyatro oyununun büyük şehirlerdeki trafik sorunu nedeniyle ulaşılması güç olması, tiyatrodan vazgeçilmesine neden olabilmektedir. Çizgi film seçim kriterlerinde ise şiddet içeriğinin olmamasının ebeveynler için önemli bir kriter olduğu görülmüştür.

Ebeveynlerin tiyatro/çizgi film izleme sonrasında çocuklarıyla yaptıkları sohbetin niteliğine ilişkin bulgulardan yola çıkarak; ebeveynlerin çocuklarının izlediği şeyden ne anladığını ve ne öğrendiğini anlamaya yönelik sohbet ettikleri görülmüştür.

Araştırmaya katılan ebeveynlerin gözlemlerine göre elde edilen verilerde tiyatronun çocuğun davranışlarına yansımaları olumlu olurken, çizgi filmin yansımalarının satın alma isteği, olumsuz davranışların taklit edilmesi gibi olumsuz olabildiği sonucuna ulaşılmıştır. Özkan ve Yılmaz (2016) okul öncesi dönem 5-6 yaş

çocuklarının televizyon izleme alışkanlıkları ve televizyon programları hakkında ebeveyn görüşleri üzerine yaptıkları çalışmada annelerin çizgi filmlere olumlu bakmadıklarını ve çocukların %85,7'sinin izledikleri karakterlerden etkilendiklerini ortaya koymuşlardır (Özkan ve Yılmaz, 2016). Çizgi filmin olumsuz yansımaları olarak bu çalışmada karşımıza çıkan satın alma isteği, yani tüketime yönelme ile ilgili sonucu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin Çat (2018) 4-6 yaş aralığında çocuğa sahip 10 anne ile derinlemesine yaptığı görüşmelerle çizgi film karakterlerinin çocukların reklamı yapılan ürünü satın almak istemelerine neden olduğu, çocukların bu reklamlarından etkilendikleri ve reklamları inandırıcı buldukları sonucuna ulaşmıştır.

B. Sonuç

Okul öncesi dönem çocuklarının çizgi film ve tiyatro algılarına dair yapılan karşılaştırmalı çalışma sonucunda, çocukların benzer içeriğe sahip izledikleri çizgi film ve tiyatrodan algıladıkları ve beklentilerinin farklılaştığı ortaya çıkmıştır. Ebeveynlerin tiyatro ve çizgi filme bakış açıları da ortaya koymayı amaçlayan çalışmada okul öncesi dönem çocuğa sahip ebeveynlerin tiyatroya bakış açılarının olumlu olduğu fakat çizgi film ile ilgili aynı oranda olumlu bakış açısına sahip olmadıkları görülmüştür.

Araştırma sonucunda pandemi nedeniyle tiyatroya hiç gitmemiş hatta tiyatronun ne olduğunu bilmeyen okul öncesi dönem çocuklarının varlığı üzücü bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra yine pandemi nedeniyle çocukların televizyon karşısında geçirdikleri sürenin arttığı görülmüştür.

Çocukların tiyatro ve çizgi film tanımlarında, çocukların çizgi filmi çocuk ile ilişkilendirirken tiyatro için aynı durumun geçerli olmadığı görülmüştür. Yapılan görüşmelerde çocukların ağırlıklı olarak tiyatronun eğlendirme işlevi üzerinde tanımları ve beklentileri olduğu görülmüştür. Ayrıca çocukların tiyatro tanımlarında öğretici işlevi üzerinde durmaları ilgi çekicidir. Tiyatro oyunları açıktan bir nasihat vermemelerine rağmen çocukların tiyatro tanımlarında öğreticiliğe dikkat çekmiş olmaları aslında çocukların örtük bir öğretiyi fark ettiklerini göstermektedir. Çizgi film ile ilgili ulaşılan veriler ise çocukların çizgi filmlerde heyecan ve maceradan hoşlandıklarına ayrıca karakterlerin ya da sevdikleri, ilgi alanlarına giren figürlerin çizgi filmi sevmelerinde ve izlemelerinde etkisinin olduğu görülmüştür. Çizgi

filmlerde de örtük bir öğreti bulunmasına rağmen çocuklar çizgi film ile ilgili tanımlarında buna vurgu yapmamışlardır. Çizgi filmlerde çocukların temel odak noktası karakterler olmaktadır. Çocukların sevdikleri bir karakterle özdeşleşmesi, çizgi film karakterlerinin sadece televizyonda değil hayatlarının farklı alanlarında da karşısına çıkıyor olması çocukların izledikleri çizgi filmde karaktere çok fazla odaklanmalarına sebep olmaktadır. Tiyatro izleyen çocuklar eğlence ve güldürü beklentisindeyken, çizgi film izleyen çocukların temel beklentisi sevdikleri bir karakter veya figürle özdeşleşerek aynı heyecanı yaşamaktır.

İzlettirilen tiyatronun kısaltılmış olmasına rağmen okul öncesi dönem çocukları için uzun olduğu ve sıkılmalarına sebep olduğu görülmüştür. Oyunu ekrandan izlemiş olmalarının etkisi göz ardı edilmemiştir fakat çocuklar izletilen tiyatro oyunundaki detayları anlamakta da güçlük çekmiş, bazı sahneler çocuklar için çok uzun gelmiş ve konuşmaların hızlı olmasından kaynaklı diyalogları yakalamakta zorlanmışlardır. Çizgi film ise çocuklar için daha anlaşılır olmuştur. Tiyatro ve çizgi film ile ilgili yapılan çizimler ve anlatımlar karşılaştırıldığında çizgi filmde bulunan hastalık ve ölüm kavramlarının çocukların anlatım ve çizimlerine yansıdığı fakat çizgi film ile ilgili çizim ve anlatımların tiyatroya kıyasla daha detaylı olduğu dolayısıyla çizgi filmin çocuklar tarafından daha net anlaşıldığı görülmüştür.

Ebeveynlerle yapılan görüşmeler sonucunda çalışmaya katılan ebeveynlerin çizgi film ve tiyatro seçimi konusunda bilinçli oldukları ve bu konuda çocuklarına rehberlik ettikleri görülmüştür. Ebeveynler ister çizgi film olsun ister tiyatro çocuklarının ne öğrendiğine yönelik sohbet etmektedirler.

Ebeveynlerin tamamı tiyatro ile ilgili olumlu bir tutma sahipken aynı durum çizgi film için geçerli değildir. Ebeveynler arasında çizgi filmin olumlu yanlarına vurgu yapanların yanı sıra olumsuz davranışların taklidi ve satın alma isteğindeki artık gibi olumsuz etkilerine de dikkat çeken ebeveynler olmuştur. Ebeveynlerin çizgi filme karşı tutumlarının tümüyle olumlu olmamasına rağmen çocuklarının çizgi film izleme sürelerinin arttığını ifade etmeleri bu konudaki kontrolün ebeveynler için güç olduğunu göstermiştir.

Sonuç olarak çocukların izleyici konumunda yer aldığı iki farklı tür olan çizgi film ve tiyatrodan beklentileri ve algıları farklılaşmaktadır. Benzer içeriğe sahip

izledikleri tiyatro ve çizgi filmde etkilendikleri, sevdikleri ve sevmedikleri şeyler değişiklik göstermektedir.

C. Öneriler

1.Pandemi nedeniyle çocuklarını tiyatro ile tanıştıramamış ebeveynlerin çocuklarıyla birlikte online tiyatro izlemeleri önerilmektedir. Canlı izlemek kadar özel olmasa da çocukların tiyatro sanatıyla tanışması bu süreçte online tiyatrolar aracılığıyla sağlanabilir. Değişen yaşam koşullarıyla belki de kalıcı hale gelme ihtimali olan online tiyatrolar pandemi sonrasında da ulaşılması güç olan oyunları evde izleme fırsatı verecektir.

2.Tüm çocuk tiyatrolarında yaş grubunun belirlenmesi ve nitelikli çocuk oyunlarının yaygınlaştırılması gerekmektedir. Ebeveynler tiyatro oyununun çocuklarının yaşına uygun olup olmadığını internet araştırması ve yorumlarla değil oyunun afişinden öğrenebilmelidir.

3.Çocuk tiyatroları yazan, yöneten, oynayan kısaca sahnelenmesinde rolü bulunan herkesin profesyonel olması ve özel tiyatro gruplarının da denetlenmesi, kurul onayıyla oyunlarını sahnelemeleri gerekmektedir.

4.Ebeveynlerin çizgi film izleme sürelerini belirlemeleri ve çocuklarıyla birlikte izlemeleri önerilmektedir. Böylece olumsuz etkisi olabilecek ya da çocuk tarafından farklı algılanabilecek sahnelerle ilgili çocukla o anda konuşma ve olumsuz sahneyi olumlu bir fırsat eğitime çevirme şansınız olacaktır.

5.Bu çalışma pandemi nedeniyle tiyatronun ekranda izlettirilmesiyle sınırlı kalmıştır. Çalışma çocukların tiyatroya götürülmesiyle yapılabilir. Daha çok katılımcı ve farklı içeriklerle benzer araştırmalar yapılabilir.

VI. KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- AKDUMAN, G. G. (Ed). (2012). **Okul Öncesi Eğitimin Tanımı ve Önemi, Okul Öncesi Eğitime Giriş**, İstanbul, Pegem Akademi, 3. Baskı.
- BALTACIOĞLU, İ.H. (2006). **Tiyatro Nedir**, İstanbul, Mitos-Boyut Yayınları.
- BRECHT, B. (1982). **Oyunculuk Sanatı ve Dekor**, Çev. Şipal, K., İstanbul, Say Yayınları, 1. Baskı.
- BRECHT, B. (1993). **Tiyatro İçin Küçük Organon**, Çev. Cemal A., İstanbul, Mitos boyut Yayınları.
- CHMİLİAR, L. (2010). **Multiple-Case Designs**. Chmiliar, L. (2010). Encyclopedia of case study research.
- DİLCİ, T. (2017). **Çocuk Resimlerini Okuyabilmek**, Konya, Eğitim Yayınevi, 2. Baskı.
- FUAT, M. (1984). **Tiyatro Tarihi**. İstanbul, Msm Yayınları, 4. Baskı.
- KUYUMCU, N. (2016). **Hangi Çocuk Tiyatrosu**, İstanbul, Mitos-Boyut Yayınları, 1. Baskı.
- KUYUMCU, N. (2000). **Çocuk Tiyatrosu**, İstanbul, Mitos Boyut Yayınları, 1. Baskı.
- NUTKU Ö. (2001). **Dram sanatı**, İstanbul, Kabalcı Yayınevi, 4. Baskı.
- NUTKU, Ö. (2006). **Oyun, Çocuk, Tiyatro**, İstanbul, Özgür Yayınları, 2. Baskı.
- ÖZERTEM, T. (1992). **Türkiye’de Çocuk Tiyatrosu**, Ankara, Kültür Bakanlığı, 2. Baskı

MAKALELER

- AFOLABI, T. O. (2015). "Theatre for young audience dynamics: The Danish model. Research in Drama Education", **The Journal of Applied Theatre and Performance**, cilt 20, sayı 4, ss.483-489.
- AĞLUÇ, L. (2013). "Sanat yaratıcılık bağlamında insan ve yaratma güdüsü", **Mediterranean Journal of Humanities**, cilt 3, sayı 1, ss.1-14.
- AHMED, S., ve WAHAB, J. A. (2014). "Animation and socialization process: Gender role portrayal on cartoon network", **Asian Social Science**, cilt 10, sayı 3, ss.44-53.
- AKÇA, F., ve ÇİLEKÇİLER, N. K. (2019). "Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların En Çok Etkilendiği Çizgi Film Karakterleri ve Bu Karakterlerle Özdeşleşmelerinin Yol Açabileceği Dijital Tehlikeler", **Addicta: The Turkish Journal On Addictions**, cilt 6, sayı 2, ss.403-433.
- AKYÜZ, Metin. "Sanatsal Bir Uyarın Olarak Çocuk Tiyatroları." **Ana Dili Eğitimi Dergisi** 7.4 (2019): 1164-1178.
- ALEY, M., ve HAHN, L. (2020). "The powerful male hero: A content analysis of gender representation in posters for children's animated movies", **Sex Roles**, ss.499-509.
- ALİCENAP, Ç. T. (2015). "Kültürel Mirasın Çizgi Film Senaryolarında Kullanılması", **Türklük Bilimi Araştırmaları**, sayı 37, ss.11-26.
- Alpan, E. D. (2015). "Toplumsal Cinsiyet Kalıp Yargılarının Çocuk Oyunlarına Yansıması", **Sanat Dergisi**, sayı 31, ss.80-89.
- ALTUNBAY, M. (2012). "Dil Öğreniminde ve Öğretiminde Tiyatronun Kullanımı ve Tiyatronun Temel Dil Becerilerine Katkısı", **Electronic Turkish Studies**, cilt 7, sayı 4, ss.747-760.
- ARAM, D., ve MOR, S. (2009). "Theatre for a young audience: how can we better prepare kindergartners for the experience?", **Ride: The Journal Of Applied Theatre And Performance**, cilt 14, sayı 3, ss.391-409.
- ARAT, C. A. ve OGELMAN, H. G. (2021). "Küçük Çocukların COVID 19 Sürecinde Teknolojik Araç Kullanımının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi,

Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, cilt 5, sayı 1, ss.15-32.

ATİK, A., ve EBREN, Ö. (2015). “Çizgi filmlerde sempatik şiddet olgusu: TRT çocuk televizyonu örneği” **Atatürk İletişim Dergisi**, sayı 8, ss.99-114.

AYVAZ, Ü. (2014). "Çocuklar için dramatik edebiyat/çocuk tiyatrosu", **Türk Dili**, sayı 756, ss.705-708.

BANKO, Ç., İLHAN, T., ve ŞALLI, F. (2017). “Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin televizyonda akıllı sembol kullanımı ve çocuklarını televizyondan koruma yöntemleri”, **Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi**, cilt 1, sayı 1, ss.45-59.

BLUMBERG, F. C., BIERWIRTH, K. P., ve SCHWARTZ, A. J. (2008). “Does cartoon violence beget aggressive behavior in real life? An opposing view”, **Early Childhood Education Journal**, cilt 36, sayı 2, ss.101-104.

BOSE, M. M., ve PHILIP, M. L. (2019). “Effects of Cartoon Shows on Children: A Study from Parents Perspective”, **International Journal of Scientific Research and Review**, cilt 7, sayı 3, ss.977-988.

BURKITT, E., BARRETT M., ve DAVIS A. (2003). "Children's colour choices for completing drawings of affectively characterised topics", **Journal of child psychology and psychiatry**, cilt 44, sayı 3, ss.445-455.

BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., KILIÇ ÇAKMAK, E., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş., ve DEMİREL, F. (2012). **Örnekleme yöntemleri**, Pegem Akademi.

CAN-BAŞAY, A., ve AYTAZ, F. A. G. (2019). “3-9 Yaş Arası Çocukların Resimlerinin Değerlendirildiği Çalışmaların İncelenmesi” **Asya Öğretim Dergisi**, cilt 7, sayı 2, ss.38-59.

CHABASHVİLİ, E., ve VİRSALADZE, M. (2018). “Classical Music in Cartoons as Education Source”, **Music for and by children**, ss.38-48.

CHAROS, R. (2020). “Children's Theater In The View Of World Sciences”, **International Engineering Journal For Research & Development**, cilt 5, sayı 7, ss.4-4.

- CHMİLİAR, L. (2010). "Multiple-Case Designs", **Encyclopedia Of Case Study Research**, ss.582-583).
- COLMAN, I., KINGSBURY, M., WEEKS, M., ATAULLAHJAN, A., BÉLAİR, M. A., DYKXHOORN, J., VE KİRKBRİDE, J. B. (2014). "Cartoons Kill: Casualties İn Animated Recreational Theater İn An Objective Observational New Study Of Kids' İntroduction To Loss Of Life", **The Bmj**, sayı 349, ss.1-7.
- Criterial Values in Theatre for Young Audiences", **Youth Theatre Journal**, cilt 23, sayı 1, ss.60-74.
- ÇAT, A. K. (2018). "Reklamlardaki Çizgi Film Karakterlerinin Çocuk Tüketicilerin Satın Alma Davranışını Etkileme Biçimi", **International Journal of Eurasian Education and Culture**, cilt 3, sayı 5, ss.155-171.
- ÇAT, A. K. (2018). "Reklamlardaki Çizgi Film Karakterlerinin Çocuk Tüketicilerin Satın Alma Davranışını Etkileme Biçimi", **International Journal of Eurasian Education and Culture**, cilt 3, sayı 5, ss.155-171.
- DAVİS, J., WATKİNS, M, JSFIELD, R, YERDELEN (ÇEV), S. (2010). "Çocuk Tiyatrosunda Sahne Dekorları ve Kostümler", **Sanat Dergisi**, sayı 2, ss.167-174.
- DRURY, R. C., ve FLETCHER-WATSON, B. (2017). "The infant audience: The impact and implications of child development research on performing arts practice for the very young. Journal of Early Childhood Research", cilt 15, sayı 3, ss.292-304.
- ELUYEFA, D. (2017). "Children's theatre: a brief pedagogical approach", **Arts Praxis**, cilt 4, sayı 1, ss.79-93.
- ERİTENEL, N. (2002). "Çocuk Tiyatrosunda Hareket", **Sanat Dergisi**, sayı 2, ss.139-144.
- ERKEK, H. (2006). "Çocuk tiyatrosunda sözel dil", **Çocuk ve İlkgençlik Edebiyatı Kurultayı**, ss.93-101.
- EVANS, C. A., JORDAN, A. B., ve HORNER, J. (2011). "Only two hours? A qualitative study of the challenges parents perceive in restricting child television time", **Journal of Family Issues**, cilt 32, sayı 9, ss.1223-1244.

- FLETCHER-WATSON, B. (2018). "Toward a grounded dramaturgy, part 2: Equality and artistic integrity in Theatre for Early Years", **Youth Theatre Journal**, cilt 32, sayı 1, ss.3-15.
- FLETCHER-WATSON, B., FLETCHER-WATSON, S., MCNAUGHTON, M. J., ve BİRCH, A. (2014). "From cradle to stage: how early years performing arts experiences are tailored to the developmental capabilities of babies and toddlers", **Youth Theatre Journal**, cilt 28, sayı 2, ss.130-146.
- GÖKÇEARSLAN, A. (2009). "Canlandırmalarda: Mizah, Anatomik Yapı ve Karakter Tasarımı", **Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi**, cilt 0, sayı 23, ss.79-91.
- GÜMÜŞ, Ç., & ADAM, H. (2019). "Çizgi Filmlerin Okul Öncesi Dönem Çocukları Üzerine Etkisi: Açık hava Tasarımları", **Ulak Bilge Sosyal Bilimler Dergisi**, sayı 47, ss.409-421.
- GÜNEŞ, G., & ERKAN, S. (2017). "Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Öğrenme Stillerinin İncelenmesi", **Mersin University Journal of the Faculty of Education**, Cilt 13, sayı 1, ss.13-24.
- HARE, S. C. (2017). "Still No Jetpacks or Gender Parity: Animated Film from 1980 through 2016", **Journal of the Indiana Academy of the Social Sciences**, cilt 20, sayı 1, ss.7.
- HARRİGER, J. A., SERİER, K. N., LUEDKE, M., ROBERTSON, S., ve BOJORQUEZ, A. (2018). "Appearance-related themes in children's animated movies released between 2004 and 2016: A content analysis", **Body image**, sayı 26, ss.78-82.
- HELVACI, A., ve BAĞCI, E. (2019). "Çocuk Tiyatrosunda Müziğin İşlevi "Sözlü-Sözsüz Müzik Kullanımı", **Fine Arts**, cilt 14, sayı 4, ss.306-319.
- JOHARİ, R. K., SAİDON, C. A., & MANİAM, S. (2018). "Making Theatre and Communicating Meaning for Young Audiences: Director's Choices", **3rd International Music and Performing Arts Conference**, ss.208-212.
- KALAN, Ö. G. (2010). "Medya Okuryazarlığı ve Okul Öncesi Çocuk: Ebeveynlerin Medya Okuryazarlığı Bilinci Üzerine Bir Araştırma", **İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi| Istanbul University Faculty Of Communication Journal**, cilt 1, sayı 39, ss.59-73.

- KAPSTEİN, A., ve GOLDSTEİN, T. R. (2019). “Developing wonder: Teaching theatre for the very young through collaboration with developmental psychology”, **Youth Theatre Journal**, cilt 33, sayı 1, ss.52-69.
- KARATAŞ, Z. (2015). “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri”, **Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi**, cilt 1 sayı 1, ss.62-80.
- KATFAR, Ü. G., ve YILMAZ, F. (2020). “Çizgi Filmlerdeki Baskın Kişilik Özelliklerinin Çocuklar Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi” **Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt 1, sayı 38, ss139-149.
- KAYA, Z. ve UZOĞLU, M. (2019). “Çizgi Filmlerin Eğitim Alanında Kullanılmasıyla İlgili Yapılan Çalışmaların İncelenmesi”, **OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi**, sayı 16 (Eğitim ve Toplum Özel sayısı), ss.6194-6214.
- KİDENDA, M.C.A. (2018). “The Necessity of Parents to Watch Cartoons with Children aged Seven to Eleven”, **Journal of Education and Practice**, cilt 2, sayı 1, ss.42-52.
- KİRSH, S. J. (2006). “Cartoon violence and aggression in youth”, **Aggression and violent behavior**, cilt 11, sayı 6, ss.547-557.
- KLEİN, H., ve SHİFFMAN, K. S. (2006). “Messages about physical attractiveness in animated Cartoons”, **Body image**, cilt 3, sayı 4, ss.353-363.
- KLEİN, J. VE SCHONMANN, S. (2009). “Theorizing Aesthetic Transactions from Children's
- KOÇAK, Ö., ve GÖKTAŞ, Y. (2020). “Ebeveynlerin çizgi filmlere yönelik bakış açılarının ve görüşlerinin incelenmesi”, **Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi**, cilt 4, sayı 1, ss.52-73.
- KÖPRÜLÜ, S. G. (2016). “Erken yaşta yabancı dil öğreniminde çizgi filmlerin yeri”, **Diyalog Interkulturelle Zeitschrift Für Germanistik**, cilt 4, sayı 1, ss.88-98.
- KUYUMCU, N. (2014). “Tarihten Günümüze Çocuk ve Çocukluk Algısı Üzerine Birkaç Söz Çocuk Tiyatrosu ve Çocuklarla Tiyatro”, ss.709-713, Erişim adresi: <http://www.tdk.gov.tr/images/images/709.pdf>.

- LODHİ, M. A., IBRAR, S. N., SHAMİM, M., ve NAZ, S. (2018). “Linguistic Analysis of Selected TV Cartoons and Its Impact on Language Learning”, **International Journal of English Linguistics**, cilt 8, sayı 5, ss.247.
- MADEN, S. (2010). “Türkiye’de Çocuk Tiyatrosu Düşüncesi ve Öz Tiyatro”, **Education Sciences**, cilt 5, sayı 3, ss.234-246.
- MAGES, W. K. (2018). “Does theatre-in-education promote early childhood development: The effect of drama on language, perspective-taking, and imagination”, **Early Childhood Research Quarterly**, sayı 45, ss.224-237.
- MICHELSSEN, E. R. (2009). “Animated cartoons, from the old to the new: evolution for the past 100 years”, Reykjavik University.
- MİLES, E. (2018). “Bus journeys, sandwiches and play: young children and the theatre event. Research in Drama Education”, **The Journal of Applied Theatre and Performance**, cilt 23, sayı 1, ss.20-39.
- MUSACCHİO, G., LANZA, T., ve D’ADDEZİO, G. (2015). “An Experience of Science Theatre to Introduce Earth Interior and Natural Hazards to Children”, **Journal of Education and Learning**, cilt 4, sayı 4, ss.80-90.
- Omoera, O. S. (2011). "Repositioning early childhood education in Nigeria: The children's theatre approach", **Academic Research International**, cilt 1, sayı 2, ss.206-214.
- OSTROV, J. M., GENTİLE, D. A., ve CRİCK, N. R. (2006). “Media exposure, aggression and prosocial behavior during early childhood: A longitudinal study”, **Social Development**, cilt 15, sayı 4, ss.612-627.
- ÖZDEN, Z., ve ÜLGİN, Ç. (2015). “Canlandırma Filmi Yapım Sürecinde Karakter Tasarım Aşaması”, **Yedi**, sayı 14, ss.23-38.
- ÖZGÜR, Ö., ve KARTELLİ, F. (2017). “Türkiye’de yayın yapan çocuk kanallarında yayınlanan çizgi filmlerdeki şiddet olgusunun analizi”, **Marmara İletişim Dergisi**, sayı 27, ss.81-93.
- ÖZKAN, B., ve YILMAZ, Ö. (2016). “Okul Öncesi Dönem 5-6 Yaş Çocuklarının Televizyon İzleme Alışkanlıkları ve Televizyon Programları Hakkında Anne Görüşleri”, **Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi**, sayı 8, ss.118-126.

- ÖZSEVGEÇ, L. C., ve ARZU, S. (2016). “Çocukların İzledikleri Çizgi Filmler ve Bu Tercihlerinin karakterleri ile İlişkisi”, **Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi**, cilt 3, sayı 2, ss.725-734.
- PATHAK, V., JENA, B. ve KALRA, S. (2013). “Qualitative research”, **Perspectives in clinical research**, cilt 4, sayı 3, ss.192.
- PRASAD, B.D. (2008). “Content Analysis”, **A method in Social Science Research**, sayı 5, ss.1-20.
- PRICE, C. A., GEAN, K., ve BARNES, H. (2015). “The effect of live interpretation with theater on attitudes and learning of children in the mythbusters exhibit”, **Journal of Museum Education**, cilt 40, sayı2, ss.195-206.
- RAHİM, N., HALİM, H. A. & MAMAT, R. (2014). “Televizyon çizgi filmiyle öğrenme”, **Asya Sosyal Bilimi**, cilt 10, sayı 15, ss.8-15.
- RAI, S., WASKEL, B., SAKALLE, S., DIXIT, S., ve MAHORE, R. (2017). “Effects of cartoon programs on behavioural, habitual and communicative changes in children”, **International Journal of Community Medicine and Public Health**, cilt 3, sayı 6, ss.1375-1378.
- REASON, M. (2008). “Thinking Theatre: Enhancing Children’s Theatrical Experiences Through Philosophical Enquiry”, **Childhood and Philosophy**, cilt 4, sayı 7, ss.115-145.
- REASON, M. (2012). “The possibility of theatre for children”, ss.1-17.
- REZEKİ, T. I. (2021). “Children’s Language Acquisition due to the Influence of Animation Film”, **English Teaching and Linguistics Journal**, cilt 2, sayı 1, ss.122-132.
- SAMURÇAY, N. (1978). “Çocuk Psikolojisi Açısından Tiyatro”, **Tiyatro Araştırmaları Dergisi**, cilt 26, sayı 26, ss.7-38.
- SCHILLER, W. (2005). “Children’s perceptions of live arts performances: A longitudinal study”, **Early Child Development and Care**, cilt 175, sayı 6, ss.543-552.
- SEMERÇİOĞLU, B. (2020). "Tarihsel Gelişim Sürecinde Tiyatronun İşlevi ve Yöntemi", **Görünüm**, cilt 8, sayı 8 ss.21-33.

- SINAR, A. (2006). "Türkiye'de çocuk edebiyatı çalışmaları", **Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi**, sayı 7, ss.175-226.
- SUBAŞI, M., ve OKUMUŞ, K. (2017). "Bir araştırma yöntemiyle durum çalışması". **Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, cilt 21, sayı2, ss.419-426.
- SUSMAN-STİLLMAN, A., ENGLUND, M., WEBB, C., ve GRENELL, A. (2018). "Reliability and validity of a measure of preschool children's theatre arts skills: The Preschool Theatre Arts Rubric", **Early Childhood Research Quarterly**, sayı 45, ss.249-262.
- Şahin, S., ve İLHAN, V. (2019). "Primary School Children's Practices of Watching Cartoons and Their Perceptions about Cartoon Characters", **Türkiye İletişim Araştırmaları Dergisi**, sayı 34, ss.26-48.
- ŞAKI AYDIN, O., ve SİVAS GÜLÇUR, A. (2018). "Animasyon Sineması ve Göstergebilim: Coco Filminin Greimas' ın Eyleyensel Örnekçesine Göre Çözümlemesi", **Asos Journal**, sayı 70, ss.1-13.
- ŞEN, E. (2019). "1980-2008 Yılları Arasında Yazılmış Yerli Çocuk Tiyatrosu Metinlerinin Söz Varlığı Açısından İncelenmesi", **Ana Dili Eğitimi Dergisi**, cilt 7, sayı 1, ss.79-93.
- ŞENLER, F. (2005). "Animasyon Tarihi, Teknikleri ve Türkiye'deki Yansımaları", **Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)**, sayı 3, ss.99-114.
- ŞEŞEN, E., ve ERTÜRK, K. Ö. (2018). "Çizgi filmlerdeki şiddet içeriğinin çocuklar üzerindeki etkisi", **Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks**, cilt 10, sayı 3, ss.232-246.
- TEMEL, M., KOSTAK, M. A., ve ÇELİKKALP, Ü. (2014). "Çocuk kanallarında yayınlanan çizgi filmlerdeki şiddetin belirlenmesi", **Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi**, cilt 7, sayı 3, ss.199-205.
- VIOLETA, G. (2015). "Role of Cartoons in Moral Education of Senior Preschoolers", **Annales Universitatis Mariae Curie Sklodowska Lublin**, cilt 28, sayı 2, ss.71-80).

WILSON, R.A. (2010). “Aesthetics and sense of wonder”, **ChildCare Exchange**, ss.24-26.

WOOD, M. (2005). “Children's theatre: in search of an approach to theatre by children, for children”, Stellenbosch University.

YAĞLI, A. (2013). “Çocuğun Eğitiminde ve Sosyal Gelişiminde Çizgi Filmlerin Rolü: Caillou Ve Pepee Örneği”, **Electronic Turkish Studies**, cilt 8, sayı 10, ss.707-719.

YAŞAR, M., ve PAKSOY, İ. (2011). “Çizgi filmlerdeki saldırgan içerikli görüntülerin çocukların serbest oyunları sırasındaki saldırganlık düzeylerine etkisi”, **Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, cilt 20, sayı 2, ss.279-298.

YAZICI, E., BAYDAR, İ. Y., ve KANDIR, A. (2019). “Çizgi Film ve Çocuk: Ebeveyn Görüşleri”, **Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi**, cilt 10, sayı 1, ss.10-19.

YETİM, G., ve SARIÇAM, H. (2016). “Çizgi film programlarının çocuklara etkisi konusunda ailelerin bilgi ve farkındalık düzeylerinin incelenmesi”, **OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi**, cilt 6, sayı 11, ss.341-364.

YILDIZ, C. (2016). “3-6 yaş çocuklarının tercih ettikleri çizgi filmlerdeki şiddet içeriklerinin analizi” **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt 16, sayı 2, ss.698-716.

TEZLER

AFACAN, A. (2015). “Bursa Devlet Tiyatrosu'nda sahnelenen çocuk oyunları metinleri üzerine bir inceleme”, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.

Akkuş, P. (2006). *İstanbul Devlet Tiyatrosu'nda 1980 Sonrasında Sahnelenmiş Çocuk Oyunu Metinlerinde Cinsiyetçilik*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

AŞILIOĞLU, E. (2018). “Canlandırma sinemasının okulöncesi çocuğun yaratıcılığı açısından değerlendirilmesi”, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.

- ATAN, U. (1995). “Animasyonun kültür aktarımındaki yeri”, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Selçuk Üniversitesi.
- ATEŞ, G. (2016). “Çocuk Tiyatrosu Metinlerinde Ötekileştirme”, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.
- AYCAN, E. (2011). “Devlet Tiyatrolarında Sahnelenen Yerli Çocuk Oyunları Üzerine Bir İnceleme”, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İnönü Üniversitesi.
- AYDIN, B. (2018). “Türkiye’de Çocuk Televizyon Kanallarındaki Çizgi Filmlerin Çocukluğa Etkisi Üzerine Bir İçerik Analizi” Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir Üniversitesi.
- BAYRAKDAR, E. (2017). “Ankara Devlet tiyatrosunda sahnelenen çocuk oyunu metinlerinin çocuğa görelilik ilkesi açısından incelenmesi”, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir Üniversitesi.
- CAN, A. (1995). “Okul Öncesi Çocuklara Yönelik Televizyon Programları İçinde Çizgi Filmlerin Çocukların Gelişimine ve İletişimine Etkisi”, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi.
- ÇEVİK, R. (2017). “Çizgi filmde karakterlerin Türkçe konuşturulması”, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Anadolu Üniversitesi.
- ÇORBACI, C. (2007). “Antikçağ tiyatrosu ve günümüze yansıması”, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Anadolu Üniversitesi.
- EMİR, Ö.M. (2011). “Çocuk Programlarının 60-72 Aylık Çocuk Davranışlarına Etkileri”, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- GÖKTEPE, E. (2015). “Geçmişten günümüze hareketli görüntü ve Türkiye’de animasyonun gelişimi”, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- GÜVEN, G. (2009). “Okul Öncesi Çocuklarının İnsan ve Aile Resmi Çizimlerinin Değerlendirilmesi”, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi.
- HACIBEKTAŞOĞLU, E. S. (2014). “Kültürel Çalışmalar ve Çizgi Filmlerin Çocuk İzleyici Üzerindeki Etkileri Araştırmaları”, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul Arel Üniversitesi.

- İMİK, Ü. (2011). “Çizgi Film Müziklerinin Yapısal Olarak İncelenmesi ve Değerlendirilmesi”, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İnönü Üniversitesi.
- JACKSON, C. J. (2004). “An evaluation of the use of theater in nutrition education for low-income African-American children”, University of Georgia.
- KABA, F. (1992). “Animasyon'un eğitim amaçlı kullanımı”, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Anadolu Üniversitesi.
- KESKİN, F. (2015). “Çocuk Tiyatrosunda Güldürü Elde Etme Yöntemleri” (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Güzel Sanatlar Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- MADEN, S. (2007). “Ülker Köksal’ın Çocuk Oyunlarının Eğitim Boyutu Üzerine Bir İnceleme”, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Atatürk Üniversitesi.
- MALATYALIOĞLU, Ö. (2014). “Belirli Yaş Gruplarına Göre Çizgi Filmlerde Karakter Soyutlama Düzeyi”, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Haliç Üniversitesi.
- OKURLAR, A. (2010). “Cumhuriyet dönemi Türk çocuk tiyatrosu (1923-1950)”, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir Üniversitesi.
- ÖLMEZ, H. N. (2009). “The analysis of theatre plays for children staged by the state theatre and private theatres in 2008-2009 theatre season in Bursa”, Middle East Technical University.
- ÖZEN, Ö. (2015). “Televizyondaki Şiddetin Çizgi Filmler Yolu ile Okul Öncesi Çocuklara Etkisi”, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi.
- SAMUK, O. (2018). “Çizgi Filmlerin Söz Varlığı Üzerine Bir İnceleme”, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul Üniversitesi.
- SAYGI, B. (2015). “Çocuk Tiyatrosunda Reji”, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli Üniversitesi.
- SCHULTE, H. (2012). “Erken Çocukluk Dönemi İçin Yapılan Tiyatroda Nitelikli Oyun Sahneleme Sürecinin Özellikleri”, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.
- SELEK, A. (2020). “2010- 2020 Yılları Arasında Çocuk Tiyatrosu Afişlerinin Grafik Tasarım Açısından İncelenmesi”, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karatay Üniversitesi.

ŞAŞMAZ, E. (2018). “Devlet Tiyatrolarında Oynanan Çocuk Tiyatro Oyunlarında Değer Eğitimi ve Bu Oyunların Türkçe Öğretimine Katkısı”, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak Üniversitesi.

TARHAN, B. (2010). “Çocuk Tiyatrolarında İçerik Analizi: Ankara Devlet Tiyatrosu Örneği”, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.

TEKDEMİR, M. (1994). “Çizgi film-mizah ilişkisi”, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Anadolu Üniversitesi.

TEMUÇİN, E. (2007). “Çocuk Tiyatrosunda Sanatsal Bir Anlatım Aracı Olarak Kukla”, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.

UZUNKAYA, S. (2019). “Türk Tiyatrosu Çocuk Oyunu Metinlerinde Çocuğun Toplumsallaşma Sürecinin Tasarlanması”, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Dokuz Eylül Üniversitesi.

İNTERNET KAYNAKLARI

Geçici, S. (2012). *Işık Tasarım / Çocuk Tiyatrosu ve Işıklandırma Tasarımı*. <https://selingecici.wordpress.com/2012/03/18/isik-tasarim-cocuk-tiyatrosu-ve-isklandirma-tasarimi/> (Erişim Tarihi: 2021)

URL-1 <https://www.bilgicik.com/yazi/cocuk-tiyatrosu-bolum-1/> (Erişim Tarihi: 2021)

URL-2 <http://thiagocerejeira.blogspot.com/2012/09/forum-1-bloco-movimento.html> (Erişim Tarihi: 2021)

URL-3 <https://tr.wikipedia.org/wiki/Fantasmagorie> (Erişim Tarihi: 2021)

EKLER

EK-1: Tiyatro Çocuk Soru ve Gözlem Formu

EK-2: Çizgi Film Çocuk Soru ve Gözlem Formu

EK-3: Tiyatro Ebeveyn Görüşme Formu

EK-4: Çizgi Film Ebeveyn Görüşme Formu

Ek 1: Tiyatro Çocuk Soru ve Gözlem Formu

İZLEME ÖNCESİNDE

1. Daha önce tiyatroya gittin mi?
2. Sence tiyatro ne demektir? Bana tiyatroyu tanımla.
3. Tiyatroda en sevdiğin şey nedir?
4. Tiyatroda en sevmediğin şey nedir?
5. İzleyeceğin tiyatro oyununu kendin mi seçersin?

TİYATRO OYUNU İZLENİRKEN ÇOCUĞUN DAVRANIŞLARI AŞAĞIDAKİ KRİTERLERE GÖRE GÖZLEMLENİR

İzlerken:

Sakindi

☐

Hareketliydi

☐

Dikkatliydi

☐

Sıkıldı

☐

Başka şeylerle ilgilendi

☐

Eğlendi

☐

Korktu

☐

Diğer:

.....
.....

İZLEME SONRASI

1. İzlediğin tiyatrodan en sevdiğin sahne hangisiydi?
2. İzlediğin tiyatrodan neler olduğunu bana kısaca anlatabilir misin?

*Çocuktan tiyatro ile ilgili bir resim çizmesi istenir.

RESİM ÇİZİMİ SIRASINDA ÇOCUĞUN DAVRANIŞLARI AŞAĞIDAKİ KRİTERLERE GÖRE GÖZLEMLENİR

1. Çocuk, resmi çizerken önce hangi figürden başladı ve diğer figürlerin çizim sırası nedir?
2. Çocuk, resmi çizerken ağırlıklı olarak hangi renkleri kullandı

3. Çiziminde yüz ifadesi kullandı mı? Kullandıysa nasıl bir yüz ifadesi çizdi?
(Mutlu, kızgın, şaşkın... vb.)

RESİM SONRASINDA

Çocuktan çizdiği resmi anlatması istenir.

DİĞER NOTLAR:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ek 2: Çizgi Film Çocuk Soru ve Gözlem Formu

İZLEME ÖNCESİNDE

6. Sık sık çizgi film izler misin?
7. Sence çizgi film ne demektir? Bana çizgi filmi tanımla.
8. Çizgi filmlerde en sevdiğin şey nedir?
9. Çizgi filmlerde en sevmediğin şey nedir?
10. İzleyeceğin çizgi filmi kendin mi seçersin?

ÇİZGİ FİLM İZLENİRKEN ÇOCUĞUN DAVRANIŞLARI AŞAĞIDAKİ KRİTERLERE GÖRE GÖZLEMLENİR

İzlerken:

Sakindi

☐

Hareketliydi

☐

Dikkatliydi

☐

Sıkıldı

☐

Başka şeylerle ilgilendi

☐

Eğlendi

☐

Korktu

☐

Diğer:

.....
.....

İZLEME SONRASI

3. İzlediğin çizgi filmde en sevdiğin sahne hangisiydi?
4. İzlediğin çizgi filmde neler olduğunu bana kısaca anlatabilir misin?

*Çocuktan çizgi film ile ilgili bir resim çizmesi istenir.

RESİM ÇİZİMİ SIRASINDA ÇOCUĞUN DAVRANIŞLARI AŞAĞIDAKİ KRİTERLERE GÖRE GÖZLEMLENİR

1. Çocuk, resmi çizerken önce hangi figürden başladı ve diğer figürlerin çizim sırası nedir?
2. Çocuk, resmi çizerken ağırlıklı olarak hangi renkleri kullandı?
3. Çiziminde yüz ifadesi kullandı mı? Kullandıysa nasıl bir yüz ifadesi çizdi? (Mutlu, kızgın, şaşkın... vb.)

RESİM SONRASINDA

Çocuktan çizdiği resmi anlatması istenir.

DİĞER NOTLAR:

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Ek 3: Tiyatro Ebeveyn Görüşme Formu

1.KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Yaş:

Cinsiyet:

Kadın ☐ Erkek ☐

Eğitim durumu:

İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Yüksek lisans/Doktora ☐

Meslek:

Gelir Düzeyi:

Düşük ☐ Orta ☐ Yüksek ☐

2.GÖRÜŞME SORULARI

1.Çocuğunuzu hangi sıklıkta tiyatroya götürürsünüz?

2. Çocuğunuzun izlediği tiyatro oyununun içeriğini kontrol ediyor musunuz? Ediyorsanız bu kontrolü nasıl sağlıyorsunuz?

3.Tiyatronun çocuğunuz için fayda sağladığını düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız sizce nasıl bir fayda sağlıyor?

4.Tiyatro oyunu seçimini çocuğunuzla birlikte mi yapıyorsunuz? Çocuğunuza uygun olmadığını düşündüğünüz tiyatroyu izlemek isteyen çocuğunuzu ikna edebiliyor musunuz? Nasıl?

5.Gideceğiniz tiyatro oyununu hangi kriterlere göre seçiyorsunuz?

6.Çocuğunuzla tiyatro sonrası izlediğiniz oyun ile ilgili sohbet ediyor musunuz? Ediyorsanız bu sohbetin niteliği hakkında kısaca bilgi veriniz.

7. İzlediği tiyatronun çocuğunuzdaki yansımaları nasıl oluyor?

Ek 4: Çizgi Film Ebeveyn Görüşme Formu

1.KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Yaş:

Cinsiyet:

Kadın ☐ Erkek ☐

Eğitim durumu:

İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Üniversite ☐ Yüksek lisans/Doktora ☐

Meslek:

Gelir Düzeyi:

Düşük ☐ Orta ☐ Yüksek ☐

2.GÖRÜŞME SORULARI

1.Çocuğunuzu hangi sıklıkta çizgi film izliyor?

2.Çocuğunuzun izlediği çizgi filmlerin içeriklerini kontrol ediyor musunuz? Ediyorsanız bu kontrolü nasıl sağlıyorsunuz?

3.Çizgi filmlerin çocuğunuz için fayda sağladığını düşünüyor musunuz? Düşünüyorsanız sizce nasıl bir fayda sağlıyor?

4.Çocuğunuzun izleyeceği çizgi film seçimini çocuğunuzla birlikte mi yapıyorsunuz? Çocuğunuza uygun olmadığını düşündüğünüz çizgi filmi izlemek isteyen çocuğunuzu ikna edebiliyor musunuz? Nasıl?

5.Çocuğunuzun izleyeceği çizgi filmi hangi kriterlere göre seçiyorsunuz?

6.Çocuğunuzla izlediği çizgi film ile ilgili sohbet ediyor musunuz? Ediyorsanız bu sohbetin niteliği hakkında kısaca bilgi veriniz.

7. İzlediği çizgi filmlerin çocuğunuzdaki yansımaları nasıl oluyor?

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Reha Hazel ÇUTUK

ÖĞRENİM DURUMU:

Lise: 2005, Kadıköy Anadolu Meslek ve Meslek Lisesi, Çocuk gelişimi ve Eğitimi Bölümü

Ön Lisans: 2015 Atatürk Üniversitesi, Açık öğretim Fakültesi, Çocuk Gelişimi Programı

Lisans: 2009, Anadolu Üniversitesi Açık öğretim Fakültesi, İşletme Bölümü

Lisans: İstanbul Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü (4. Sınıf)

Yüksek Lisans: 2021, İstanbul Aydın Üniversitesi, Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı, Okul Öncesi Öğretmenliği Bilim Dalı

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

Miço Milenyum Anaokulu 2004-2005 Stajyer Öğretmen

Çekirdek Çocuk Yuvası ve Kulübü 2007-2008 4 Yaş Grup Öğretmeni

Kırmızı Balık Çocuk Evi 2010-2018 5 Yaş Grup Öğretmeni

Dragos Küçük Şeyler Anaokulu 2018-2019 4 Yaş Grup Öğretmeni

İleri Nesil Okulları 2019-2020 3 Yaş Grup öğretmeni

Anabilim Eğitim Kurumları 2021- Halen

YAYINLAR, SUNUMLAR VE PATENTLER: ÇUTUK R.H., (2021). Okul Öncesi Eğitimde Çocukların Öğrenme Merkezi Tercihleri Üzerine Bir Araştırma. Social Mentality And Research Thinkers Journals, 40, p. 162-169. Doi: 10.31576/smryj.759.